

AEO SMJERNICE

Pripremu AEO Smjernica podržala:

Oktober, 2019. godine

SADRŽAJ

DIO 1. OPŠTE INFORMACIJE.....	4
ODJELJAK I. UVOD: AEO STATUS.....	6
ODJELJAK II. KO MOŽE POSTATI AEO?	11
ODJELJAK III. OLAKŠICE ZA AEO	15
ODJELJAK IV. SARADNJA IZMEĐU CARINE I DRUGIH DRŽAVNIH ORGANA	23
ODJELJAK V. MEĐUSOBNO PRIZNAVANJE	24
ODJELJAK VI. AEO LOGO	26
DIO2. KRITERIJUMI ZA STICANJE AEO STATUSA	42
ODJELJAK I. USKLAĐENOST SA CARINSKIM I PORESKIM ZAKONODAVSTVOM UKLJUČUJUĆI NEPOSTOJANJE KRIVIČNIH DJELA POVEZANIH SA PRIVREDNOM AKTIVNOŠĆU PODNOSIOCA ZAHTJEVA	42
ODJELJAK II. ZADOVOLJAVAJUĆI SISTEM UPRAVLJANJA PRIVREDNIM I, AKO JE POTREBNO, PREVOZNI EVIDENCIJAMA, ŠTO OMOGUĆAVA ODGOVARAJUĆE CARINSKE KONTROLE.....	46
ODJELJAK III. DOKAZANA FINANSIJSKA SOLVENTNOST	51
ODJELJAK IV. PRAKTIČNI STANDARDI ZA OSPOSOBLJENOST ILI STRUČNE KVALIFIKACIJE KOJE SU NEPOSREDNO POVEZANE SA POSLOVIMA KOJE OBAVLJAJU	56
ODJELJAK V. ODGOVARAJUĆI STANDARDI SIGURNOSTI I ZAŠTITE	62
DIO 3. POSTUPAK PODNOŠENJA ZAHTJEVA I POSTUPAK ODOBRAVANJA	73
ODJELJAK I. CARINSKI ORGAN NADLEŽAN ZA PODNOŠENJE ZAHTJEVA ZA STATUS AEO	74
ODJELJAK II. PRIJEM I PRIHVATANJE ZAHTJEVA.....	74
ODJELJAK III. ANALIZA RIZIKA I POSTUPAK KONTROLE	75
ODJELJAK IV. ODLUKA O DODJELI STATUSA	94
DIO 4. RAZMJENA INFORMACIJA IZMEĐU CARINSKOG ORGANA I DRUGIH DRŽAVNIH ORGANA	98
ODJELJAK I. RAZMJENA INFORMACIJA IZMEĐU CARINSKOG ORGANA I DRUGIH DRŽAVNIH ORGANA	98
DIO 5. I UPRAVLJANJE ODOBRENJEM	100
ODJELJAK I. NADZOR	100
ODJELJAK II. PONOVDNA PROCJENA	103
ODJELJAK III. IZMJENA ODLUKE	105
ODJELJAK IV. SUSPENZIJA STATUSA	105
ODJELJAK V. UKIDANJE ODOBRENJA	106
DIO 6. I MEĐUSOBNO PRIZNAVANJE	108
ODJELJAK I. SPORAZUMI O MEĐUSOBNOM PRIZNAVANJU	108
ODJELJAK II. KORACI POSTUPKA PREMA MEĐUSOBNOM PRIZNAVANJU	108
ODJELJAK III. SPROVOĐENJE I MJERE NADZORA NAKON POTPISIVANJA MRA	109
ODJELJAK IV. POVLASTICE MRA KOJE JE SU PREDLOŽENE ZA ČLANOVE PARTNERSKIH AEO PROGRAMA (I OBRNUTO)	109
ODJELJAK V. SPROVOĐENJE MRA: KAKO OSTVARITI POVLASTICE NA OSNOVU MRA?	110
ODJELJAK VI. JEDNOSTRANA SUSPENZIJA POVLASTICE	110
ODJELJAK VII. PREPORUKE ZA SPROVOĐENJE KONTROLE AEO-A	110

SKRAĆENICE

AEO	Ovlašćeni privredni subjekt (eng. <i>Authorised Economic Operator</i>)
AEOC	AEO – Carinska pojednostavljenja (eng. <i>AEO – Customs Simplifications</i>)
AEOS	AEO – Sigurnost i zaštita (eng. <i>AEO - Security and Safety</i>)
AC	Provjereni pošiljalac (eng. <i>Account Consignor</i>)
EU	Evropska unija
ICAO	Međunarodna organizacija za civilno vazduhoplovstvo (eng. <i>International Civil Aviation Organisation</i>)
ISO	Međunarodna organizacija za standardizaciju (eng. <i>International Standard Organisation</i>)
IMO	Međunarodna pomorska organizacija (eng. <i>International Maritime Organisation</i>)
KC	Poznati pošiljalac (eng. <i>Known Consignor</i>)
MRA	Sporazum o međusobnom priznavanju
SL	Službeni list
OTIF	Međuvladina organizacija za međunarodni željeznički prevoz (eng. <i>Intergovernmental Organisation for International Carriage by Rail</i>)
RA	Regulisani agent (eng. <i>Regulated Agent</i>)
RBA	Revizija zasnovana na riziku (eng. <i>Risk-based audit</i>)
MSP	Mala i srednja preduzeća
SAQ	Upitnik za samoprocjenu (eng. <i>Self-assessment questionnaire</i>)
TAPA	Udruženje za zaštitu dobara u prevozu (eng. <i>Transported Asset Protection Association</i>)
TAXUD	Glavna uprava za oporezivanje i carinsku uniju
UNECE	Privredna komisija Ujedinjenih nacija za Evropu (eng. <i>United Nations Economic Commission for Europe</i>)
UPU	Svjetska poštanska unija (eng. <i>Universal Postal Union</i>)
Uredba	Uredbe o uslovima za odobravanje statusa ovlašćenog privrednog subjekta na carinskom području CG
CZ	Carinski zakon (crnogorski zakon)
WCO	Svjetska carinska organizacija (eng. <i>World Customs Organisation</i>)
WCO SAFE	Okvir normi Svjetske carinske organizacije za osiguravanje i olakšavanje globalne trgovine (eng. <i>World Customs Organisations Safe Framework of Standards to Secure and Facilitate Global Trade</i>)

DIO 1. | OPŠTE INFORMACIJE

Koncept ovlaštenog privrednog subjekta (AEO) zasniva se na partnerstvu između carinskih organa i privrednih subjekata koje je uvela Svjetska carinska organizacija (WCO). Privredni subjekti koji ispunjavaju široki spektar kriterijuma, na dobrovoljnoj osnovi blisko sarađuju sa carinskim organima kako bi ostvarili zajednički cilj - sigurnost lanca snabdijevanja.

Koncept je snažno zasnovan na partnerstvu između carinskih organa i privrednih subjekata. To podrazumijeva da odnos između carinskih organa i AEO uvijek treba da se zasniva na načelima uzajamne transparentnosti, ispravnosti, poštenja i odgovornosti. Carinski organ očekuje da AEO postupa u skladu s carinskim zakonodavstvom, te da će obavijestiti carinski organ o svim poteškoćama na koje nailazi pri usklađivanju sa zakonodavstvom. Carinski organ treba da im pruža podršku kako bi se to ostvarilo.

Crna Gora je AEO koncept uspostavila na osnovu međunarodno priznatih standarda, stvarajući 2008. godine pravni osnov za njega izmjenama Carinskog zakona (CZ) 2008. godine i donošenjem uredbe za implementaciju AEO 2015. godine.

Program, čiji je cilj da se poboljša sigurnost međunarodnog lanca snabdijevanja i omogući legitimna trgovina, otvoren je svim učesnicima u lancu snabdijevanja. Njime su obuhvaćeni privredni subjekti ovlašćeni za carinska pojednostavljenja (AEOC), sigurnost i zaštitu (AEOS) ili kombinaciju navedenih povlastica.

Ove Smjernice nisu pravno obavezujući akt, već služe kao pojašnjenje. Svrha im je da obezbijede jednoobrazno tumačenje statusa AEO-a u radu carinskog organa i privrednih subjekata i da olakšaju pravilnu i usklađenu primjenu zakonskih odredbi o AEO u Crnoj Gori. One čine jedinstven dokument sa svojim priložima kojima su obuhvaćena sva glavna sredstva koja se upotrebljavaju tokom postupka podnošenja zahtjeva za dobijanje AEO statusa i upravljanja tim statusom. Ove Smjernice će se redovno ažurirati kako bi uključivale zakonske promjene i inkorporirale stečeno praktično iskustvo i usvojene najbolje prakse.

AEO Smjernice će se redovno ažurirati i ažurirane verzije objavljivati na zvaničnoj internet stranici Uprave carina. Ove smjernice su rađene na osnovu AEO Smjernica koje se koriste u EU i iste se mogu naći na linku:

http://ec.europa.eu/taxation_customs/customs/policy_issues/customs_security/aeo/index_en.htm.

Kako se koriste ove Smjernice?

U dijelu 1. Smjernica date su opšte informacije o AEO programu, uključujući povlastice koje taj status donosi i međusobno priznavanje AEO statusa sa drugim državama.

U dijelu 2. Smjernica opisuju se kriterijumi za sticanje AEO statusa i različiti aspekti sigurnosnih zahtjeva i bezbjednosti lanca snabdijevanja.

U dijelu 3. Smjernica opisan je cjelokupan postupak donošenja odluka od strane carinskog organa i prava i obaveze privrednih subjekata koji podnose zahtjev.

U dijelu 4. Smjernica opisuju se različiti vidovi razmjene informacija između carinskog organa i drugih državnih organa.

U dijelu 5. Smjernica sadržani su svi aspekti upravljanja već dodijeljenim statusima AEO, uključujući nadzor, ponovnu procjenu, izmjenu, suspenziju i ukidanje statusa.

U dijelu 6. Smjernica govori se o međusobnom priznavanju AEO programa.

U dijelu 7. Smjernica nalaze se svi prilozi.

Prilog 1. sadrži Upitnik za samoprocjenu (SAQ) i njegovo pojašnjenje. Podnositelj zahtjeva popunjava Upitnik i dostavlja ga carinskom organu uz zahtjev za izdavanje odobrenja za AEO.

Prilog 2. sadrži dokument „Prijetnje, rizici i moguća rješenja“ koji je namijenjen carinskim organima i privrednim subjektima. Njegov je cilj da olakša kontrolu i provjeru kako bi se obezbijedila usklađenost sa kriterijumima za sticanje statusa AEO-a poređenjem podataka navedenih u Upitniku za samoprocjenu i utvrđenih područja rizika, te se u njemu navode i primjeri mogućih rješenja za utvrđene rizike i prijetnje.

Prilog 3. sadrži primjer obrasca izjave o sigurnosti.

Prilog 4. sadrži popis primjera informacija koje je potrebno dostaviti carinskom organu u skladu s čl. 6c st. 2 Carinskog zakona (CZ).

ODJELJAK I. | UVOD: AEO STATUS

AEO se može definisati kao privredni subjekt koji se smatra pouzdanim u kontekstu njegovih carinskih postupaka zbog čega ima pravo da uživa određene olakšice u Crnoj Gori.

AEO program otvoren je za sve privredne subjekte, uključujući mala i srednja privredna subjekta (vidi dio 3. odjeljak III.2. „Mala i srednja privredna subjekta“ ovih smjernica) bez obzira na njihovu ulogu u međunarodnom lancu snabdijevanja.

Privredni subjekti nemaju zakonsku obavezu da postanu AEO, to je stvar njihovog izbora, zavisno od njegove konkretne situacije. Isto tako, AEO nije zakonski obavezan da od svojih poslovnih partnera zahtijeva sticanje AEO statusa.

U skladu sa čl. 6b st. 2 CZ, status ovlašćenog privrednog subjekta sastoji se od različitih vrsta odobrenja: AEO za carinsko pojednostavljenje (AEOC) i AEO za sigurnost i zaštitu (AEOS). Svaka vrsta odobrenja uključuje različite vrste olakšica.

Na osnovu člana 6c CZ status AEO može se dodijeliti svakom privrednom subjektu koji zadovoljava sljedeće zajedničke kriterijume:

- usklađenost sa carinskim i poreskim propisima, uključujući nepostojanje teških krivičnih djela povezanih sa privrednom aktivnošću podnosioca zahtjeva,
- dokazan visok nivo kontrole sopstvenog poslovanja i protoka robe kroz sistem upravljanja komercijalnim, i ako je potrebno, prevoznim evidencijama, što omogućava odgovarajuće carinske provjere,
- dokazana finansijska solventnost,

te zavisno od vrste statusa AEO-a:

- postojanje profesionalnih standarda osposobljenosti ili stručne kvalifikacije koje su direktno povezane s aktivnostima koje se obavljaju (AEOC),
- postojanje odgovarajućih standarda sigurnosti i zaštite (AEOS).

1.1.1. AEO-CARINSKA POJEDNOSTAVLJENJA (AEOC)

Odobrenje statusa AEO u obliku AEOC predviđeno je za privredne subjekte sa sjedištem u Crnoj Gori koji bi htjeli ostvariti olakšice od različitih pojednostavljenja koja su izričito navedena u carinskom zakonodavstvu.

AEOC status može se odobriti privrednom subjektu koji ispunjava sljedeće kriterijume:

1. nije teže ili više puta kršio carinske i poreske propise, odnosno nije počinio krivično djelo protiv platnog prometa i privrednog poslovanja;
2. obezbijedio je visok nivo kontrole sopstvenog poslovanja i protoka robe kroz sistem upravljanja komercijalnim, i ako je potrebno, prevoznim evidencijama, što omogućava odgovarajuće carinske provjere,
3. finansijski je solventan, na način da može da ispunjava obaveze koje proizilaze iz njegovih poslovnih aktivnosti;
4. ispunjava profesionalne standarde u pogledu osposobljenosti, odnosno stručnih kvalifikacija koje su direktno povezane sa aktivnostima koje obavlja.

S obzirom na to da se ti kriterijumi odnose na većinu carinskih pojednostavljenja/odobrenja, dobijanje statusa AEOC omogućilo bi privrednom subjektu upotrebu različitih pojednostavljenja/odobrenja.

Na primjer, u skladu s čl. 6b st. 4 CZ, carinski organ, prilikom izdavanja odobrenja za korišćenje određenog carinskog pojednostavljenja, neće ispitivati kriterijume koje je prethodno ispitao prilikom odobravanja statusa AEO.

Dalje, za dodatna pojednostavljenja ili odobrenja, status AEOC-a mora uključivati pristup određenim pojednostavljenjima/odobrenjima kao što su knjigovodstveni zapisi uz oslobođenje od obaveze podnošenja robe u skladu s čl. 84 st. 1 t. 3 CZ.

AEOC ima pravo na:

- ostvarivanje olakšica od određenih vrsta pojednostavljenja na osnovu priznavanja statusa AEOC ako su ispunjeni zahtjevi povezani s posebnom vrstom pojednostavljenja navedenom u carinskom zakonodavstvu,
- povlašćeno postupanje u odnosu na druge privredne subjekte u pogledu carinskih provjera, uključujući manje fizičkih i dokumentarnih provjera, osim provjera povezanih s mjerama sigurnosti i zaštite,
- ranije obavještanje u slučaju odabira za carinsku provjeru,
- prednost ako je odabran za provjeru,
- mogućnost zahtijevanja posebnog mjesta za takvu provjeru.

Vidi i dio 1. odjeljak III. „Olakšice za AEO“.

Za tu vrstu odobrenog AEO statusa ne zahtijeva se ispunjavanje kriterijuma odgovarajućih standarda sigurnosti i zaštite. Stoga korisnici AEOC odobrenja nemaju pravo ni na kakve povlastice za AEO u pogledu sigurnosti i zaštite međunarodnog lanca snabdijevanja. Status AEO-a u obliku AEOC-a trenutno se ne uzima u obzir u okviru sporazuma o međusobnom priznavanju (MRA-ova) s drugim zemljama.

1.1.2. AEO- SIGURNOST I ZAŠTITA (AEOS)

Status AEOS predviđen je za privredne subjekte sa sjedištem u Crnoj Gori koji bi htjeli ostvariti korist od posebnih olakšica u pogledu carinskih provjera koje se odnose na sigurnost i zaštitu kad roba ulazi u carinsko područje Crne Gore ili ga napušta.

Kriterijumi za dodjelu statusa AEOS uključuju:

- evidenciju da nije teže ili više puta kršio carinske i poreske propise, odnosno nije počinio krivično djelo protiv platnog prometa i privrednog poslovanja;
- dokazan visok nivo kontrole sopstvenog poslovanja i protoka robe kroz sistem upravljanja komercijalnim, i ako je potrebno, prevoznim evidencijama, što omogućava odgovarajuće carinske provjere,

Međutim, za razliku od AEOC-a, za AEOS nije potrebno imati logistički sistem u okviru kojeg se u evidenciji razlikuje domaća roba od strane robe,

- dokazanu finansijsku solventnost, i
- odgovarajuće standarde sigurnosti i zaštite.

AEOS ima pravo na:

- olakšice u pogledu deklarisanja robe prije otpreme,
- povlašćeno postupanje u odnosu na druge privredne subjekte u pogledu carinskih provjera, uključujući manje fizičkih i dokumentarnih provjera povezanih sa sigurnošću i zaštitom,
- prethodno obavještenje u slučaju odabira za carinsku provjeru,
- prednost ako je odabran za provjeru,
- mogućnost zahtijevanja posebnog mjesta za takvu provjeru.

AEOS se smatra privrednim subjektom koji je preduzeo odgovarajuće mjere osiguranja svog poslovanja i stoga se smatra pouzdanim učesnikom u međunarodnom lancu snabdijevanja iz perspektive relevantnih državnih organa i njegovih poslovnih partnera. Status AEOS se može priznati u drugim zemljama, kao što se u Crnoj Gori može priznati status AEOS odobren u drugim zemljama, potpisivanjem MRA.

Vidi i dio 1. odjeljak III. „Olakšice za AEO“.

1.1.3. AEO- CARINSKA POJEDNOSTAVLJENJA / SIGURNOST I ZAŠTITA (AEOC/AEOS)

Obje vrste odobrenja, AEOC i AEOS, mogu se koristiti istovremeno. U tom slučaju imalac odobrenja mora zadovoljiti kriterijume za sticanje statusa i AEOC-a i AEOS-a, te može koristiti olakšice koje se odnose na oba statusa.

Član 4 Uredbe propisuje da, ako podnosilac zahtjeva za izdavanje odobrenja statusa AEO ispunjava uslove koji se odnose na izdavanje odobrenja statusa AEOS i AEOC, carinski organ može izdati kombinovano odobrenje.

Tabela u nastavku sažeto prikazuje uslove i kriterijume za sticanje statusa AEO-a.

USLOVI I KRITERIJUMI	AEOC	AEOS	Upućivanje na propis	Smjernice dio
Privredni subjekt	x	x	Zakon o privrednim društvima	1.II.1

USLOVI I KRITERIJUMI	AEOC	AEOS	Upućivanje na propis	Smjernice dio
Sjedište na carinskom području Crne Gore	x	x	Čl. 6b st. 1 CZ	1.II.2
Usklađenost	x	x	Čl 6c st.1 t. 1 CZ i čl. 6 Uredbe	2.I
Odgovarajuće evidencije	x	x	Čl 6c st.1 t. 2 CZ i čl. 7 Uredbe	2.II
Finansijska solventnost	x	x	Čl 6c st.1 t. 3 CZ i čl. 8 Uredbe	2.III
Praktični standardi za osposobljenost i stručne kvalifikacije	x		Čl 6c st.1 t. 4 CZ i čl. 8a Uredbe	2.IV
Sigurnost i zaštita		x	Čl 6c st.1 t. 5 CZ i čl. 9 Uredbe	2.V

1.1.4. Priprema prije podnošenja zahtjeva

Priprema zahtjeva za odobravanje statusa AEO-a, kao i njegovo odobravanje, te praćenje AEO-a, vremenski je zahtjevan postupak. Blagovremena priprema je ključ uspjeha. Stoga se od podnosioca zahtjeva koji želi postati AEO očekuje kontrola sopstvenog poslovanja.

To znači da bi podnosilac zahtjeva, zavisno od vrste AEO statusa za koji je podnio zahtjev, te od svoje poslovne djelatnosti i poslovnog modela, trebalo sprovoditi odgovarajuće organizacione mjere u oblastima koje su u vezi sa kriterijumima za sticanje AEO statusa, kako bi osigurao da se rizici koji se odnose na njegove carinske aktivnosti mogu utvrditi i izbjeći i/ili svesti na najmanju moguću mjeru.

Radi boljeg shvatanja što carinski organ podrazumijeva pod tim, te radi ubrzanja postupka obavezno je popunjavanje Upitnika za samoprocjenu.

Upitnik za samoprocjenu pomaže pri strukturiranju pripreme privrednog subjekta, utvrđivanju organizacionih jedinica unutar subjekta koji će biti uključeni, te razumijevanju neophodnog obima pripreme.

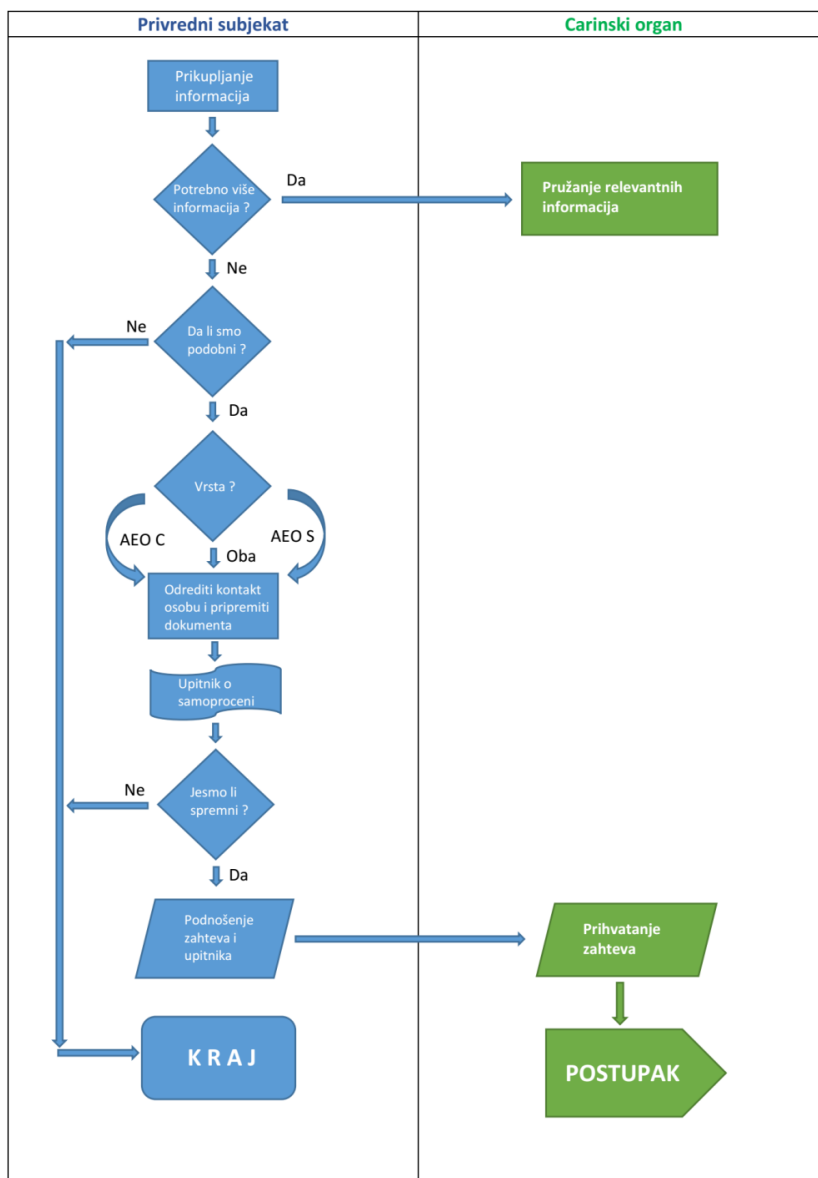
Kako bi se ostvarila bliska saradnja između carinskog organa i podnosioca zahtjeva za odobravanje statusa AEO, preporučuje se stupanje u kontakt sa organizacionom jedinicom Uprave carina, koja izdaje odobrenje, u ranoj fazi, te održavanje tog kontakta i nakon postupka podnošenja zahtjeva. Time se mogu izbjeći nesporazumi sa obje strane i osigurati pružanje podrške ako se pojave neka pitanja.

Ukratko, prije zvaničnog podnošenja zahtjeva, privrednom subjektu se snažno preporučuje:

- stupanje u kontakt sa organizacionom jedinicom Uprave carina koja izdaje odobrenje,
- odlučivanje o vrsti potrebnog odobrenja,
- imenovanje nadležne osobe za kontakt zadužene za podnošenje zahtjeva,
- detaljno popunjavanje Upitnika za samoprocjenu i osiguravanje da su sve relevantne osobe/ relevantna odjeljenja u okviru privrednog subjekta uključeni u popunjavanje Upitnika za samoprocjenu.

Nadalje, potrebno je osigurati da rukovodstvo privrednog subjekta podržava podnošenje zahtjeva za status AEO-a.

Dijagram u nastavku pruža pregled postupka pripreme:

ODJELJAK II. | KO MOŽE POSTATI AEO?

Članom 6b st. 1 CZ propisano je da carinski organ može, u skladu sa kriterijumima iz člana 6c CZ, odobriti status ovlaštenog privrednog subjekta licu koje ima sjedište na carinskom području Crne Gore.

Tim se osnovnim zahtjevom podrazumijeva ispunjavanje uslova da podnosilac zahtjeva mora biti lice, u smislu carinskih propisa, koje ima sjedište na carinskom području Crne Gore.

1.II.1. Ko je „privredni subjekt“?

Privredni subjekt je lice koje je tokom svog poslovanja uključeno u aktivnosti koje su obuhvaćene carinskim propisima.

Carinskim zakonom, čl. 5 st. 1 t. 1, propisano je da je lice: fizičko lice, pravno lice ili udruženje lica koje nema status pravnog lica koje može da preduzima pravne radnje u skladu sa propisima. Shodno čl. 1 st. 2 Zakona o privrednim društvima, privrednu djelatnost obavljaju privredna društva i preduzetnici. Oblici obavljanja privrednih djelatnosti su privredna društva i drugi oblici određeni u čl. 2 Zakona o privrednim društvima:

- 1) preduzetnik;
- 2) ortačko društvo (ortakluk)- "OD";
- 3) komanditno društvo - "KD";
- 4) akcionarsko društvo - "AD";
- 5) društvo sa ograničenom odgovornošću - "DOO";
- 6) dio stranog društva

Multinacionalna društva obično se sastoje od matičnog društva i društava kćeri ili/i filijala.

Društvo kći pojedinačno je pravno lice, odnosno pojedinačno pravno lice ili udruženje lica registrovano u registru privrednih subjekata u skladu sa Zakonom o privrednim društvima. Prema tome, ako matično društvo želi dobiti status AEO-a za dio svojih društava kćeri ili za sva svoja društva kćeri, zahtjeve moraju podnijeti sva društva kćeri koja žele dobiti status AEO-a.

S druge strane, „filijala“ je kancelarija / poslovni prostor / druga lokacija samog društva i čini dio ukupne imovine društva te stoga nije pojedinačno pravno lice. U tom slučaju matično društvo koje želi steći status AEO-a mora podnijeti jedinstveni zahtjev koji obuhvata sve filijale unutar Crne Gore koje nisu pojedinačna pravna lica ili udruženja lica.

1.II.2. Ko je privredni subjekt „sa sjedištem na carinskom području Crne Gore“?

Shodno čl. 5 st. 1 t. 2, lice koje ima sjedište, odnosno prebivalište u Crnoj Gori je:

- fizičko lice koje ima prebivalište u Crnoj Gori,
- pravno lice ili udruženje lica koje ima sjedište, ogranak (registrovan dio stranog društva), ili stalno poslovno prisustvo u Crnoj Gori.

Shodno čl. 4a Zakona o privrednim društvima, sjedište je mjesto u kome preduzetnik i privredno društvo obavljaju djelatnost. Ukoliko se djelatnost obavlja u više mjesta, sjedištem se smatra mjesto u kome se nalazi sjedište uprave društva.

1.II.3. Ko je privredni subjekt „uključen u aktivnosti povezane sa carinom“?

Pri utvrđivanju da li je određeni podnosilac zahtjeva „privredni subjekt“ mora se uzeti u obzir i da li je njegova privredna aktivnost „obuhvaćena carinskim zakonodavstvom“.

Zahtjevi za status AEO-a mogu se prihvatiti samo ako ih podnese privredni subjekt koji je tokom svog poslovanja uključen u aktivnosti obuhvaćene carinskim zakonodavstvom. Postoje brojne situacije u kojima privredni subjekt ne može podnijeti zahtjev za status AEO-a jer nije uključen u carinske aktivnosti, npr:

- dobavljač sa sjedištem u Crnoj Gori koji proizvođaču sa sjedištem u Crnoj Gori distribuira samo robu koja je već stavljena u slobodan promet,
- prevoznik koji prevozi samo robu koja je već stavljena u slobodan promet i koja nije ni u kakvom drugom carinskom postupku unutar carinskog područja Crne Gore,
- proizvođač koji proizvodi robu samo za tržište Crne Gore i upotrebljava sirovine koje su već stavljene u slobodan promet,
- konsultant koji samo savjetuje / pruža mišljenje o carinskim pitanjima.

Pri tome se privredni subjekt ne ograničava samo na direktnu uključenosti u aktivnosti koje su obuhvaćene carinskim zakonodavstvom. Proizvođač koji proizvodi robu namijenjenu izvozu može podnijeti zahtjev za status AEO-a čak i ako izvozne formalnosti obavlja drugo lice.

Koncept AEO – Sigurnost i zaštita blisko je povezan s upravljanjem lancem snabdijevanja. Privredni subjekti koji rukuju robom koja podliježe carinskom nadzoru ili rukuju podacima povezanim s carinom u pogledu te robe mogu podnijeti zahtjev za status AEOS-a.

Međutim, svaki se slučaj mora posmatrati zasebno, vodeći računa o svim okolnostima relevantnim za određenog privrednog subjekta.

1.II.4. Učesnici u međunarodnom lancu snabdijevanja

Cjelokupni međunarodni lanac snabdijevanja iz carinske perspektive predstavlja proces, npr. od proizvodnje robe namijenjene za izvoz do isporuke robe kupcu u drugom carinskom području.

Međunarodni lanac snabdijevanja nije poseban prepoznatljiv subjekat. To je niz *ad hoc* struktura sačinjen od privrednih subjekata koji predstavljaju razne segmente industrije. U nekim su slučajevima svi privredni subjekti poznati i može postojati dugoročni odnos, dok se u drugim slučajevima privredni subjekti mogu često mijenjati ili mogu samo biti ugovorno vezani za pojedinačni postupak/pošiljku. S operativnog stanovišta bolje je govoriti o „lancima snabdijevanja“ umjesto o „lancu snabdijevanja“, što znači da svaki privredni subjekat može biti uključen ne samo u jedan teoretski lanac snabdijevanja, već i u mnoge praktične.

U praksi mnogi privredni subjekti mogu imati više od jedne uloge u određenom lancu snabdijevanja i ispunjavati više od jedne obaveze povezane s tim ulogama (npr. špediter može djelovati kao carinski zastupnik). Kad podnosi zahtjev za status AEO, podnosilac zahtjeva mora osigurati da su u zahtjevu navedene aktivnosti povezane s carinom za sve obaveze u okviru međunarodnog lanca snabdijevanja.

Razni učesnici i njihove različite obaveze u okviru međunarodnog lanca snabdijevanja, relevantne iz carinske perspektive, koji mogu podnijeti zahtjev za status AEO-a uglavnom su sljedeći:

a) proizvođač

U okviru međunarodnog lanca snabdijevanja proizvođač je privredni subjekat koji tokom svog poslovanja proizvodi robu namijenjenu izvozu.

Obaveza proizvođača u okviru međunarodnog lanca snabdijevanja, između ostalog, može biti:

- osiguranje sigurnog i zaštićenog proizvodnog postupka za svoje proizvode,
- osiguranje sigurne i zaštićene isporuke svojih proizvoda svojim klijentima,
- osiguranje pravilne primjene carinskih propisa s obzirom na porijeklo robe.

b) izvoznik

Čl. 426 Uredbe za sprovođenje carinskog zakona propisano je da se izvoznikom smatra lice za čiji račun je bila podnešena izvozna deklaracija, i koje je u trenutku prihvatanja izvozne deklaracije vlasnik robe odnosno lice, koje raspolaže robom. Ako, u skladu sa ugovorom, sa robom raspolaže lice sa sjedištem van carinskog područja, kao izvoznik se smatra ugovorni partner sa sjedištem ili prebivalištem na carinskom području Crne Gore.

Izvoznikova obaveza u okviru međunarodnog lanca snabdijevanja, između ostalog, može biti:

- preuzimanje odgovornosti za ispravnost izvozne deklaracije i njeno blagovremeno podnošenje ako izvozna deklaraciju podnosi izvoznik,
- preuzimanje odgovornosti za podnošenje izvozne deklaracije s propisanim zahtjevima u pogledu podataka,
- primjena zakonskih izvoznih formalnosti u skladu s carinskim propisima, uključujući mjere trgovinske politike, te mjera zabrane i ograničenja i, ako je potrebno, izvozne carine,
- osiguranje sigurne i zaštićene isporuke robe prevozniku ili špediteru ili carinskom zastupniku.

c) špediter

Špediter organizuje prevoz robe u međunarodnoj trgovini u ime izvoznika, uvoznika ili drugog lica. U nekim slučajevima podnosi zahtjev koji je špediter djeluje kao prevoznik i izdaje vlastiti ugovor o prevozu, npr. teretnicu. Tipična aktivnost špeditera može uključivati: pribavljanje, provjeru i pripremu dokumentacije radi ispunjenja carinskih zahtjeva.

Špediterova obaveza u okviru međunarodnog lanca snabdijevanja, između ostalog, može biti:

- primjena pravila o prevoznim formalnostima,
- osiguranje, ako je primjenjivo, sigurnog i zaštićenog prevoza robe,
- primjena, ako je potrebno, pravila o sigurnosnoj sažetim deklaracijama u skladu sa zakonodavstvom.

d) držaoci skladišta i ostali upravnici skladišnih prostora

Držalac skladišta je lice ovlašteno za upravljanje carinskim skladištem ili lice koje upravlja prostorom za privremeni smještaj ili prostorima u slobodnoj zoni.

Obaveza imalaca skladišta u okviru međunarodnog lanca snabdijevanja, između ostalog, može biti:

- osiguranje da su na snazi odgovarajući postupci kojima se osigurava da je roba za vrijeme boravka u carinskom skladištu ili u privremenom smještaju pod carinskim nadzorom, te da su ispunjene druge obaveze koje proizlaze iz skladištenja robe obuhvaćene postupkom carinskog skladištenja ili pravilima o privremenom smještaju,
- poštovanje posebnih uslova navedenih u odobrenju za boravak u carinskom skladištu ili prostoru za privremeni smještaj,
- pružanje odgovarajuće zaštite skladišnog prostora od pristupa drugih lica,
- pružanje odgovarajuće zaštite od neovlaštenog pristupa robi, njene zamjene i neovlaštenog rukovanja robom.

e) carinski zastupnik

Carinski zastupnik, kako je navedeno u ovim Smjernicama, je lice koje obavlja carinske formalnosti, te koje djeluje kao carinski zastupnik u skladu sa čl. 6 CZ. Carinski zastupnik djeluje u ime lica koje je uključeno u poslovne aktivnosti povezane sa carinom (npr. uvoznik ili izvoznik). Zastupanje može biti direktno, ako zastupnik djeluje u ime i za račun drugog lica, i indirektno, ako zastupnik djeluje u svoje ime, a za račun drugog lica.

Obaveza carinskog zastupnika u okviru međunarodnog lanca snabdijevanja, između ostalog, može biti:

- primjena odgovarajućih odredbi carinskih propisa svojstvenima za taj tip zastupanja za stavljanje robe u traženi carinski postupak,
- preuzimanje odgovornosti za ispravnost carinske deklaracije i njenog blagovremenog podnošenja.

f) prevoznik

U načelu, prevoznik je lice koje stvarno prevozi robu ili koje je preuzelo ugovorne obaveze i izdalo npr. teretnicu ili vazduhoplovni tovarni list za stvarni prevoz robe. Konkretna definicija prevoznika nalazi se u

članu 1010d i 483j Uredbe za sprovođenje carinskog zakona. Prevoznikova obaveza u okviru međunarodnog lanca snabdijevanja, između ostalog, može biti:

- osiguranje sigurnog i zaštićenog prevoza robe dok je pod nadzorom prevoznika, posebno izbjegavajući neovlašćen pristup robi i neovlašćeno rukovanje prevoznim sredstvom i robom koja se prevozi,
- osiguranje blagovremene prevozne dokumentacije u skladu sa zakonom,
- primjena potrebnih pravnih formalnosti u skladu sa Carinskim zakonom,
- primjena, po potrebi, pravila o sigurnosnoj sažetim deklaracijama u skladu sa zakonodavstvom.

g) uvoznik

Uvoznik je privredni subjekt koji podnosi uvoznju deklaraciju ili u čije se ime ona podnosi. Međutim, iz opštije trgovinske perspektive, a posebno s obzirom na suštinu AEO programa, definiciju stvarnog uvoznika trebalo bi razmotriti iz šire perspektive (lice koje podnosi uvoznju deklaraciju nije nužno uvijek lice koja stavlja robu na tržište).

Uvoznikova obaveza u okviru međunarodnog lanca snabdijevanja, između ostalog, može biti:

- preuzimanje odgovornosti u svom poslovanju sa carinskim organom za stavljanje robe podnesene carini u carinski dozvoljeno postupanje ili upotrebu,
- preuzimanje odgovornosti za ispravnost deklaracije i njeno blagovremeno podnošenje,
- kad je uvoznik lice koje podnosi ulaznu sigurnosnu sažetu deklaraciju, preuzimanje odgovornosti za pravilnu primjenu pravila o tim deklaracijama,
- primjena potrebnih pravnih formalnosti u skladu sa carinskim propisima bitnim za uvoz robe,
- primjena trgovinske politike, te mjera zabrana i ograničenja,
- osiguranje zaštićenog i sigurnog prijema robe, posebno izbjegavajući neovlašćen pristup robi i neovlašćeno rukovanje robom.

h) ostali, na primjer, upravnici terminala, lučki radnici i lica koja pakuju teret

ODJELJAK III. | OLAKŠICE ZA AEO

Odobrenje AEO statusa izdaje se podnosiocu zahtjeva nakon kontrole njegovog poslovanja, a ne njegovim poslovnim partnerima. Dodijeljeni status AEO-a odnosi se na sam privredni subjekat i odnosi se na njegove poslovne djelatnosti, a on jedini ima pravo na olakšice koje donosi taj status. To je opšte načelo za sve vrste AEO koje se mogu izdati privrednim subjektima s različitim ulogama u međunarodnom lancu snabdijevanja.

U nastavku je dat kratki pregled olakšica za AEO, zavisno od vrste odobrenja.

1.III.1.Lakši pristup carinskim pojednostavljenjima

Riječ je o olakšici za korisnike odobrenja statusa AEOC-a.

Carinskim zakonodavstvom predviđaju se sljedeći slučajevi u kojima se odobrava status AEO:

- a) status AEO-a potreban je radi pristupa pojednostavljenju/odobrenju,
- b) neki su kriterijumi za određeno pojednostavljenje/odobrenje obuhvaćeni kriterijumima za sticanje statusa AEO-a,
- c) kriterijumi za određeno pojednostavljenje/odobrenje smatraju se istovjetnim sa kriterijumima za sticanje statusa AEO-a.

Čl. 6b st. 4 CZ propisano je da carinski organ prilikom izdavanja odobrenja za korišćenje određenog pojednostavljenja, ne preispituju kriterijume koji su već bili ispitani pri odobravanju statusa AEOC.

To znači da bi se carinski organ trebao usredsrediti na nove ili dodatne elemente i zahtjeve povezane sa predmetnim pojednostavljenjem.

Kriterijumi za koje se smatra da ih je AEO ispunio mogu se pronaći u odgovarajućim članovima CZ i Uredbe za sprovođenje Carinskog zakona koji se odnose na konkretno pojednostavljenje. U nastavku je naveden popis predmetnih pojednostavljenja.

Radi pojednostavljenja formalnosti postupaka, carinski organ će odobriti u skladu sa članom 84 CZ:

- 1) da carinska deklaracija ne sadrži neke od podataka i neke od isprava koje su propisane članom 70 CZ zakona;
- 2) da neka od trgovačkih ili službenih isprava koja je priložena uz zahtjev za stavljanje robe u carinski postupak zamijeni carinsku deklaraciju;
- 3) da se roba stavi u zahtijevani postupak na osnovu knjigovodstvenih zapisa i u tom slučaju carinarnica može podnosioca carinske deklaracije osloboditi obaveze podnošenja robe.

Shodno članu 102 CZ, carinski organ može, na zahtjev nosioca postupka tranzita, odobriti pojednostavljeni postupak koji se odnosi na stavljanje robe u postupak tranzita ili završetak tog postupka, i to:

- 1) status ovlašćenog pošiljaoca koji omogućava imaocu odobrenja da stavi robu u postupak tranzita, bez njenog podnošenja carinskom organu;
- 2) status ovlašćenog primaoca koji omogućava korisniku odobrenja da primi robu koja se prevozi u postupku tranzita na odobrenoj lokaciji, kako bi se postupak tranzita okončao u skladu sa stavom 2 ovog člana;
- 3) korišćenje posebne vrste plombe, ako je plombiranje potrebno za prepoznavanje robe koja je stavljena u postupak tranzita;
- 4) upotrebu carinske deklaracije sa manjim brojem podataka za stavljanje robe u postupak tranzita;
- 5) upotrebu prevoznih isprava u elektronskom obliku kao carinske deklaracije za stavljanje robe u postupak tranzita, ako sadrže podatke te deklaracije i ako su ti podaci dostupni polaznoj i odredišnoj carinarnici kako bi se omogućio carinski nadzor robe i završetak tog postupka.

Shodno članu 99b CZ, carinski organ može, na zahtjev lica koje ima status ovlašćenog primaoca, odobriti da primi robu obuhvaćenu TIR karnetom na odobrenoj lokaciji, na način da se postupak tranzita okonča u skladu sa članom 1 tačka (d) Konvencije TIR.

Shodno 191 CZ, carinski organ može odobriti zajedničko obezbjeđenje za dvije ili više radnji, deklaracija ili carinskih postupaka u vezi sa kojima je nastao uvozni carinski dug.

Shodno članu 197 CZ, ovlašćeni privredni subjekt može dobiti odobrenje za korišćenje zajedničkog obezbjeđenja sa smanjenim iznosom, ako ispunjava kriterijume iz člana 6c stav 1 tač. 2 i 3 ovog zakona. Takođe, ako je potrebno podnijeti zajedničko obezbjeđenje za carinske dugove koji mogu nastati, ovlašćeni privredni subjekt za carinsko pojednostavljenje može koristiti zajedničko obezbjeđenje sa smanjenim iznosom, ako za to podnese zahtjev.

Shodno članu 97. Uredbe za sprovođenje CZ, u slučaju korišćenja sistema za automatsku obradu podataka ili ako se za neku robu odobri pojednostavljenje u pogledu carinskih deklaracija, carinske organ može odobriti odstupanja od oblika prikazivanja podataka, potrebnih za određivanje carinske vrijednosti. carinske organ može odobriti pojednostavljenje povezano sa vrijednošću robe u carinske svrhe.

Shodno članu 438b Uredbe za sprovođenje CZ, carinski organ može izdati odobrenje za uspostavljanje usluge redovnog broskog prevoza.

Shodno član 438g Uredbe za sprovođenje CZ, carinski organ može izdati odobrenje za olakšavanje izdavanje dokaza o carinskom statusu domaće robe koji je izdao ovlašćeni izdavalac.

Potrebno je napomenuti da je status AEO uveden u carinsko zakonodavstvo nakon drugih pojednostavljenja pa stoga ima privrednih subjekata koji imaju odobrenja za pojednostavljenja, a da nemaju status AEO. Ipak je ova konkretna povlastica i dalje jako važna za AEO ili onima koji razmatraju podnošenje zahtjeva za status AEO, a još više carinskom organu. Pri planiranju aktivnosti nadzora AEO-a, te se aktivnosti usklađuju sa aktivnostima nadzora po osnovu drugih dodijeljenih odobrenja kako bi se što je moguće efikasnije izbjeglo dupliranje posla. Kako bi se postigla najveća korist za AEO i carinski organ, trebalo bi uzeti u obzir sljedeće:

- s obzirom na to da pojednostavljenja zavise od usklađenosti sa određenim kriterijumima za sticanje AEO statusa, odnos/zavisnost između određenog odobrenja i statusa AEO-a mora se osigurati/održavati tokom cijelog postupka, što obuhvata ne samo fazu podnošenja zahtjeva, već i nadzor, te ponovnu procjenu nakon dodjele odobrenja/statusa,
- provjera ispunjenosti bitnih kriterijumuma za sticanje statusa AEO-a prije dodjele statusa AEO-a nije apstraktna i uvijek se obavlja u odnosu na konkretne poslovne djelatnosti privrednog subjekata. Stoga, kad je zahtjev za posebno odobrenje podnijet, carinski organ ne bi trebalo da preispituje već provjerene kriterijume, već da se usredsredi samo na nove elemente/zahtjeve.

Za dodatne pojedinosti vidi i Uredbu o sprovođenju carinskog zakona("Službeni list Crne Gore" br. 15/03, 81/06, 08/08, 28/12, 11/16, 40/2017, 04/19) djelovi koji uređuju pojednostavljene postupke..

1.III.2. Prethodna obavještenja

Ova olakšica korisniku AEO statusa osigurava logističku prednost jer može bolje planirati i na odgovarajući način optimizovati prevoz i logistiku, svesti logističko odlaganje na najmanju moguću mjeru, te smanjiti troškove prevoza, a odnosi se na sljedeće:

a) korisnike odobrenja statusa AEOC-a i AEOS-a:

Čl. 3 st. 8 Uredbe propisano je da, ako AEO podnosi deklaraciju za privremeni smještaj ili carinsku deklaraciju u skladu sa čl. 111č st. 2 i 3 Uredbe za sprovođenje Carinskog zakona, nadležni carinski organ ga obavještava da je ta pošiljka odabrana za fizički pregled, prije njenog podnošenja carinskom organu.

Ovo obavještenje se ne dostavlja ako bi se dostavljanjem ugrozio pregled koji treba da se izvrši ili rezultati tog pregleda. To uključuje i provjere u ime drugih državnih organa prema potrebi.

Važno je razlikovati prethodna obavještenja povezane sa sigurnošću i zaštitom od prethodnih obavještenja povezanih s primjenom drugih mjera predviđenih carinskim zakonodavstvom.

To znači da samo AEOS prima prethodno obavještenje u slučaju carinskih provjera povezanih sa sigurnošću i zaštitom, dok AEOC prima prethodno obavještenje u slučaju carinskih provjera koje nisu povezane sa sigurnošću.

b) samo na korisnike odobrenja statusa AEOS-a:

Odredbom čl. 3 st. 6 Uredbe je propisano da, ako je AEOS podnio ulaznu skraćenu deklaraciju, ili u slučajevima iz čl. 45c Carinskog zakona carinsku deklaraciju ili deklaraciju za privremeni smještaj ili ako je podnio obavještenje i dao pristup podacima povezanim sa ulaznom skraćenom deklaracijom u svom kompjuterskom sistemu iz čl. 45a Carinskog zakona i ako je pošiljka odabrana za fizički pregled, ulazna carinska ispostava o tome obavještava AEO prije dolaska robe na carinsko područje.

Ova obavještenja mogla bi biti izrazito važna za AEO koji posluje u velikim lukama, s obzirom na to da će im omogućiti bolje planiranje poslovanja.

Ovo obavještenje se ne dostavlja ako bi se dostavljanjem ugrozio pregled koji treba da se izvrši ili rezultati tih pregleda. Dakle, carinski organ može sprovesti fizički pregled čak i ako AEO nije bio obaviješten.

1.III.3. Manje fizičkih i dokumentarnih provjera

Riječ je o olakšici za korisnike odobrenja statusa AEOC-a i AEOS-a.

Čl. 3 st. 2 Uredbe propisuje da imalac odobrenja statusa AEO podliježe manjem broju carinskih kontrola, uključujući fizičke preglede i kontrolu dokumentacije u odnosu na druge privredne subjekte, ako carinski organ ne odluči drugačije, radi bezbjednosti carinskog područja ili vršenja propisane kontrole.

Dakle, carinski organ može provjeravati pošiljke AEO zbog konkretne prijetnje ili obaveze koja je utvrđena drugim nacionalnim propisima (npr. povezanim sa sigurnošću proizvoda itd.).

Važno je razlikovati kontrole povezane sa sigurnošću i zaštitom od kontrola povezanih sa primjenom drugih mjera predviđenih carinskim zakonodavstvom. To znači da samo AEOS ima olakšice koje se odnose na manje fizičkih i dokumentarnih kontrola povezanih sa sigurnošću i zaštitom, dok AEOC ima olakšice koje se odnose na manje fizičkih i dokumentarnih kontrola povezanih sa drugim mjerama predviđenima carinskim

zakonodavstvom. To uključuje manje kontrola na mjestu uvoza ili izvoza, a može se uzeti u obzir i za naknadne kontrole.

U cilju ostvarivanja neophodnih olakšica za AEO, neophodno je da se u carinski sistem upravljanja rizikom za ove subjekte unese niži stepen rizika. Međutim, iako je niži stepen rizika posljedica činjenice da je status AEO uvijek povlašćen, stepen smanjenja može varirati zavisno od uloge i obaveza AEO-a u određenom lancu snabdijevanja.

Takođe se mora uzeti u obzir da je ova povlastica povezana sa procjenom ukupnog rizika za određenu transakciju. Prema tome, iako status AEO-a uvijek podrazumijeva povlašćeno postupanje, drugi pokazatelji rizika, npr. zemlja porijekla itd., mogu dovesti do potrebe za sprovođenjem kontrole.

Imajući u vidu prethodno navedena opšta načela, primjeri mogućih situacija su sljedeći:

a) ulazna sigurnosna sažeta deklaracija (ENS):

U većini slučajeva zahtjevi i obaveze pri podnošenju ENS-a odnose se na prevoznika. U slučaju da je on lice koje podnosi ENS i da je korisnik AEO odobrenja, ima pravo na nižu ocjenu rizika jer su njegovi sistemi i procedure u pogledu sigurnosti prevoza, poslovnih partnera i zaposlenih, carinski organ već ispitao. Ako je uz prevoznika i primalac robe korisnik AEOS odobrenja, nivo provjera može biti dodatno smanjen.

Osim toga, ako i deklarirani pošiljalac ima AEO odobrenje istovjetno onome koje je izdao carinski organ u drugoj zemlji priznatog u Crnoj Gori prema sporazumu o međusobnom priznavanju (vidi [dio 1., odjeljak V. i dio 6. ovih Smjernica](#) o „Međusobnom priznavanju“), carinski organ je već trebao provjeriti sisteme sigurnosti i zaštite svih strana navedenih u ENS-u, uključujući one koje imaju direktne podatke o robi o kojoj je riječ, ili su oni trebali biti provjereni od strane carinskog organa u drugoj zemlji. To bi doprinijelo maksimalnom povećanju sigurnosti sveobuhvatnog lanca snabdijevanja i rezultiralo čak i opsežnijim smanjenjem kontrola povezanih sa sigurnošću i zaštitom.

Mogu postojati i slučajevi u kojima se podaci potrebni za ENS podnose putem carinske deklaracije (npr. za tranzit). Stepenn smanjenja procjenjuje se na isti način, uzimajući u obzir ulogu i obaveze učesnika.

Na primjer, špediter koji ima status AEO je glavni obveznik u carinskoj tranzitnoj deklaraciji, koja sadrži podatke za ENS. U tom slučaju prvo treba uzeti u obzir tip odobrenja. U slučaju da je špediter imalac AEOC odobrenja, stepen rizika povezan sapredmetnim carinskim postupkom može se odgovarajuće smanjiti, s obzirom na to da je kod tradicionalne carinske deklaracije za tranzit špediter glavni obveznik. On snosi (čak i finansijsku) odgovornost za robu koja se prevozi, za tačnost navedenih informacija, kao i za usklađenost sa pravilima tranzita od otpremne carinske ispostave do odredišne carinske ispostave.

Međutim, za smanjenje stepena rizika u vezi sa kontrolom sigurnosti i zaštite, glavni obveznik mora biti imalac odobrenja statusa AEOS.

Potrebno je napomenuti da će novi zahtjevi u pogledu podataka o ENS-u i postupaka prijave uključivati subjekte u lancu snabdijevanja čiji bi se AEO status trebao uzeti u obzir.

b) izlazna sigurnosna sažeta deklaracija (EXS):

U većini slučajeva izvoznik navodi podatke o sigurnosti i zaštiti u izveznoj carinskoj deklaraciji. Prema tome, načelno, ako je izvoznik korisnik AEOS odobrenja, kontrole u pogledu sigurnosti i zaštite sprovode se u manjem broju.

c) carinske deklaracije (podaci o sigurnosti i zaštiti za ENS/EXS nisu uključeni):

- o korisnik AEOC odobrenja je carinski zastupnik, a klijent kojeg on zastupa nije AEO. Carinski zastupnik koji je AEO podnosi carinsku deklaraciju za stavljanje robe u slobodan promet:

U načelu, carinski organ bi trebao da snizi stepen rizika u skladu sa stepenom uključenosti carinskog zastupnika koji je AEO u zastupanje njegova klijenta. To zavisi od tipa zastupanja.

Odobranje povlastica povezano je sa pojmom „podnosioca deklaracije“. U skladu sa čl. 5 st. 1 t. 19 CZ „podnosilac deklaracije“ je lice koje podnosi carinsku deklaraciju u svoje ime ili lice u čije je ime carinska deklaracija podnijeta.

U slučaju direktnog zastupanja carinski zastupnik je neposredni predstavnik uvoznika što znači da carinski zastupnik djeluje u ime uvoznika. Prema tome „korisnik AEO odobrenja“ (carinski zastupnik) i „podnosilac deklaracije“ (uvoznik) nisu ista lice.

Uzimajući u obzir da je carinski organ provjerio uobičajene carinske postupke i procedure carinskog zastupnika, njegov bi se AEO status trebao uzeti u obzir u pozitivnom smislu. Međutim, istovremeno bi trebalo imati u vidu da je u ovom slučaju za tačnost podataka koji se navode u carinskoj deklaraciji, vjerodostojnost podnijetih dokumenata i pridržavanje svih obaveza u pogledu stavljanja predmetne robe u zahtijevani carinski postupak odgovoran podnosilac deklaracije (uvoznik koji nije AEO), a ne imalac AEO odobrenja .

U slučaju indirektnog zastupanja, carinski zastupnik koji je imalac AEO odobrenja postupa u sopstveno ime. On je „podnosilac deklaracije“ i carinski organ je provjerio njegove postupke za preuzimanje obaveza iz čl. 5 st. 1 t. 19 CZ.

- o imalac odobrenja statusa AEOC je uvoznik i saraduje sa carinskim zastupnikom koji nije AEO. Uvoznik podnosi carinsku deklaraciju za stavljanje robe u slobodni promet.

Upravljanje rizikom potrebno je uskladiti i sa stepenom uključenosti carinskog zastupnika u poslovanje njegovog klijenta sa carinskim organom.

1.III.4. Davanje prednosti pošiljkama odabranim za provjeru

Riječ je o povlastici za korisnike AEOC i AEOS odobrenja.

Odredbom čl. 3 st.3 Uredbe propisano je da, ako carinski organ nakon analize rizika odluči da sprovede dalji pregled, odnosno kontrolu pošiljke koja je obuhvaćena carinskom deklaracijom koju je podnio AEO, ta kontrola se obavlja kao prioritarna.

Ostvarenje te olakšice direktno je povezano s predmetnom vrstom prevoza i infrastrukturom prostora u kojem se sprovode kontrole i zavisi od njih.

1.III.5. Izbor mjesta provjere

Riječ je o olakšici za imaoce odobrenja statusa AEOC i AEOS.

Shodno čl. 3 st. 4 Uredbe, na zahtjev AEO-a kontrola se može obaviti van sjedišta nadležnog carinskog organa.

Ta alternativna lokacija može značiti kraće odlaganje i/ili manje troškove. Međutim, to zavisi od pojedinačnog dogovora sa nadležnim carinskim organom. Odabrano mjesto za kontrolu uvijek treba da omogući carinskom organu da se kontrola obavi na zadovoljavajući način i da ne ugrožava rezultate kontrola.

Iako je mogućnost izbora mjesta kontrole predviđena i čl. 99 st. 4 Uredbe za sprovođenje CZ za sve privredne subjekte prema drugim uslovima i postupcima, postoji razlika između opšte mogućnosti i mogućnosti u obliku olakšice za AEO, budući da pri odlučivanju o prihvatanju zahtjeva carinski organ može uzeti u obzir status.

Nekoliko praktičnih situacija se mogu pojaviti u odnosu na AEO, na primjer:

- *zavisno od slučaja, za određene transakcije AEO može tražiti drugo mjesto za sprovođenje kontrola*
U tom će slučaju carinski organ uzeti u obzir status AEO. Ako nema drugih okolnosti koje bi to spriječile, carinski organ mora dozvoliti obavljanje provjere u mjestu koje je odabrao AEO. To su situacije u kojima status AEO i znanje carinskog organa može predstavljati prednost kakvu nemaju drugi privredni subjekti.
- *zbog svojih poslovnih aktivnosti AEO treba stalno da koristi tu opciju u kombinaciji sa svim ostalim „mogućnostima“ predviđenim knjigovodstvenim zapisom uz oslobođenje od obaveza podnošenja robe u skladu s čl. 84 st. 1 t. 3 CZ*
U tom slučaju AEO status nije dovoljan da se privrednom subjektu omogući automatska primjena tog pojednostavljenja i stalno carinjenje robe u njegovim poslovnim prostorijama. Za takvo odobrenje potrebno je podnijeti poseban zahtjev.

1.III.6. Posredne olakšice

Važno je naglasiti da uz direktne olakšice predviđene zakonodavstvom, AEO može iskoristiti prednosti koje nisu direktno povezane sa njegovim carinskim poslovanjem. Iako se smatraju „indirektnim“ povlasticama, pa stoga nisu izričito navedene u zakonodavstvu, one su važne jer mogu imati vrlo pozitivno dejstvo na opšte poslovanje AEO.

Neki primjeri indirektnih olakšica su predstavljeni u sljedećim potpoglavljima.

1. III.6.1. Priznanje sigurnog i zaštićenog poslovnog partnera

AEO koji zadovoljava kriterijum sigurnosti i zaštite smatra se zaštićenim i sigurnim partnerom u lancu snabdijevanja. To znači da AEO čini sve što je u njegovoj moći da smanji prijetnje u lancima snabdijevanja u kojima učestvuje. Status AEO, uključujući mogućnost upotrebe logoa AEO, povećava njegov ugled. Iako nije potrebno saradivati isključivo s AEO, status AEO pozitivno će uticati na uspostavljanje novih poslovnih odnosa. Potrebno je napomenuti da privredni subjekti mogu provjeriti spisak AEO koji su pristali na objavljivanje njihovih podataka na *zvaničnoj internet stranici* Uprave carina.

1. III.6.2. Bolji odnosi sa carinskim organom i drugim državnim organima

Partnerstvo uspostavljeno tokom postupka odobravanja i neprekidne saradnja pomaže pri boljem međusobnom razumijevanju i pronalasku zajednički osmišljenih rješenja korisnih za obje strane.

AEO bi trebao imati određenu kontakt osobu u carinskom organu kojoj se može obratiti sa svojim pitanjima. Kontakt osoba možda neće imati sve odgovore na sva pitanja, ali može dati savjet AEO o najboljim sljedećim koracima i po potrebi sljedećim kontaktima.

Status AEO stiče priznanje i važnost u mnogim oblastima. Trenutno postoje brojne potvrde ili odobrenja u drugim oblastima za koje su uslovi jedan ili više kriterijumuma za sticanje statusa AEO ili sam status AEO.

Dio 4. odjeljak II. ovih Smjernica sadrži detaljne podatke o razmjeni informacija između carinskog organa i drugih državnih organa.

1. III.6.3. Druge indirektno olakšice

Status AEO-a pomaže privrednim subjektima da detaljno analiziraju sve svoje povezane procese u međunarodnom lancu snabdijevanja. Aktivnosti svih predmetnih odsjeka uopšteno se ocjenjuju tokom pripreme zahtjeva za odobrenje statusa AEO. U većini slučajeva efikasnost i saradnja između tih službi je optimizirana kako bi se postigla veća transparentnost i vidljivost u lancu snabdijevanja.

Ulaganja privrednih subjekata u povećanje standarda sigurnosti i zaštite mogu dovesti do pozitivnih efekata u sljedećim oblastima: preglednost i nadzor, sigurnost zaposlenih, razvoj normi, izbor dobavljača, sigurnost ulaganja i prevoza, izgradnja svijesti o organizacionoj infrastrukturi i sposobnostima, saradnja među strankama u lancu nabavke, proaktivna tehnološka ulaganja i dobrovoljno pridržavanje sigurnosnih propisa.

Neki primjeri indirektnih olakšica koje mogu proizaći iz tih pozitivnih efekata mogli bi biti sljedeći:

- smanjena mogućnost krađe i gubitaka,
- smanjeno kašnjenje pošiljki,
- bolje planiranje,
- bolja služba za klijente,
- veća lojalnost klijenata,
- bolje upravljanje zalihama,
- veća predanost zaposlenih,
- manje incidenata u oblasti sigurnosti i zaštite,
- niži troškovi nadzora dobavljača i bolja saradnja,
- smanjena mogućnost kriminalnih radnji i vandalizma,
- veća sigurnost i bolja komunikacija među partnerima u lancu snabdijevanja.

Tabela u nastavku sadrži sažeti prikaz različitih dostupnih olakšica:

OLAKŠICA			AEOC	AEOS	UPUĆIVANJE
Lakši pristup pojednostavljenjima	carinskim		X		Čl. 3 st. 1 Uredbe

OLAKŠICA	AEOC	AEOS	UPUĆIVANJE
Manje fizičkih i dokumentarnih kontrola – povezanih sa sigurnošću i zaštitom – povezanih sa ostalim carinskim zakonodavstvom	X	X	Čl. 3 st. 2 Uredbe
Prethodna obavještenja u slučaju odabira za fizičku kontrolu (povezanu sa sigurnošću i zaštitom)		X	Čl. 3 st. 6 Uredbe
Prethodna obavještenja u slučaju odabira za carinsku provjeru – povezanu sa sigurnošću i zaštitom – povezanih sa ostalim carinskim zakonodavstvom	X	X	Čl. 3 st. 8 Uredbe
Prioritet ako je odabran za kontrolu	X	X	Čl. 3 st. 3 Uredbe
Mogućnost zahtijevanja posebnog mjesta za carinske kontrole	X	X	Čl. 3 st. 4 Uredbe
Indirektne povlastice	X	X	
Međusobno priznavanje sa trećim državama		X	MRA Čl. 6b st. 6 i 7 CZ

ODJELJAK IV. | SARADNJA IZMEĐU CARINSKOG ORGANA I DRUGIH DRŽAVNIH ORGANA

Saradnja sa ostalim nadležnim organima i usklađivanje programa utvrđeni su i prepoznati kao ključni element za dalji razvoj snažnog AEO programa kako bi se obezbijedila sigurnost svjetskog lanca snabdijevanja, te kako bi se izbjeglo dupliranje napora i troškova za nadležne organe i privredne subjekte. Kao takva je od početka uključena u WCO SAFE (Okvir normi Svjetske carinske organizacije za osiguravanje i olakšavanje globalne trgovine) na međunarodnom nivou, te u zakonodavstvo EU-a.

Na nivou EU započet je rad u brojnim oblastima (npr. sigurnost vazdušnog saobraćaja, pomorski saobraćaj, kontrole izvozu itd.) radi utvrđivanja zajedničkih napora i izbjegavanja dupliranja administrativnog opterećenja. Strategija i akcioni plan EU za upravljanje carinskim rizicima, a posebno uključivanje posebnog cilja povezanog sa međuagencijskom saradnjom i dijeljenjem informacija među carinskim i drugim organima, imala je ključnu ulogu u ovoj oblasti.

Osim toga, postoje brojne potvrde ili odobrenja u drugim oblastima za koje su uslovi jedan ili više kriterijumuma za sticanje statusa AEO-a ili sam status AEO-a:

- zakonodavstvo u pogledu civilnog vazdušnog saobraćaja¹
- Ako korisnik AEOS odobrenja podnese zahtjev za status regulisanog agenta (RA) ili poznatog pošiljaoca (KC), smatraće se da su odgovarajući sigurnosni zahtjevi ispunjeni ako su kriterijumi za odobrenje AEO statusa identični ili odgovaraju kriterijumima za status regulisanog agenta ili poznatog pošiljaoca. Isto se načelo primjenjuje i u obratnom slučaju.

U slučaju provjerenog pošiljaoca (AC), korisnici AEOS odobrenja ne trebaju potpisati izjavu o preuzimanju obaveza „provjerenog pošiljaoca“, te ga regulisani agent priznaje kao provjerenog pošiljaoca ako su ispunjeni svi ostali zahtjevi utvrđeni zakonodavstvom u oblasti sigurnosti vazdušnog saobraćaja.

- Ostali

Sigurnost i zaštita dobijaju na važnosti za različite učesnike. Status AEO jedna je od najvećih sigurnosnih inicijativa u cijelom svijetu i privlači sve veću pažnju. Istovremeno, potvrđama i dozvolama koja dodjeljuje carinski organ ili drugi državni organi olakšava se postupak odobravanja.

Vidi i [dio 3.III.4.2.](#) Potvrde/odobrenja koja su dodijelili carinski organ ili drugi državni organi.

ODJELJAK V. | MEĐUSOBNO PRIZNAVANJE

Nekoliko godina je cilj WCO i carinskih uprava bio povećanje sigurnosti međunarodnih lanaca snabdijevanja, istovremeno pružajući veće olakšice za sigurne i pouzdane privredne subjekte. Okvirom normi za osiguravanje i olakšavanje globalne trgovine WCO SAFE podstiču se carinske uprave na usaglašavanje u pogledu međusobnog priznavanja AEO statusa i sigurnosnih mjera.

Pojačana saradnja među trgovinskim partnerima u pogledu sigurnosti i olakšavanja trgovine ima važnu ulogu u Crnoj Gori. Međusobno priznavanje AEO statusa ključan je element za jačanje i uspostavljanje cjelokupne sigurnosti lanca snabdijevanja, te povećanje povlastica za privredne subjekte.

Uzajamnim priznavanjem podrazumijeva se da jedna carinska uprava u jednoj državi

- priznaje odobrenje statusa AEO izdatog u okviru drugog programa i da je
- saglasna da obezbijedi znatne, uporedive i, ako je moguće, uzajamne olakšice međusobno priznatim AEO.

Olakšice na osnovu međusobnog priznavanja, između ostalog, uključuju:

¹Nacionalni program za olakšice u vazdušnom saobraćaju

- *Manje provjera* – status učesnika trgovinskog partnerskog programa priznaju oba programa, te se on upotrebljava kao činilac procjene rizika u automatizovanim sistemima pretraživanja.
- *Upravljanje rizicima* – carinska uprava može utvrditi pouzdane privredne subjekte, te usmjeriti svoje provjere na pošiljke nepoznatih/nepouzdatih privrednih subjekata.

Detaljne informacije o međusobnom priznavanju i njegovom sprovođenju sadržane su u dijelu 6. ovih Smjernica.

ODJELJAK VI. | AEO LOGO

Ovlašćeni privredni subjekti imaju pravo upotrebljavati logotip AEO-a:

Uprava carina obezbjeđuje logo i on nije dostupan za preuzimanje. Uprava carina ga dostavlja imaću odobrenja statusa AEO sa jasnim uputstvima o tome kada i kako ga upotrebljavati.

Logo AEO može se upotrebljavati uz sljedeće uslove:

- pravo na upotrebu logoa uslovljeno je posjedovanjem važećeg odobrenja statusa AEO,
- samo korisnik odobrenja statusa AEO može upotrebljavati taj logo,
- AEO ga mora prestati upotrebljavati čim je njegov status AEO suspendovan ili ukinut.

DIO2. | KRITERIJUMI ZA STICANJE AEO STATUSA

ODJELJAK I. | USKLAĐENOST SA CARINSKIM I PORESKIM ZAKONODAVSTVOM UKLJUČUJUĆI NEPOSTOJANJE KRIVIČNIH DJELA POVEZANIH SA PRIVREDNOM AKTIVNOŠĆU PODNOSIOCA ZAHTJEVA

2.1.1. Opšte napomene

Odredbom čl. 6c st.1 t. 1 Uredbe zahtijeva se ispunjenje kriterijuma da privredni subjekt nije teže ili više puta kršio carinske i poreske propise, odnosno nije počinio krivično djelo protiv platnog prometa i privrednog poslovanja. Dalje, odredbom čl. 6 st. 1 Uredbe propisano je da privredni subjekat ispunjava kriterijum pridržavanja carinskih propisa u prethodnom periodu, ako u posljednje tri godine prije podnošenja zahtjeva, podnosilac zahtjeva, lica koja upravljaju privrednim subjektom ili lica koja vrše kontrolu nad njegovim upravljanjem, i/ili lica koje je u privrednom subjektu odgovorno za carinska pitanja nijesu teže ili više puta kršili carinske i poreske propise.

Ako je podnosilac zahtjeva fizičko lice, prethodno navedene uslove moraju ispunjavati:

- (a) podnosilac zahtjeva, i
- (b) ako je primjenjivo, zaposleni nadležan za carinska pitanja podnosioca zahtjeva.

Ako podnosilac zahtjeva nije fizičko lice, prethodno navedeni kriterijum moraju ispuniti:

- (a) podnosilac zahtjeva,
- (b) lica koje je nadležno za podnosioca zahtjeva ili sprovodi nadzor nad njegovim upravljanjem i
- (c) zaposleni nadležan za carinska pitanja podnosioca zahtjeva.

Poreske propise potrebno je tumačiti u širem smislu, ne samo kao poreze povezane sa uvozom i izvozom robe (npr. PDV, akcize...). S druge strane, „poreski propisi“ trebali bi biti ograničeni na poreze koji su direktno povezani sa privrednom djelatnošću podnosioca zahtjeva.

Smatra se da se privredni subjekat pridržavao carinskih i poreskih propisa ako nadležni carinski organ, s obzirom na broj ili obim postupaka podnosioca zahtjeva, ocijeni da su povrede propisa zanemarljive u odnosu na broj ili obim radnji povezanih sa carinskim postupkom i ako nije dovedena u sumnju "dobra namjera" podnosioca zahtjeva.

Ako lica koja upravljaju ili vrše kontrolu nad upravljanjem ,podnosioca zahtjeva ima sjedište ili prebivalište u drugoj zemlji ili ako podnosilac zahtjeva posluje kraće od tri godine, carinski organ ocjenjuje usklađenost sa ovim kriterijumom na osnovu dokumentacije i podataka koji su mu dostupni.

Carinski organ uzima u obzir sljedeće posebne okolnosti pri procjeni prekršaja:

- procjenom usklađenosti treba da budu obuhvaćene sve carinske aktivnosti podnosioca zahtjeva, uključujući sve relevantne elemente oporezivanja, uzimajući u obzir postojanje krivičnih djela povezanih sa privrednom djelatnošću podnosioca zahtjeva;
- pojam „kršenje propisa“ ne odnosi se samo na radnje koje su otkrili carinski organi prilikom provjera izvršenih u vrijeme unosa robe u carinsko područje ili stavljanja robe u odgovarajući carinski postupak. Razmatraju se i procjenjuju sva kršenja carinskih i poreskih propisa ili krivičnih propisa otkrivena prilikom bilo koje naknadne kontrole, kao i svi prekršaji koje je moguće otkriti u vezi sa primjenom drugih carinskih odobrenja i bilo kog drugog izvora informacija dostupnog carinskom organu.
- u obzir se uzimaju i prekršaji koje počine špediteri, carinski zastupnici ili ostala treća lica koja djeluju u ime podnosioca zahtjeva. Podnosilac zahtjeva treba da dokaže da su preduzete odgovarajuće mjere kako bi se osigurala usklađenost lica koje postupaju u njegovo ime, kao što su jasne instrukcije tim stranama, nadzor i provjeravanje tačnosti deklaracija i popravne mjere kada se dogode greške.
- ako kazne po osnovu nekog prekršaja preispituje nadležni organ nakon žalbe, procjena ozbiljnosti prekršaja trebalo bi da se zasniva na odluci donijetoj po žalbi. Ako je nadležni organ u cijelosti ukinuo kaznu za prekršaj, smatra se da se prekršaj nije dogodio.

Prije donošenja odluke o ispunjenosti kriterijumama usklađenosti evidencije, potrebno je uporediti ukupan broj prekršaja koje je počinio podnosilac zahtjeva sa ukupnim brojem carinskih postupaka koje je istovremeno sproveo kako bi se utvrdili odgovarajući odnosi. U tom kontekstu, različite vrste aktivnosti treba razmotriti u pogledu broja i obima carinskih deklaracija koje je podnosilac zahtjeva podnio i postupaka koje je sproveo.

2.1.2. Povrede zanemarljive važnosti

Povredama zanemarljive važnosti smatraju se radnje koje, čak i ako su dovele do stvarnog kršenja nekog dijela carinskih i poreskih propisa, nisu dovoljno važne da bi se smatrale pokazateljem rizika s obzirom na međunarodno kretanje robe, sigurnosna pitanja ili naplatu carinskog duga.

Kako bi se utvrdilo šta se može smatrati povredom zanemarljive važnosti, prvo treba primijetiti da se svi slučajevi razlikuju i da bi se svaki morao posebno razmatrati u odnosu na istoriju usklađenosti, prirodu aktivnosti i veličinu predmetnog privrednog subjekta. Ako se donese odluka da se prekršaj može smatrati povredom zanemarljive važnosti, privredni subjekat mora dokazati da je namjeravao da preduzme mjere za smanjenje broja grešaka u svojim carinskim postupcima.

Sljedeća okvirna kontrolna lista može pomoći carinskom organu pri procjeni može li se prekršaj smatrati povredom zanemarljive važnosti:

- ne smije postojati namjera da se počini prevara (prekršaj),
- prekršaji treba da se razmatraju na kumulativnoj osnovi, ali u poređenju sa ukupnim obimom postupaka,
- potrebno je utvrditi da li je prekršaj izdvojena ili sporadična radnja jednog lica unutar glavne organizacije privrednog subjekta,
- potrebno je uvijek uzeti u obzir kontekst prekršaja,
- podnosilac zahtjeva treba da ima uspostavljen sistem unutrašnje kontrole, a u obzir bi se trebalo uzeti da li je prekršaj otkrio sam podnosilac zahtjeva kao rezultat sopstvenih internih kontrola i da li ga je odmah prijavio carinskom organu,

- da li je podnositelj zahtjeva odmah preduzeo mjere kako bi ispravio te radnje ili izbjegao njihovo izvršenje u budućnosti,
- priroda prekršaja – carinski organ treba da uzme u obzir vrstu i težinu prekršaja. Neke greške se mogu definisati kao „greške zanemarljive važnosti“ jer ne utiču na iznos carina koje je potrebno platiti, na primjer pogrešno razvrstavanje dva artikala sa istom carinskom stopom, pri čemu ne postoji razlika u odnosu na druge mjere koje su na njih primjenljive (npr. zabrane i ograničenja). Drugi prekršaji mogu uticati na iznos carinskog duga koji je potrebno platiti, ali se razlika ne smatra važnom u smislu broja i obima deklaracija koje podnosi podnositelj zahtjeva.

Ako se na osnovu rezultata kontrole pokaže da se počinjeni prekršaji smatraju povredama zanemarljive važnosti, evidencija o usklađenosti može se smatrati prikladnom.

Razmatrajući naprijed navedeno i pod uslovom da u svakom analiziranom slučaju ne postoje nikakve druge okolnosti koje bi trebalo uzeti u obzir, sljedeći prekršaji se mogu navesti kao primjeri carinskih prekršaja zanemarljive važnosti:

- propusti za koje se ne smatra da imaju značajan uticaj na vođenje carinskog postupka, u smislu čl. 5 st. 1 t. 17 CZ,
- manje prekoračenje roka tokom kojeg roba može imati status robe u privremenom smještaju ili bilo kojih drugih rokova primjenljivih na robu u okviru bilo kojeg carinskog postupka sa odlaganjem, tj. aktivnog oplemenjivanja ili privremenog uvoza, a da to ne utiče na tačno utvrđivanje iznosa carinskog duga,
- izdvojene, neponavljajuće greške koje je privredni subjekat počinio prilikom popunjavanja podataka u podnijetim carinskim deklaracijama, pod uslovom da te greške nisu uzrokovale pogrešnu procjenu iznosa carinskog duga.

U pogledu povreda zanemarljive važnosti koje se odnose na poreske propise, uzimaju se u obzir definicije utvrđene od strane poreskog organa.

2.1.3. Ponovljeni prekršaji

U slučaju prekršaja koje bi se na prvi pogled mogli smatrati lakšim prekršajima ili povredama zanemarljive važnosti, carinski organ treba da utvrdi da li se radi o ponovljenom prekršaju iste vrste. U tom slučaju, carinski organ analizira da li je to ponavljanje rezultat postupanja jedne ili više određenih osoba unutar privrednog subjekta podnosioca zahtjeva ili su rezultat strukturnih nedostataka unutar sistema podnosioca zahtjeva. Carinski organ takođe treba da utvrdi ponavlja li se određena vrsta prekršaja ili je podnositelj zahtjeva utvrdio i riješio uzrok prekršaja i taj prekršaj se neće ponoviti u budućnosti. Ako se prekršaj ponovi u različitim vremenskim intervalima, to bi moglo značiti da je unutrašnje upravljanje privrednim subjektom neodgovarajuće u pogledu donošenja mjera za sprječavanje ponavljanja tih prekršaja u budućnosti.

U pogledu ponovljenih prekršaja koji se odnose na poreske propise, uzimaju se u obzir definicije utvrđene od strane poreskog organa.

2.1.4. Teški prekršaji

Prilikom procjenjivanja teških prekršaja potrebno je uzeti u obzir sljedeće:

- a) Namjerne radnje - Namjerna radnja ili prevara znači da se radnja za koju je dokazano da je podnositelj zahtjeva, lice koja je nadležno za podnosioca zahtjeva ili koje sprovodi nadzor nad njegovim

upravljanjem ili lice nadležno za carinska pitanja podnosioca zahtjeva, izvršio svjesno i namjerno. Ovakva radnja se smatra težim (ozbiljnijim) prekršajem od prekršaja iste vrste počinjenog u drugim okolnostima, čak i ako bi se greška po svojoj prirodi mogla smatrati greškom „zanemarljive važnosti“.

- b) Priroda prekršaja - Ako je prekršaj takav da se može smatrati težim kršenjem carinskih i poreskih, te zahtijeva izricanje veće kazne ili pokretanje krivičnog postupka.
- c) Očigledni nemar - Tri činjenice treba uzeti u obzir pri procjeni da li je radnja koju je obavio privredni subjekt bila očigledni nemar: složenost carinskih propisa, briga privrednog subjekta i njegovo iskustvo. Ako carinski organ utvrdi da je privredni subjekt bio očigledno nemaran, to može biti pokazatelj da se prekršaj može smatrati težim.
- d) Pokazatelj ozbiljnog rizika s obzirom na sigurnost ili zaštitu ili carinska i poreska pravila i krivična djela povezana sa privrednom djelatnošću - Teški prekršaji mogli bi biti i prekršaji koji su, čak i ako podnosiocu zahtjeva nije bio cilj da počini prevaru, toliko važni da se mogu smatrati pokazateljem ozbiljnog rizika s obzirom na sigurnost i zaštitu ili s obzirom na carinske i poreske propise i krivična djela povezana sa privrednom djelatnošću.

Razmatrajući prethodno navedeno i uz uslov da u svakom zasebno analiziranom slučaju ne postoje nikakve druge okolnosti koje bi trebalo uzeti u obzir, sljedeće se povrede mogu navesti kao primjeri teških povreda:

- carinski propisi
 - krijumčarenje,
 - prevara, na primjer namjerno pogrešno svrstavanje, umanjivanje i uvećavanje vrijednosti ili prijavljivanje lažnog porijekla kako bi se izbjeglo plaćanje carinskih dažbina,
 - prekršaji povezani sa pravima intelektualne svojine,
 - prekršaji povezani sa antidampinškim propisima,
 - prekršaji povezani sa zabranama i ograničenjima,
 - falsifikovanje,
 - svi ostali prekršaji koji se odnose na carinske zahtjeve.
- poreski propisi
 - poreska prevara,
 - utaja poreza,
 - krivična djela povezana sa akcizama, na primjer nezakonita proizvodnja mineralnih ulja,
 - prevara povezana sa PDV-om
- krivična djela povezana sa privrednim aktivnostima podnosioca zahtjeva,
 - prevara povezana sa stečajem (nesolventnosti),
 - kršenje propisa u oblasti zdravstva, na primjer stavljanje nebezbedne robe na tržište,
 - povreda propisa u oblasti zaštite životne sredine, na primjer nezakonito prekogranično kretanje opasnog otpada,
 - prevara povezana sa robom dvostruke namjene,
 - učestvovanje u zločinačkoj organizaciji,
 - mito i korupcija,
 - prevara,
 - sajber kriminal,
 - pranje novca,
 - direktno ili indirektno učestvovanje u terorističkim aktivnostima (npr. sprovođenje bilo kakvih poslovnih ili drugih aktivnosti kojima se promovise ili kojima se potpomažu međunarodno priznate terorističke grupe),

- direktno ili indirektno učestvovanje u promociji ili pomaganju nezakonite migracije.

ODJELJAK II. | ZADOVOLJAVAJUĆI SISTEM UPRAVLJANJA PRIVREDNIM I, AKO JE POTREBNO, PREVOZNI EVIDENCIJAMA, ŠTO OMOGUĆAVA ODGOVARAJUĆE CARINSKE KONTROLE

2.II.1. Opšte napomene

Da bi carinski organ mogao utvrditi da podnosilac zahtjeva ima visok nivo kontrole sopstvenog poslovanja i toka robe kroz sistem upravljanja privrednim, i ako je potrebno, prevoznim evidencijama, što omogućava odgovarajuće carinske kontrole, podnosilac zahtjeva mora ispuniti sve zahtjeve navedene u čl. 7 Uredbe.

Pri provjeri ovog kriterijuma potrebno je uzeti u obzir sljedeće opšte okolnosti:

- treba izvršiti kontrolu u odnosu na sve carinske aktivnosti podnosioca zahtjeva,
- carinski organ treba da iskoristi sve raspoložive podatke i znanje o svim odobrenjima koja su prethodno izdata podnosiocu zahtjeva. U načelu, ne bi trebalo ponovo kontrolisati taj dio poslovanja ako je prethodna kontrola obavljena nedavno i ako nije bilo naknadnih promjena. Međutim, potrebno je osigurati da je ta prethodna kontrola obuhvatila sve različite aspekte/uslove,
- preporučuje se da se dio provjere obavlja na licu mjesta prilikom posjete privrednom subjektu,
- pri obavljanju kontrole u poslovnim prostorijama podnosioca zahtjeva potrebno je uzeti u obzir nekoliko ključnih elemenata:
 - provjeru da li su informacije navedene u zahtjevu i drugim dokumentima tačne i da li su uobičajeni postupci, koje je podnosilac zahtjeva opisao, dokumentovani i sprovedeni u praksi,
 - provjere transakcija kako bi se osiguralo postojanje kontrolnog slijeda (dnevnika događaja) u evidencijama,
 - provjeru da li je IT sistem koji se koristi u razumnoj mjeri zaštićen od neovlašćenog pristupa i manipulacije, te da je tok izmjena zabilježen u sistemu tako da se promjene mogu pratiti po potrebi.

S obzirom na provjeru posebnih zahtjeva navedenih u čl. 7 Uredbe, carinski organ mora uvijek uzimati u obzir posebnu prirodu/poslovanje i veličinu privrednog subjekta istovremeno vodeći računa i o brojnim zajedničkim faktorima.

2.II.2. Uslov zadovoljavajućeg sistema upravljanja privrednim i prevoznim evidencijama

- a) Čl. 7 st. 1 t. 1 Uredbe propisuje da podnosilac zahtjeva mora koristiti računovodstveni sistem koji je u skladu sa opšte prihvaćenim računovodstvenim standardima, koji omogućava carinsku kontrolu na bazi revizije i vodi arhivsku evidenciju koja omogućava kontrolni slijed od trenutka evidentiranja podataka.

U računovodstvu je kontrolni slijed postupak ili korak povezivanja svakog knjigovodstvenog zapisa sa njegovim izvorom kako bi se olakšala provjera njegove tačnosti. Cjelokupni kontrolni slijed prati ciklus operativnih aktivnosti podnosioca zahtjeva, u pogledu kretanja pošiljki, robe i proizvoda koji ulaze u poslovne prostorije preduzeća, tamo se obrađuju a zatim ih napuštaju. Brojnim društvima i organizacijama potreban je kontrolni slijed u njihovim automatizovanim sistemima iz bezbjedonosnih razloga. Važno je kombinovati provjere izvršene u poslovnom sistemu sa provjerama izvršenim radi sigurnosti i zaštite. Za sigurnost i zaštitu važno je da, ako je potrebno, informacije u poslovnom sistemu odražavaju fizičko kretanje pošiljki, robe i proizvoda i to bi to trebao biti dio provjere. Takođe je važno da, ukoliko je potrebno, informacije u poslovnom sistemu odražavaju kretanje pošiljki, robe i proizvoda i mjere preduzete u cilju njihove sigurnosti i zaštite u različitim fazama u međunarodnom lancu snabdijevanja u koji je uključen AEO. Provjere transakcija trebalo bi da odražavaju oba navedena pitanja i da potvrde da firma uvijek sprovodi uobičajene postupke. Kontrolni slijed sadrži arhivsku evidenciju podataka koja korisniku omogućava da uđe u trag nekom podatku od trenutka njegovog ulaska u sistem do trenutka izlaska iz njega.

- b) Čl. 7 st. 1 t. 2 Uredbe propisuje da evidencije, koje podnosilac zahtjeva vodi za carinske svrhe, moraju biti uključene u njegov računovodstveni sistem ili omogućavati međusobno upoređivanje podataka.

Neki privredni subjekti upotrebljavaju softver za upravljanje resursima preduzeća (ERP) za mapiranje svojih osnovnih poslovnih procesa. Evidencije koje se vode za carinske svrhe mogu se integrisati ili elektronski povezati u tom ERP-u.

Nema potrebe, posebno za MSP-ove, za upotrebom jedinstvenog integrisanog sistema osim za moguće međusobno upoređivanje podataka (obavljanje unakrsnih provjera carinskih evidencija i računovodstvenog sistema). To se može postići automatizovanim povezivanjem, interface-om ili čak unakrsnim upućivanjima u oba sistema i dokumentaciju.

- c) Čl. 7 st. 1 t. 3 Uredbe propisuje da podnosilac zahtjeva mora omogućiti carinskom organu fizički ili elektronski pristup računovodstvenom sistemu, i po potrebi, poslovnoj evidenciji i evidenciji o prevozu.

Pristup evidenciji privrednog subjekta se definiše kao mogućnost dobijanja potrebnih podataka, bez obzira na to gdje su podaci fizički sačuvani. Potrebni podaci uključuju evidencije privrednog subjekta, kao i druge bitne podatke koji su potrebni za obavljanje kontrole. Podacima se može pristupiti na različite načine:

- **u papirnom obliku:** dostavljaju se papirni primjerci sa potrebnim podacima. Papirni oblik je adekvatan kada je količina potrebnih podataka ograničena. To je npr. slučaj prilikom provjere godišnjih računa,
- **putem uređaja za čuvanje podataka:** primjerci sa potrebnim podacima dostavljaju se na CD-ROM-u ili sličnom mediju. To je adekvatno kada se radi o većoj količini podataka i kada je potrebna obrada podataka.
- **Elektronskim putem:** putem informacionog sistema društva u slučaju posjeta web-stranice, upotrebe elektronskih kanala za razmjenu podataka, uključujući internet.

Bez obzira na način pristupa podacima, carinski organ treba da ima mogućnost provjere i analize podataka (npr. mogućnost rada sa podacima). Isto je tako važno da su dostavljeni podaci uvijek ažurirani.

Za taj određeni uslov se u obzir uzima priroda MSP-ova. Na primjer, svaki podnosilac zahtjeva za status AEO mora dokazati da ima dobar sistem evidentiranja za olakšanje carinskih knjigovodstvenih provjera, s tim da se način vođenja evidencija može razlikovati. Veliki podnosilac zahtjeva vjerojatno treba da ima integrisani elektronski sistem evidentiranja koji carinskom organu direktno olakšava obavljanje kontrole, dok će za MSP možda biti dovoljan pojednostavljeni sistem evidentiranja u papirnom obliku ukoliko carinskom organu omogućava obavljanje relevantnih kontrola.

- d) Čl. 7 st. 1 t. 4 Uredbe propisuje da podnosilac zahtjeva mora imati logistički sistem koji razlikuje domaću od strane robe, i po potrebi, označava njenu lokaciju.

Potrebno je procijeniti kako se strana roba ili roba koja podliježe carinskoj kontroli razlikuje od domaće robe. Prema čl. 7 st. 2 Uredbe AEOS je oslobođen tog uslova. Razlog za to je što se u odredbama koje se odnose na sigurnost i zaštitu ne pravi razlika između strane i domaće robe. Sigurnosni zahtjevi primjenjuju se na svu robu koja ulazi u carinsko područje Crne Gore ili ga napušta, nezavisno od njenog statusa.

Može se smatrati da MSP ispunjava ovaj uslov ako se razlika između domaće robe i strane robe može utvrditi pomoću jednostavne elektronske datoteke ili evidencije u papirnom obliku, pod uslovom da se njima upravlja sigurno i da se štite.

- e) Čl. 7 st. 1 t. 5 Uredbe propisuje da podnosilac zahtjeva mora da ima administraciju koja odgovara vrsti i obimu poslovanja i koja je pogodna za upravljanje prometom robe i ako ima unutrašnju kontrolu koja omogućava sprječavanje, otkrivanje i ispravljanje grešaka, i sprječavanje i otkrivanje nezakonitih ili nepropisnih transakcija.

Treba uzeti u obzir da ne postoji „standardno pravilo“ za organizacionu strukturu. Najvažnije je da podnosilac zahtjeva dokaže da je, uzimajući u obzir svoj poslovni model, njegova postojeća organizaciona struktura pogodna za upravljanje protokom robe i da postoji odgovarajući sistem unutrašnje kontrole. Stoga upotreba „količinskih pragova“, tj. minimalnog broja zaposlenih itd. nije prikladno.

Bez obzira na gore navedeno, očekuje se postojanje pisanih postupaka i radnih uputstava sa jasnim opisom procedura, osposobljenosti i zastupanja u slučaju odsutnosti zaposlenog, te njihovo adekvatno sprovođenje. MSP ta očekivanja mogu ispuniti pomoću drugih odgovarajućih mjera čije se postojanje treba dokazati carinskom organu.

Postupci unutrašnje kontrole ne utiču samo na svakodnevno funkcionisanja odsjeka odgovornog za postupke obuhvaćene carinskim propisima, nego i na sve usluge uključene u upravljanje tim aktivnostima povezanim sa međunarodnim lancem snabdijevanja u koji je uključen i podnosilac zahtjeva. Postoje različiti primjeri unutrašnje kontrole, od jednostavnog „pravila dvostruke provjere“ do složenih elektronskih provjera vjerodostojnosti.

Svaka nepravilnost u pogledu upravljanja, uključujući povrede carinskih propisa, može biti pokazatelj neefikasnosti sistema unutrašnje kontrole. U tom se pogledu svaki carinski prekršaj mora uvijek razmotriti i s obzirom na taj uslov kako bi se preduzele mjere za poboljšanje sistema unutrašnje kontrole, te na taj način izbjeglo ponavljanje prekršaja.

- f) Čl. 7 st. 1 t. 6 Uredbe propisuje da podnosilac zahtjeva, po potrebi, ima odgovarajuću proceduru za upravljanje dozvolama i odobrenjima u vezi sa mjerama trgovinske politike ili u vezi sa trgovinom poljoprivrednim proizvodima.

Na osnovu informacija navedenih u Upitniku za samoprocjenu i svih ostalih informacija dostupnih carinskom organu važno je unaprijed utvrditi trguje li podnosilac zahtjeva robom koja podliježe trgovinskim dozvolama. Ako je tako, trebali bi postojati odgovarajuće procedure i postupci za upravljanje dozvolama u vezi sa uvozom i/ili izvozom robe. U slučaju potrebe, praktična primjena tih uobičajenih procedura i postupaka mora se provjeriti na licu mjesta.

U slučaju trgovine posebnom robom koja je na režimu dozvola koje izdaju drugi nadležni organ, korisno je da se carinski organ savjetuje sa njima da bi dobili bilo kakvu povratnu informaciju/prethodne informacije o podnosiocu zahtjeva.

- h) Čl. 7 st. 1 t. 7 Uredbe propisuje da podnosilac zahtjeva mora da ima odgovarajuće procedure za arhiviranje evidencija i informacija, kao i za zaštitu od gubitka informacija.

Potrebno je procijeniti postupke za arhiviranje i pronalaženje evidencija i podataka podnosioca zahtjeva, uključujući vrstu medija i oblik softvera u kom su podaci sačuvani, kao i da li se podaci kompresuju i u kojoj fazi. Ako se koriste usluge trećih lica, predmetne mjere moraju biti jasne, naročito u pogledu učestalosti izrade i lokacija svih sigurnosnih kopija i arhiviranih podataka. Važan aspekt ovog uslova povezan je sa mogućim uništenjem ili gubitkom bitnih podataka. Stoga bi trebalo provjeriti postojanje sigurnosnog plana, uključujući tačke koje opisuju mjere koje je potrebno preduzeti u slučaju incidenata i da li se takav plan redovno ažurira. Potrebno je provjeriti sve uobičajene postupke za izradu sigurnosnih kopija kada informacioni sistemi ne rade.

- i) Čl. 7 st. 1 t. 8 Uredbe propisuje da podnosilac zahtjeva mora da osigurava da zaposleni dobiju upute da obavijeste carinski organ u slučaju postojanja poteškoća prilikom ispunjavanja zahtjeva, i ima uspostavljene procedure za obavještanje carinskog organa o takvim poteškoćama.

Podnosilac zahtjeva treba da ima utvrđene postupke za obavještanje carinskog organa u slučaju poteškoća pri ispunjavanju zahtjeva i da imenuje kontakt osobu odgovornu za obavještanje carinskog organa. Zaposlenima koji su uključeni u lanac snabdijevanja trebalo bi dati formalna uputstva o sprječavanju potencijalnih poteškoća pri usklađivanju sa carinskim zahtjevima. Sve utvrđene poteškoće trebale bi se prijaviti imenovanoj odgovornoj osobi (imenovanim odgovornim licima) i/ili njegovom zamjeniku (zamjenicima).

Zbog toga je korisno da su podaci za kontakt imenovanog lica u potpunosti vidljivi zaposlenima koji se bave robom, te onima koji se bave povezanim informacijama (npr. zabilježeni na oglasnoj tabli i/ili pored telefona). Kako bi se utvrdila vrsta informacija koju privredni subjekt treba da dostavlja.

Popis primjera uključen je u Prilog 4. ovih Smjernica.

- j) Čl. 7 st. 1 t. 9 Uredbe propisuje da podnositelj zahtjeva mora da ima uspostavljene odgovarajuće mjere bezbjednosti informacione tehnologije, radi zaštite informacionog sistema od neovlašćenog ulaska i korišćenja, i da osigurava zaštitu svoje dokumentacije.

Moraju postojati postupci za zaštitu informacionog sistema od neovlašćenog pristupa, kao i sistem za zaštitu podataka. To može uključivati kontrolu pristupa informacionim sistemima podnosioca zahtjeva pomoću lozinki, zaštitu od neovlašćenog pristupa, npr. firewall i antivirusna zaštita, kao i način na koji podnositelj zahtjeva arhivira dokumenta i obezbjeđuje njihovo sigurno čuvanje. Te sigurnosne mjere ne bi trebalo da obuhvataju samo računarsku opremu koja se nalazi u poslovnim prostorijama podnosioca zahtjeva, nego i mobilne uređaje kojima se omogućava pristup podacima podnosioca zahtjeva (npr. enkripcija hard diska za laptopove, lozinke za pametne telefone).

Personalni računari bi trebalo da se automatski zaključavaju nakon krakog razdoblja neaktivnosti. Pored toga, na računarima bi trebali biti instalirani antivirusni program i firewall koji se redovno ažuriraju. Konfiguracijom računara trebalo bi se centralno upravljati.

Serveri bi trebalo da se nalaze u zaključanim prostorijama sa kontrolisanim pristupom koji je omogućen samo nadležnim zaposlenima.

- k) Čl. 7 st. 1 t. 10 Uredbe propisuje da podnositelj zahtjeva, ako je potrebno, ima uspostavljene procedure za upravljanje uvoznim i izvoznim dozvolama u vezi sa robom čiji promet podliježe zabranama i ograničenjima, uključujući i mjere za razlikovanje robe koja podliježe zabranama ili ograničenjima od drugih roba i mjere koje se preduzimaju radi obezbjeđenja usklađenosti sa zabranama i ograničenjima.

Upravljanje uvoznim i izvoznim dozvolama u vezi sa zabranama i ograničenjima prethodno je uključen u kriterijum sigurnosti i zaštite i ograničen na status AEOS radi sprječavanja zloupotrebe i nezakonite isporuke robe koja podliježe kriterijumu sigurnosti i zaštite.

Potrebno ga je razmotriti s obzirom na čl. 7 st. 1 t. 6 Uredbe.

Ti postupci mogu:

- uključivati razlikovanje robe koja podliježe nefiskalnim zahtjevima od ostale robe,
- uključivati kontrolu da li su sprovedene procedure u skladu sa važećim (nefiskalnim) zakonodavstvom,
- biti povezani sa rukovanjem robom pod embargom,
- biti povezani sa upravljanjem dozvolama,
- uključivati poređenje sa drugom robom koja podliježe ograničenjima,

- uključivati utvrđivanje robe sa potencijalnom dvostrukom namjenom i uobičajenih postupaka povezanih sa rukovanjem tom robom.

S obzirom na taj uslov, ključno je da su zaposleni svjesni važnosti nefiskalnih zahtjeva, pravilnosti razvrstavanja robe i održavanja glavnih podataka ažurnima. Redovno osposobljavanje ili samostalno učenje o zakonodavstvu koje se mijenja obavezno je za preduzeća koje rukuju navedenom robom.

Osim toga, za privredni subjekat je ključno stupanje u kontakt sa nacionalnim nadležnim organima u pogledu nefiskalnih zahtjeva ako se u ranoj fazi pojave bilo kakva pitanja. To se posebno odnosi na novoosnovane ili privredne subjekte koji proširuju svoj portfolio.

Pri procjeni ovog uslova carinski organi treba da se savjetuju sa ostalim uključenim nadležnim organima kako bi dobili što je moguće više informacija o privrednim subjektima.

ODJELJAK III. | DOKAZANA FINANSIJSKA SOLVENTNOST

2.III.1. Opšte napomene

Kako je navedeno u čl. 6c st. 1 t. 3 CZ, AEO mora biti finansijski solventan, na način da može da ispunjava obaveze koje proizilaze iz njegovih poslovnih aktivnosti. Čl. 8 Uredbe, kojim se preciznije opisuje kriterijum naveden u čl. 6c st. 1 t. 3 CZ, mora se odgovarajuće tumačiti.

Prilikom provjere da li podnosilac zahtjeva ispunjava kriterijum iz čl. 8 Uredbe, carinski organ u obzir uzima sljedeće:

- a) nad podnosiocem zahtjeva nije pokrenut stečajni postupak,*
- b) tokom poslednje tri godine koje prethode podnošenju zahtjeva, podnosilac zahtjeva je izvršio finansijske obaveze u pogledu plaćanja carina i drugih dažbina, poreza ili naknada koje se naplaćuju, ili se plaćaju u vezi sa uvozom ili izvozom robe,*
- c) podnosilac zahtjeva je, na osnovu evidencija i dostupnih informacija za posljednje tri godine koje prethode podnošenju zahtjeva, dokazao da ima finansijska sredstva potrebna za izvršavanje obaveza u skladu sa zakonom, poslovnih aktivnosti i ako je solventan.*

Ako podnosilac zahtjeva posluje manje od tri godine prije podnošenja zahtjeva, njegova finansijska solventnost se provjerava na osnovu dostupnih evidencija i informacija.

Potrebno je napomenuti da se izraz „nesolventnost“ u okviru ovog odjeljka Smjernica ne smije smatrati istovjetnim „stečaju“, izrazu koji označava zakonski, obično sudski, proglašenu nemogućnost ili smanjenu sposobnost privrednog subjekta da isplati svoje povjerioce. U slučaju ovog kriterijuma, naglasak je više na tehničkom značenju nesolventnosti i na potencijalnom riziku da zbog svoje ekonomske i finansijske situacije privredni subjekt neće biti u mogućnosti da izmiri svoje dugove. U ovom kontekstu trebalo bi pažljivo razmotriti i ocijeniti svaku naznaku da privredni subjekt ne može ili u skorij budućnosti neće biti u mogućnosti da podmiruje svoje finansijske obaveze.

2.III.2. Izvori podataka

Kada se razmatra kriterijum dokazane finansijske solventnosti važno je da se sve informacije, ako je potrebno, razmatraju zajedno kako bi se stekao potpuni utisak. Jedan pokazatelj ne treba da se razmatra odvojeno od ostalih, a odluke bi trebale da se zasnivaju na sveukupnom položaju podnosioca zahtjeva, što znači da je glavna svrha osigurati da predmetni privredni subjekt može nastaviti da ispunjava svoje obaveze nakon što mu se dodijeli status AEO.

Pri procjeni tog kriterijuma carinski organ se može osloniti na razne izvore informacija, odnosno na:

- službene evidencije o nesolventnosti, likvidaciji i upravljanju,
- evidencije o plaćanju carina i drugih dažbina, poreza ili naknada koje se naplaćuju na uvoz ili izvoz robe ili u vezi sa tim tokom posljednje tri godine,
- objavljene finansijske izvještaje i bilanse podnosioca zahtjeva koji obuhvataju posljednje tri godine kako bi se analizirala njegova sposobnost u pogledu plaćanja njegovih zakonskih obaveza,
- nacрте računa ili izvještaje uprave, posebno sve privremene izvještaje i najnovija predviđanja u pogledu novčanog toka, bilansa, te dobiti i gubitka koja su odobrili direktori / partneri / trgovac pojedinac, posebno ako najnoviji objavljeni finansijski izvještaji ne sadrže potrebne dokaze o trenutnoj finansijskoj situaciji ili je podnosilac zahtjeva nedavno pokrenuo posao,
- analizu poslovnog plana podnosioca zahtjeva ako se podnosilac finansira kreditom finansijske institucije i ugovor o kreditu sa tom institucijom,
- zaključke agencija za kreditni rejting, udruženja za kreditnu zaštitu ili rejting drugih relevantnih organa javne vlasti,
- sve dostupne finansijske informacije, kao što su pravne evidencije, mrežne baze podataka, finansijske vijesti itd.,
- druge dokaze koje podnosilac zahtjeva može dostaviti, npr. garancija matičnog društva (ili društva iz grupacije) kojim se dokazuje finansijska solventnost podnosioca zahtjeva.

2. III.2.1. Podnosilac zahtjeva nije u stečajnom postupku

Ako je podnosilac zahtjeva u stečajnom postupku ili postupku likvidacije, kriterijum finansijske solventnosti kako je utvrđen u čl. 6c st. 1 t. 3 CZ i čl. 8 Uredbe nije ispunjen.

Ako je podnosilac zahtjeva nesolventan, potrebno je dodatno ispitati usklađenost sa prethodno navedenim kriterijumom, na primjer u pogledu upravljanja koje je povjereno trećem licu koje je odabrao sudija. Potrebno je prikupiti informacije o okolnostima koje su dovele do pokretanja postupka (privredna recesija, propast društava kćeri, privremene i neočekivane promjene u kretanjima na tržištu), kao i o nedospjelim iznosima. Nedospjeli iznosi mogu se uporediti s iznosom različitih vrsta imovine podnosioca zahtjeva, tj. kratkoročnom imovinom (gotovinom i ostalim tekućim sredstvima, uključujući potraživanja koja se mogu pretvoriti u gotovinu unutar najviše jedne godine), dugoročnom imovinom (nekretnine, postrojenja i oprema, te ostala kapitalna imovina, neto bez amortizacije), nematerijalnom imovinom (sredstva s određenom vrijednošću koja ne moraju biti realizovana, kao što su ugled preduzeća (eng. *goodwill*), patenti, autorska prava i prepoznavanje žiga) i unaprijed plaćenim troškovima (izdaci za buduće troškove, kao što su osiguranje, kamate ili najam).

2. III.2.2. Plaćanje carina i drugih dažbina, poreza ili naknada koje se naplaćuju ili plaćaju u vezi uvoza ili izvoza robe

Carinski organ može utvrditi da li je podnositelj zahtjeva u posljednje tri godine platio ili je platio sa zakašnjenjem zakonski dospjele carine/poreze. To ne uključuje iznose koji još nisu zakonski dospjeli ili u odnosu na koje je pokrenut žalbeni postupak. U slučaju pokrenutog žalbenog postupka, ako je carinski organ odložio izvršenje rješenja, potrebno je provjeriti da li su deponovana sredstva u visini osporenog carinskog duga. Ako sredstva nisu deponovana kako je propisano čl. 8 st. 5 CZ, potrebno je provjeriti na osnovu kojeg priloženog dokaza se nije zahtijevalo deponovanje sredstava.

Uopšteno, u slučajevima u kojima podnositelj zahtjeva nije platio zakonski dospjele iznose, kriterijum dokazane solventnosti neće biti ispunjen. Međutim, potrebno je ispitati razloge za neplaćanje ili kasno plaćanje kako bi se utvrdilo postoje li prihvatljive olakšavajuće okolnosti.

Primjeri takvih olakšavajućih okolnosti mogu uključivati sljedeće:

- krakoročni ili jednokratni problem u vezi sa novčanim tokom ili likvidnošću, pri čemu se sveukupni finansijski status i pouzdanost podnosioca zahtjeva ne dovodi u pitanje;
- ako je podnositelj zahtjeva izvršio zakašnjelo plaćanje zbog administrativne greške, a ne zbog postojanja problema povezanog sa solventnošću, to ne bi trebalo da utiče na ispunjenje tog kriterijuma.

Privredni subjekt može zatražiti odloženo plaćanje kako je predviđeno čl. 223c CZ. Postojanje zahtjeva za odloženim plaćanjem ne bi automatski trebalo dovesti do zaključka da podnositelj zahtjeva nije u mogućnosti da plati i da mu se zbog toga treba uskratiti status AEO.

Međutim, osim ako su odobrene povlastice prilikom plaćanja, nedospjeli iznosi moraju biti plaćeni u zakonom propisanom roku. Obaveze propisane odredbama iz Dijela VII CZ smatraju se povezanim ne samo u odnosu na plaćanje, već i u odnosu na rokove za plaćanje. Svako nepoštovanje tih rokova treba razmotriti imajući u vidu sveukupno pridržavanje carinskih propisa od strane podnosioca zahtjeva.

Gdje je moguće, ukoliko je privredni subjekt zatražio povraćaj carine ili poreza i naknada u vezi sa uvozom ili izvozom robe, carinski organ može dodatno ispitati dokaze o tim naknadama.

2. III.2.3. Podnositelj zahtjeva može dokazati da je dovoljno finansijski solventan za ispunjavanje svojih obaveza te da svoje obaveze ispunjava

Carinski organ može utvrditi da li je podnositelj zahtjeva u mogućnosti da podmiruje svoja zakonska dugovanja prema trećim licima provjeravajući sve njegove finansijske izvještaje u posljednje tri godine, uzimajući u obzir:

- podnose li se računi unutar propisanih rokova ako su oni utvrđeni Zakonom o privrednim društvima. Ako firma nije podnijela račune unutar potrebnih rokova, to je pokazatelj da firma možda ima problema sa svojom evidencijom ili da je u novčanim poteškoćama. Ako rokovi nisu ispoštovani, carinski organ bi trebalo da sprovede dodatne istrage radi utvrđivanja razloga,
- sva mišljenja ili primjedbe, na primjer, revizora ili direktora, o kontinuitetu poslovanja privrednog subjekta. Ako unutrašnji ili spoljni revizori sumnjaju u solventnost privrednog subjekta, mogu dati mišljenje sa rezervom o računima ili izraziti svoje zadržke u izvještajima. Izuzetno, takvu primjedbu mogu dati i direktori. U tom slučaju carinski organ bi trebalo da ispita zašto su revizor ili direktor dali tu primjedbu i da razmotri njen značaj za firmu,
- sve nepredviđene obaveze ili nabavke. Znatne nepredviđene obaveze mogu biti pokazatelj sposobnosti podnosioca zahtjeva da plati buduće dugove,

- sva dodatna finansijska dokumenta, kao što je račun dobiti i gubitka ili novčani tok, koji se mogu upotrijebiti za procjenu finansijske solventnosti društva,
- ako je moguće, sve analize koeficijenata (npr. koeficijent tekuće likvidnosti (krakoročna imovina podijeljena krakoročnim obavezama) kojima se mjeri odgovornost društva u pogledu ispunjavanja tekućih obaveza koje se odnose na likvidnu imovinu),
- sve ostale zaključke koje dostavljaju finansijske i istraživačke ustanove,
- druge pokazatelje čija bi procjena mogla biti zanimljiva, kao što su pitanja je li u privrednom subjektu bilo velikih štrajkova, da li je privredni subjekt izgubio glavne projekte u koje je bio uključen ili da li je izgubio najveće i ključne dobavljače.

Ako podnosilac zahtjeva koristi tranzitni postupak ili carinski postupak sa ekonomskim dejstvom, npr. carinsko skladištenje, podnosilac je već trebao dokazati da ima dovoljno finansijskih sredstava da pokrije svoje obaveze u sklopu tih postupaka.

2. III.2.4. Podnosilac zahtjeva nema negativnu neto imovinu, osim ako raspolaze dovoljnim sredstvima da je može pokriti

Carinski organ treba da ispituju dva ključna pokazatelja u finansijskim izvještajima i bilansima kako bi procijenila kriterijum dokazane solventnosti: stav neto krakoročne imovine (krakoročna imovina umanjena za krakoročne obaveze) i stav neto imovine (ukupna imovina umanjena za ukupne obaveze).

- stavka neto krakoročne imovine važan je pokazatelj toga da li podnosilac zahtjeva ima dovoljno raspoloživog kapitala za obavljanje svojih svakodnevnih aktivnosti. Carinski organ treba da uporede neto kratkoročnu imovinu iz tri poslovne godine kako bi utvrdili sve bitne trendove tokom tri godine i ispitali razloge svih promjena, na primjer, ako se situacija neto krakoročne imovine iz pozitivne promijeni u negativnu ili neto krakoročna imovina postane sve više negativna. Do toga može doći zbog uticaja smanjenja prometa, nepovoljnih uslova poslovanja ili povećanih troškova. Carinski organ treba da procijene da li je to rezultat krakoročnih činilaca ili pak utiče na dugoročnu održivost preduzeća.
- stavka neto imovine je važan pokazatelj dugoročnije održivosti podnosioca zahtjeva i njegove sposobnosti plaćanja dugova. Očekuje se da bi firma trebala imati pozitivnu neto imovinu kako bi ispunila kriterijum dokazane finansijske solventnosti. Ako neto imovina uključuje znatnu nematerijalnu imovinu kao što je *goodwill*, carinski organi treba da razmotre ima li ta nematerijalna imovina bilo kakvu stvarnu tržišnu vrijednost. Carinski organ isto tako u obzir treba uzeti prirodu privrednog subjekta i njegov životni vijek. U nekim okolnostima za privrednog subjekta može biti uobičajeno da ima negativnu neto imovinu, na primjer kada matično društvo osnuje društvo u svrhu istraživanja i razvoja kada se obaveze mogu finansirati zajmom matičnog društva ili finansijske institucije. Isto tako, novi privredni subjekti često posluju sa gubikom i negativnom neto imovinom nakon osnivanja dok razvijaju svoje proizvode ili povećavaju svoju bazu kupaca, prije nego što u narednim godinama počnu bilježiti povrat ulaganja. U tim okolnostima negativna neto imovina ne predstavlja nužno pokazatelj kome treba pridavati veliku važnost i koji ukazuje na to da firma ne može podmiriti svoja zakonska dugovanja.

Potrebno je pregledati i posljednje nacрте računa ili izvještaje uprave sastavljene u period od posljednjih finansijskih izvještaja do današnjeg datuma kako bi se utvrdilo da li je došlo do znatnih promjena u finansijskoj situaciji podnosioca zahtjeva koje mogu uticati na njegovu dokazanu finansijsku solventnost.

Ako postoji dilema, podnosilac zahtjeva može preduzeti niz mjera za povećanje stavke neto imovine.

Na primjer, izdavanjem akcija može se prikupiti dodatni kapital. Za multinacionalne privredne subjekte negativna neto imovina često proizlazi iz transakcija i obaveza unutar grupacije. U tim su okolnostima obaveze često pokrivenе garancijom matičnog društva (ili društva iz grupacije).

2.III.3. Finansiranje zajmom drugog lica ili finansijske institucije

Ako se podnosilac zahtjeva finansira zajmom drugog lica ili finansijske institucije, carinski organ može zahtijevati i primjerak poslovnog plana podnosioca zahtjeva i ugovor o bankarskom kreditu ili ekvivalentni dokument. Carinski organ treba da uporedi poslovni plan i/ili ugovor o kreditu sa najnovijim predviđanjima u pogledu novčanog toka, bilanse, te predviđanja dobiti i gubitka kako bi se osiguralo da podnosilac zahtjeva djeluje unutar svoje odobrene mogućnosti prekoračenja i posluje u skladu sa svojom prognozom u vrijeme dovršavanja poslovnog plana. Ako postoje znatne razlike, potrebno je istražiti razloge.

Međutim, carinski organ može zahtijevati dodatne dokaze kao što su potvrda o preuzimanju obaveze zajmodavca ili ugovor o bankarskom kreditu i utvrditi period kredita i sa tim povezane odredbe i uslove. Carinski organ treba da provjeri da li je stavka zabilježena u računima u skladu sa potvrdom o preuzimanju obaveze ili ugovorom o bankarskom kreditu. Ako je podnosilac zahtjeva trgovac pojedinac ili se radi o partnerstvu i ako se lična imovina upotrebljava kao podrška za održavanje solventnosti privrednog subjekta, carinski organ treba da pribavi popis sve lične imovine i da se uvjeri da je popis vjerodostojan.

Od društva se može zahtijevati dostavljanje dodatnih informacija u pogledu kredita, na primjer, imena povjerilaca, svrha kredita i njegovi uslovi. Te bi se informacije trebale provjeriti i uporediti sa drugim finansijskim dokumentima (npr. bilansima,) kako bi se procijenila sveukupna finansijska situacija privrednog subjekta.

2.III.4. Pisma podrške i garancije matičnog društva (ili društva iz grupacije)

Pisma podrške su dokumenti koje obično izdaje matično društvo (ili društvo iz grupacije) i kojima se odobrava postupanje društva kćeri u smislu zahtjeva za finansiranje. Pisma podrške izdaju se kada društvo kći ima negativnu neto imovinu i koriste se kao prilog direktorovom mišljenju i za dokazivanje revizorskog mišljenja da firma raspolaže dovoljnim finansijskim sredstvima za nastavak kontinuiteta poslovanja. Ta se pisma mogu ograničiti na određeni period. Ona predstavljaju pisanu izjavu o namjeri osiguravanja dalje finansijske podrške podnosiocu zahtjeva, ali nisu pravno obavezujuća.

Prilikom ocjenjivanja dokazane finansijske solventnosti društva kćeri, trebalo bi uzeti u obzir da društvo kći može djelovati pod garancijom matičnog društva i da bi carinski organi mogli da pregledaju račune matičnog društva koje pruža podršku kako bi se provjerilo raspolaže li to društvo sredstvima za garanciju.

Potrebno je napomenuti da pisma podrške često nisu pravno obavezujući ugovorni sporazumi i stoga ne predstavljaju zakonski ostvarivu garanciju. Ako podnosilac zahtjeva zavisi od finansijske podrške matičnog društva (ili društva iz grupacije) za ispunjenje kriterijumuma dokazane finansijske solventnosti, carinski organ treba, ako je potrebno, da osigura podršku predviđenu pravno obavezujućim ugovornim sporazumom. Ako se

garancija zahtjeva kao dokaz podrške matičnog društva (ili društva iz grupacije), ono mora biti pravno obavezujuće u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom; u protivnom se ne smije uzimati u obzir prilikom procjenjivanja usklađenosti sa kriterijumom. Da bi garancija bila pravno obavezujući ugovorni sporazum, mora sadržiti potvrdu o preuzimanju obaveze za neopozivo i bezuslovno plaćanje obaveza društva kćeri. Nakon što ga potpiše, potpisnica ima pravnu obavezu plaćanja svih carinskih dugova koje podnosilac zahtjeva nije platio.

2.III.5. Podnosioci zahtjeva koji posluju manje od tri godine

Ako podnosilac zahtjeva posluje manje od tri godine prije podnošenja zahtjeva, neće biti moguće izvršiti jednako detaljne finansijske provjere kao za privredne subjekte koji duže vremena posluju. Nedostatak podataka o finansijskoj istoriji podnosioca zahtjeva povećava nivo rizika za carinski organ. U tim okolnostima dokazana finansijska solventnost ocjenjuje se, u skladu sa čl. 8 st. 2 Uredbe, na osnovu evidencija i informacija dostupnih u vrijeme podnošenja zahtjeva. To bi moglo obuhvatati sve privremene izvještaje i najnovija predviđanja u pogledu novčanog toka, bilansa, te dobiti i gubitka koja su dostavili direktori / partneri / trgovac pojedinac.

Carinski organ treba da bude oprezan u pogledu zahtjeva privrednih subjekata koji su ušli u postupak likvidacije kako bi izbjegli svoje obaveze i koji su ponovno osnovani pod drugim imenom. Ako carinski organ posjeduje informacije koje ukazuju na to da su lica koja kontrolišu podnosioca zahtjeva prethodno nadzirala firmu koja pripada toj kategoriji i ako je nova firma u svakom pogledu ista firma kao i prethodno pravno lice koje je ušlo u postupak likvidacije, tom se informacijom može dovesti u pitanje postojanje dovoljno dobrog finansijskog položaja za ispunjavanje kriterijuma dokazane finansijske solventnosti podnosioca zahtjeva.

Sa druge strane, carinski organ treba da razmotri slučaj u kojem je podnosilac zahtjeva poslovao manje od tri godine zbog restrukturiranja društva, ali je privredna djelatnost ostala ista. Kako bi se ocijenio taj kriterijum, carinski organ treba da uzme u obzir poslovne knjige društva, izvještaje uprave, finansijske izvještaje ili sva ostala relevantna dokumenta postojećeg društva pod uslovom da se privredna djelatnost nije promijenila.

ODJELJAK IV. | PRAKTIČNI STANDARDI ZA OSPOSOBLJENOST ILI STRUČNE KVALIFIKACIJE KOJE SU NEPOSREDNO POVEZANE SA POSLOVIMA KOJE OBAVLJAJU

2.IV.1. Opšte napomene

Odredbama čl. 8a Uredbe zahtjeva se dodatan kriterijum za odobravanje AEOC statusa koji se odnosi na osposobljenost ili stručne kvalifikacije koje su neposredno povezane sa poslovima koje obavljaju.

Prema čl. 8a Uredbe kriterijum se smatra ispunjenim ako su zadovoljeni sljedeći uslovi:

- *podnosilac zahtjeva ili lice ovlašćeno za carinska pitanja podnosioca zahtjeva ima:*
 - *dokaz o stručnom iskustvu u obavljanju carinskih poslova od najmanje tri godine;*
- **ILI**
 - *uvjerenje da je osposobljen u oblasti poznavanja carinskih propisa srazmjerno poslovima za koje se traži odobrenje, izdato od nadležnog organa, odnosno nadležne obrazovne ustanove.*

- *Ako je lice ovlašćeno za carinska pitanja podnosioca zahtjeva ugovorni partner, ovaj kriterijum je ispunjen ako ugovorni partner ima odobrenje statusa AEOC.*

Dokazivanje usklađenosti sa bilo kojim od ova dva uslova (stručno iskustvo ili osposobljenost u oblasti poznavanja carinskih propisa) su iste važnosti i bira ih podnosilac zahtjeva, međutim, one moraju odražavati posebnu uključenost podnosioca zahtjeva u aktivnosti povezane sa carinom i njegovu ulogu u lancu snabdijevanja, njegov status i postupak organizacije poslovanja uspostavljen kod podnosioca zahtjeva.

Potrebno je napomenuti da lice nadležno za carinska pitanja podnosioca zahtjeva može biti zaposleni kod podnosioca zahtjeva ili njegov ugovorni partner. Podnosilac zahtjeva mora dokazati da je njegov ugovorni partner zapravo nadležan za carinska pitanja podnosioca zahtjeva.

2.IV.2. Stručno iskustvo

2. IV.2.1. Dokazano stručno iskustvo u obavljanju carinskih poslova od najmanje tri godine

Područje primjene

Stručno iskustvo znači da podnosilac zahtjeva ili lice ovlašćeno za carinska pitanja podnosioca zahtjeva moraju dokazati da imaju iskustva u rješavanju carinskih pitanja. Isključivo teoretsko poznavanje carinskog zakonodavstva nije dovoljno.

Međutim, iskustvo u carinskim pitanjima od najmanje tri godine ne odnosi se na period neposredno prije podnošenja zahtjeva, već se može odnositi na duži vremenski period. Carinski organ bi trebao procijeniti važnost iskustva stečenog tokom bilo kojeg vremenskog razdoblja.

Uobičajena praksa je uzimanje u obzir iskustva od najmanje tri godine i uloge podnosilaca zahtjeva u lancu snabdijevanja kako je navedeno u poglavlju 1.II.4. ovih Smjernica, na primjer:

- Izvoznik/proizvođač kako je definisan u poglavlju 1.II.4. tački (b)/(a) ovih Smjernica može dokazati tri godine stručnog iskustva ako je imalac odobrenja za pojednostavljene izvozne postupke na osnovu knjigovodstvenog zapisa uz oslobođenje od obaveze podnošenja robe u periodu od najmanje tri godine ili ako obavlja ulogu „izvoznika“ u redovnom carinskom postupku izvoza tokom posljednjih tri godina.
- Carinski zastupnik, kako je definisan u poglavlju 1.II.4. tački (e) ovih Smjernica, može dokazati tri godine iskustva ako ima odobrenje za carinsko pojednostavljenje (ako je primjenjivo) ili ako je ugovorni partner u toj oblasti u periodu od najmanje tri godine.
- Prevoznik, kako je definisan u poglavlju 1.II.4. tački (f) ovih Smjernica, može dokazati svoje stručno iskustvo ako je imalac odobrenja za carinsko pojednostavljenje povezano sa tranzitnim postupkom ili ovlašćeni primalac u skladu sa TIR Konvencijom tokom posljednje tri godine ili je preuzeo ugovorne obaveze, te izdao prevozne isprave i skraćene deklaracije tokom posljednje tri godine.

Provjera ispunjenosti kriterijumuma

Potrebno je napomenuti da se provjera ispunjavanja kriterijuma odnosi isključivo na dužinu stručnog iskustva. Povrede ili odstupanja od usklađenosti ne utiču na tri godine stručnog iskustva, ali ih je potrebno razmotriti prilikom kontrole usklađenosti sa carinskim i poreskim propisima i sistemima unutrašnje kontrole navedenim u odjeljcima 2.I.1. i 2.I.2. ovih Smjernica.

(a) Podnosilac zahtjeva

Ako je podnosilac zahtjeva lice kojem mora ispuniti uslov iskustva od najmanje tri godine u carinskim pitanjima (bilo da je u pitanju pravno ili fizičko lice), on može dokazati da ispunjava taj uslov na najmanje jedan od sljedećih načina:

U slučaju podnošenja zahtjeva potrebno je razmotriti sljedeće moguće elemente:

- Obavljanje carinskih aktivnosti (npr. uvoz/izvoz/tranzit) ili carinskih formalnosti tokom najmanje tri godine. Prilikom kontrole ispunjenja uslova od tri godine iskustva u carinskim pitanjima, carinski organ treba da uzme u obzir vrstu poslovne aktivnosti koja se obavlja (npr. trajna ili sezonska, mali broj deklaracija, ali velike vrijednosti). Upis PIB broja podnosioca zahtjeva u rubrike 2., 8., 14. ili 50. carinske deklaracije ili plaćanje carine i/ili garancije koja je obezbijeđena za carinske dažbine, predstavlja dokaz o iskustvu. Potrebno je napomenuti da samo navođenje podnosioca zahtjeva u jednom od navedenih rubrika carinske deklaracije ne znači da je on direktno uključen u obavljanje carinskih formalnosti. U tom je slučaju za carinski organ važno da zna da li podnosilac zahtjeva obavlja carinske formalnosti direktno (unutar privrednog subjekta) ili ih obavlja treća strana (npr. carinski zastupnici). Ako ih obavljaju treća lica, podnosilac zahtjeva nije izuzet od obaveze da obezbijedi da se ovi poslovi obavljaju na odgovarajući način. Drugim riječima, ako se carinsko upravljanje / obavljanje carinskih formalnosti od strane trećih lica obavlja na povremenoj osnovi, pa samim tim nije obuhvaćeno definicijom ugovornog partnera, podnosilac zahtjeva može ispuniti kriterijum ako njegova unutrašnja organizacija omogućava nadzor i kontrole carinskog upravljanja / carinskih formalnosti koje obavljaju treća lica.
- Podnosilac zahtjeva je korisnik određenog odobrenja koje se odnosi na obavljanje carinskih aktivnosti, a koje je izdato u skladu sa CZ i njegovim podzakonskim aktima, najmanje tri godine.
- Obavljanje usluga carinskog posredovanja najmanje tri godine, što se dokazuje carinskim deklaracijama i svim ostalim potrebnim dokumentima; dokazi o plaćanju i/ili garancija, upisan PIB u Rubrici 14. carinskih deklaracija.
- Organizacija prevoza robe u međunarodnoj trgovini u ime izvoznika, uvoznika ili drugog lica koja pribavlja, provjerava i priprema dokumentaciju radi ispunjavanja carinskih zahtjeva i/ili djeluje kao prevoznik i izdaje vlastiti ugovor o prevozu, što se može provjeriti u npr. teretnici ili vazduhoplovnom tovarnom listu.

Carinski organ treba da koristi sve dostupne informacije i znanje o odobrenjima koja su prethodno izdata podnosiocu zahtjeva i deklaraciji dostavljenoj na osnovu njihove banke podataka i elektronskih sistema.

Još jedan element koji bi carinski organ trebalo da uzme u obzir je službeni dokument podnosioca zahtjeva kojim se jasno utvrđuje njegova privredna djelatnost i opšti cilj društva (npr. izvod iz CRPS-a, ako je primjenljivo).

U slučaju da podnosilac zahtjeva posluje manje od tri godine zbog restrukturiranja društva, carinski organ će razmotriti carinske aktivnosti koje obavlja postojeće društvo pod uslovom da su one nepromijenjene.

(b) Lice ovlašćena za carinska pitanja podnosioca zahtjeva

(b1) zaposleni podnosioca zahtjeva ovlašćen za carinska pitanja

Kriterijum se može ispuniti ako je zaposleni kod podnosioca zahtjeva ovlašćen za carinska pitanja. Zaposleni je lice koje pokriva funkciju unutar organizacije podnosioca zahtjeva (kako je definisano npr. organizacionim strukturom, funkcionalnom strukturom, strukturom na nivou organizacionih jedinica, radnim

uputstvima ili drugim organizacionim mjerama) lica „odgovornog“ za carinska pitanja koje je, npr. odgovorno za kancelariju za uvoz i izvoz ili je zaposleno u kancelariji koja upravlja carinskim pitanjima.

Područje primjene

U slučaju da je lice koje je zaposleno kod podnosioca zahtjeva ovlašćeno za carinska pitanja, mora postojati radni odnos kojim se stvara pravna veza između poslodavca (podnosioca zahtjeva) i zaposlenog. To znači da zaposleni **za podnosioca zahtjeva** u skladu sa određenim uslovima obavlja radnje ili usluge u pogledu carinskih pitanja, a zauzvrat dobija naknadu za rad. Zbog prirode tog odnosa zaposleni ne djeluje kao (direktni ili indirektni) carinski zastupnik podnosioca zahtjeva (npr. rubrike 2. i 14. izvozne carinske deklaracije sadrže samo PIB podnosioca zahtjeva/izvoznika). Kao posljedica toga, podnosilac zahtjeva smatra se licem odgovornim za finansijske i pravne obaveze te za povrede carinskih propisa do kojih je došlo pri izvršavanju obaveza.

Potrebno je napomenuti da više od jednog zaposlenog može biti ovlašćeno za carinske poslove, u zavisnosti od unutrašnje organizacije podnosioca zahtjeva. U tom slučaju svi zaposleni koji su ovlašćeni za carinske poslove moraju ispuniti taj uslov.

U slučaju da drugi zaposleni postane ovlašćen za carinska pitanja podnosioca zahtjeva, privredni subjekt mora obavijestiti carinski organ koji će procijeniti da li postoji potreba da se izvrši kontrola novonastale situacije na osnovu dostavljenih informacija (npr. ime lica uključenih u rotaciju, te njihovo iskustvo u carinskim pitanjima unutar privrednog subjekta).

Provjera ispunjenosti kriterijuma:

Ako zaposleni ovlašćen za carinska pitanja podnosioca zahtjeva radi za podnosioca zahtjeva manje od tri godine, zaposleni može dokazati ispunjenost ovog kriterijuma ako dostavi dokaze da je u drugom privrednom subjektu prethodno radio na povezanim predmetima. U tom se slučaju usklađenost dokazuje prethodnim ugovorom o radu ili organizacionom strukturom drugog privrednog subjekta, a na osnovu izjave tog privrednog subjekta u kojoj se jasno navodi radni status zaposlenih unutar tog privrednog subjekta ili drugom vrstom dokaza koje zaposleni posjeduje, a carinski organ priznaje. U slučaju da je podnosilac zahtjeva MSP, on može imati drukčiju upravljačku i organizacionu strukturu bez stvarnog razlikovanja unutrašnjih uloga ili radnih mjesta. U tom bi se slučaju službena izjava podnosioca zahtjeva mogla smatrati dovoljnom.

(b2) Lice koje nije zaposleno kod podnosioca zahtjeva

Kriterijum može ispuniti lice koje nije zaposleno kod podnosioca zahtjeva samo ako je upravljanje/rješavanje carinskih pitanja povjereno spoljnim saradnicima.

Područje primjene

U tom slučaju podnosioca zahtjeva u pogledu carinskih formalnosti predstavlja treće lice (npr. podnosilac zahtjeva povjerava carinske formalnosti spoljnim saradnicima, odnosno carinskom zastupniku ili špediteru) direktno (u njegovo ime i za njegov račun) ili indirektno (u njegovo ime).

Kriterijum ne mogu ispuniti ugovorni partneri kojima je podnosilac zahtjeva povjerio aktivnosti koje nisu povezane sa carinom kao što je, na primjer, informaciona tehnologija.

U svim slučajevima uvijek postoji ugovor koji se odnosi na naknadu za rad i u kome su utvrđene usluge koje ugovorni partner mora obezbijediti. Taj ugovor uobičajeno sadrži nacrt skupa odredaba i uslova. Trajanje ugovora utvrđuje se na početku kao sastavan dio poslovnog plana za aktivnosti koje se povjeravaju spoljnim saradnicima .

Postoje različiti razlozi za povjeravanje carinskih aktivnostispoljnim saradnicima . Na primjer, MSP-ovi često zbog ekonomskih razloga ili razloga povezanih s upravljanjem povjeravaju važne aktivnosti specijaliziranim društvima čiji je stupanj tehničkog znanja veći od stupnja znanja podnosioca zahtjeva. Neki primjeri povjeravanja aktivnosti spoljnim saradnicima uključuju:

- **Carinske zastupnike** za obavljanje carinskih formalnosti - Složenost i stalan razvoj carinskog zakonodavstva prisiljava društva da se obrate spoljniim saradnicima. Ta mogućnost može biti isplativija od internih postupaka zbog ekonomije obima, stručnosti, tehnologije, te podsticajnog okruženja nastalog zbog konkurencije u privatnom sektoru.
- **Međunarodne špeditere** za obavljanje carinskih i logističkih formalnosti - Špediter ne prevozi robu, već djeluje kao stručnjak u logističkoj mreži. Špediter s prevoznicima ugovora prevoz robe i posjeduje dodatno iskustvo u pripremi i obradi carinske i druge dokumentacije, kao i u obavljanju aktivnosti u pogledu međunarodnih pošiljki.

Posebnu je pažnju potrebno posvetiti činjenici da, ako su strateške usluge povjerene ugovornim partnerima, podnosilac zahtjeva mora obezbijediti da se potrebno znanje i kompetencije za obavljanje tih usluga održavaju na istoj nivou tokom ugovorenog perioda. Lice koja ispunjava kriterijume ne smije biti odvojeno od podnosioca, s obzirom na to da je članom 6b stav 1 CZ-a propisano da privredni subjekt kojem se odobrava status zadovoljava određene kriterijume. Privredni subjekat stoga mora biti svjestan da je spoljnim saradnicima moguće povjeriti „djelatnosti“, ali ne i odgovornost. Kako je već prethodno navedeno, nizak kvalitet usluga može prouzrokovati probleme u pogledu ispunjavanja drugih kriterijumuma, što bi u krajnjem moglo dovesti do suspenzije ili ukidanja odobrenja.

U tom pogledu, ako podnosilac zahtjeva ugovornom partneru povjeri upravljanje/rješavanje carinskih pitanja, ugovor ili neka druga vrsta sporazuma između podnosioca zahtjeva i ugovornog partnera mora biti dostupna carinskim organima radi pojašnjenja kapaciteta i odgovornosti tog ugovornog partnera i kako bi se posljedično dokazalo poštovanje kriterijuma.

Provjera ispunjenosti kriterijuma:

Ako su carinske aktivnosti povjerene trećoj ugovornoj strani, carinski organ mora provjeriti ispunjenost uslova na sljedeći način:

1. Kontrolom da li je uspostavljeni odnos podnosioca zahtjeva s ugovornim partnerom duži od tri godine. Kako bi se to dokazalo, carinski organmože provjeriti postojanje ugovora, ovlašćenja ili neke druge vrste sporazuma između podnosioca zahtjeva i ugovornog partnera u kojima se jasno navode postupci i odgovornosti ugovornog partnera u ime podnosioca zahtjeva (primjeri ugovora ili ovlašćenja u posjedu podnosioca zahtjeva) ili

2. U slučaju da je uspostavljeni odnos kraći od tri godine, provjerom da li ugovorni partner ima odobrenje za carinska pojednostavljenja, ako je primjenjivo, i/ili je li obavljao carinske formalnosti najmanje tri godine.

Kako je navedeno u članu 8 stav 2 Uredbe, uslov koji se odnosi na „praktične standarde za osposobljenost“ smatraće se ispunjenim ako je ugovorni partner AEOC.

U slučaju povjeravanja carinskih aktivnosti spoljnim saradnicima dovoljno je da podnosilac zahtjeva, zaposleni podnosioca zahtjeva nadležan za carinska pitanja ili ugovorni partner, ispuni kriterijum. Ako podnosilac zahtjeva svoje carinske aktivnosti povjeri više nego jednom ugovornom partner, svi oni moraju ispuniti taj kriterijum.

Potrebno je napomenuti da ako podnosilac zahtjeva ima unutrašnju kancelariju ili odjeljenje uključeno u carinska pitanja koji omogućava nadzor i kontrolu carinskih formalnosti koje su povjerene spoljnim saradnicima, podnosilac zahtjeva može ispuniti kriterijum.

2. IV.2. Stručne kvalifikacije

Područje primjene

U skladu sa članom 8a Uredbe smatra se da je kriterijum ispunjen ako su podnosilac zahtjeva ili lice nadležno za carinska pitanja podnosioca zahtjeva uspješno završili osposobljavanje u oblasti carinskog zakonodavstva koje je relevantno i srazmjerno obimu njegove uključenosti u aktivnosti povezane s carinom, a koje pruža:

- i. *carinski organ,*
- ii. *obrazovna ustanova koju za potrebe takvog osposobljavanja priznaju carinski organ.*

Provjera ispunjenosti kriterijumuma

Carinski organ mora izdati potvrdu o uspješno položenom carinskom ispitu – licencu za zastupanje pred carinskim organom. Podnosilac zahtjeva ili lica nadležna za carinska pitanja podnosioca zahtjeva koji su ovlašćeni ili imaju odobrenje ili dozvolu za obavljanje stručnih djelatnosti povezanih s carinskim pitanjima (npr. carinski zastupnici ili špediteri) mogu dostaviti predmetne dokaze o ispunjavanju kriterijumuma uspješnog završetka osposobljavanja u pogledu carinskih pitanja.

Takođe je moguće da je lice iz društva koje ima ovlašćenje da zastupa društvo uspješno završilo osposobljavanje u pogledu carinskih pitanja (npr. lice nadležna za društvo podnosioca zahtjeva koje pruža usluge posredovanja, kao što je predsjednik ili član odbora, te koje je uspješno položio ispit za carinskog zastupnika). U tom slučaju podnosilac zahtjeva ispunjava uslov u pogledu stručne kvalifikacije preko tog lica.

Osim toga, u slučaju je da Crna Gora nema nikakve akreditacione programe ili stručni registar, ali ima posebno osposobljavanje u pogledu carinskih pitanja (npr. edukacije koje se nude na srednjoškolskom nivou ili ugovori

sa javnim organima koja pružaju usluge obrazovanja). Carinski organ bi u tom slučaju trebalo da prizna tu vrstu osposobljavanja kao dovoljnu u određenom profesionalnom kontekstu. Crna Gora se podstiču na dodatno razvijanje takvih programa osposobljavanja.

ODJELJAK V. | ODGOVARAJUĆI STANDARDI SIGURNOSTI I ZAŠTITE

2.V.1. Opšte napomene

U skladu sa članom 6c stav 1 tačka 5 CZa AEO ovlašten za sigurnost i zaštitu mora ispunjavati odgovarajuće standarde sigurnosti i zaštite za koje se smatra da su zadovoljeni kada podnosilac zahtjeva dokaže da poduzima odgovarajuće mjere koje obezbjeđuju sigurnost i zaštitu međunarodnog lanca snabdijevanja uključujući područja fizičkog integriteta i kontrole pristupa, logističkih postupaka i rukovanja određenom vrstom robe, zaposlenih i utvrđivanja njegovih poslovnih partnera. U članu 9 Uredbe dodatno su pojašnjeni zahtjevi koje je potrebno ispuniti. Potrebno je jasno navesti da je kriterijum sigurnosti i zaštite relevantan samo ako privredni subjekat podnosi zahtjev za status AEOS-a.

Istovremeno je važno imati na umu da se provjere kriterijuma sigurnosti i zaštite sprovode za sve poslovne prostore od važnosti za aktivnosti povezane sa carinom podnosioca zahtjeva.

Na primjer, potrebno je osigurati skladište u kom se čuva roba koja nije pod carinskim nadzorom, ali koja je namijenjena izvozu (i koja će time ući u međunarodni lanac snabdijevanja). Međutim, skladište u kojem se čuva jedino roba u slobodnom prometu koja će se prodavati unutar carinskog područja Crne Gore možda neće biti važno u smislu sigurnosti. Stoga prilikom pripremanja svojih zahtjeva privredni subjekti moraju da budu u stanju da utvrde aktivnosti u svim svojim poslovnim prostorima.

Samo u slučaju velikog broja poslovnih prostora, kada period za izdavanje odobrenja ne dozvoljava pregled svih relevantnih poslovnih prostora, ali carinski organ ne sumnja da podnosilac zahtjeva održava standarde sigurnosti koji se uobičajeno upotrebljavaju u svim njegovim poslovnim prostorima, carinske organ može odlučiti da će pregledati samo reprezentativan dio tih poslovnih prostora. Ta se odluka može i preispitati tokom postupka nadzora. Stoga se poslovni prostori koji ranije nisu provjereni mogu uključiti u plan nadzora.

Budući da su svi privredni subjekti različite strukture i da svaki subjekt ima svoj poslovni model, carinski organ mora razmatrati mjere za sigurnost i zaštitu koje su sproveli podnosioci zahtjeva posebno za svaki slučaj. Cilj ovog odjeljka nije da se pruži iscrpan popis svih mjera sigurnosti i zaštite koje bi podnosioci zahtjeva mogli uvesti radi ispunjenja AEO uslova u pogledu sigurnosti i zaštite, nego da da smjernice za razumijevanje koncepta sigurnosti i zaštite AEO-ova.

Primjeri mogućih mjera mogu se pronaći u [Pojašnjenjima uz upitnik za samoprocjenu](#) i relevantnom dijelu [Priloga 2. ovih Smjernica](#).

Standardi sigurnosti i zaštite podnosilaca zahtjeva smatraju se prikladnim samo ako carinski organ može provjeriti sve uslove navedene u članu 9 Uredbe i zaključiti da su isti ispunjeni. Međutim, u svrhu postizanja usklađenosti sa članom 9 stav 1 tač. 1) do 3) Uredbe manji nedostaci u pogledu jednog uslova mogu se

nadoknaditi prednostima u pogledu drugog uslova. Potrebno je uvijek imati u vidu značenje i cilj odredbe, odnosno postojanje odgovarajućih mjera kontrole radi smanjenja stepena rizika na prihvatljiv nivo.

Na primjer, mogu postojati nedostaci u sigurnosnim provjerama koje se sprovode kod privremeno zaposlenih. Međutim, podnosilac zahtjeva prepoznaje i efikasno upravlja tim rizikom uvodeći odgovarajuće kontrole pristupa kako bi osigurao da ti privremeno zaposleni nemaju pristup bez nadzora robi koja ulazi u lanac snabdijevanja ili se nalazi u sigurnosno osjetljivim oblastima preduzeća. U tom smislu trebalo bi takođe voditi računa o tome da se dobrim poznavanjem koncepta AEO i njegovom praktičnom primjenom kod podnosioca zahtjeva i njegovih zaposlenih može spriječiti manji rizik usljed nedovoljnih fizičkih provjera. S druge strane, najbolje fizičke mjere sigurnosti i zaštite mogu zakazati bez nužne svjesnosti nadležnog osoblja.

Iako se neki od kriterijuma opisanih u dijelu 2. „Kriterijumi za sticanje statusa AEO-a“ ovih Smjernica mogu provjeriti na osnovu dostavljene dokumentacije ili na licu mjesta, kriterijum sigurnosti i zaštite uvijek mora uključivati fizičke provjere u poslovnim prostorima podnosioca zahtjeva.

Trebalo bi razmotriti postupni pristup zavisno o riziku za različita područja (različite razine zaštite).

Potrebno je uzeti u obzir odredbe člana 9 stava 2 Uredbe:

- *za sigurnost i zaštitu izdatog na osnovu međunarodne konvencije, standarda Međunarodne organizacije za standardizaciju ili na osnovu standarda evropskog tijela za standardizaciju, ako su kriterijumi na osnovu kojih je izdato odobrenje najmanje ekvivalentni kriterijumima iz člana 6c stav 1 tačka 5 Carinskog zakona;*
- *statusa izdatog u skladu sa propisima kojima se uređuje vazdušni saobraćaj i bezbjednost vazdušnog saobraćaja, ako je odobrenje izdato na osnovu kriterijuma najmanje ekvivalentnih kriterijumima iz člana 6c stav 1 tačka 5 Carinskog zakona.*

Detaljne informacije o međusobnom priznavanju i njegovoj sprovođenju sadržane su u dijelu 6. ovih Smjernica.

2.V.2. Sigurnost objekata

Kako bi se spriječilo neovlašćeno rukovanje robom, ali i kako bi se zaštitili osjetljivi podaci i dokumentacija, podnosilac zahtjeva obezbjeđuje da „objekti koje koristi za obavljanje djelatnosti na koju se status ovlašćenog subjekta, izgrađeni od materijala kojim se sprječava neovlašćen ulaz i obezbjeđuje zaštita od neovlašćenog ulaza.

Cilj sigurnosnih mjera jeste da se obezbijedi objekte od nezakonitih upada, a u slučaju ulaska preko sigurnosne ograde / da se omogući:

- zadržavanje i odvrćanje uljeza (tj. mreže, šifre, spoljašnji i unutrašnji prozori, ulazi i ograde obezbijeđeni uređajima za zaključavanje);
- brzo otkrivanje neovlašćenog ulaska (tj. praćenje prilaza ili mjere provjere kao što su unutrašnji/spoljašnji protivprovalni alarmni sistemi ili CCTV (TV sistem zatvorenog kruga));

- brzu reakciju na neovlašćeni ulazak (tj. sistem daljinskog prenosa podataka upravniku ili privrednom subjektu za obezbjeđenje privrednih subjekata u slučaju uključivanja alarma).

Ovaj uslov uvijek mora biti dio u kontrole pristupa i sigurnosti tereta. Sigurnosne mjere treba da se poštuju u cjelini: ako podnosioci zahtjeva žele zaštititi svoju imovinu (robu, podatke, objekte), ne mogu strogo razdvojiti sigurnost objekta i kontrole pristupa od mjera sigurnosti tereta.

Osim toga, podnosilac zahtjeva i carinski organ u svrhu analize rizika moraju uzeti u obzir posebna obilježja svake lokacije. U nekim slučajevima poslovni prostor će se sastojati samo od jednog objekta koja istovremeno predstavlja spoljnu granicu poslovnih prostora društva; u drugim slučajevima poslovni prostor će se nalaziti u dobro obezbijeđenoj i kontrolisanoj oblasti kao što je slobodna zona, industrijska zona, logistički park itd. U nekim slučajevima će slučajevima čak i utovarna rampa za dolaznu i odlaznu robu biti dio spoljne ivice prostora.

Čak i lokacija poslovnih prostora (npr. okruženje sa visokom stopom kriminaliteta ili neizgrađeno zemljište, blizu drugih objekata ili uz njih, blizu puteva ili željezničke pruge) može uticati na preduzimanje potrebnih mjera. Raspored poslovnih prostora može uticati i na procjenu kriterijumuma iz člana 9 stav 1 tačka 1 Uredbe „sigurnost objektima“ i tačke (b) „kontrola pristupa“. Prilikom procjenjivanja ovog uslova potrebno je uzeti u obzir, na primjer, činjenicu da je ograda postavljena na vrhu nagiba ili na nasipu što je čini višom ili je okružena živom ogradom ili vodotokom koji otežavaju pristup objektu.

Prilikom provjere ispunjenosti ovog uslova od velike je važnosti uzeti u obzir da svaki podnosilac zahtjeva mora obezbijediti sigurnost svojih objekata i kontrolu pristupa, međutim, prilikom procjene načina postizanja te sigurnosti potrebno je uzeti u obzir posebna obilježja MSP-ova. Na primjer, veliki će proizvođač u neposrednom pristupnom prostoru možda morati da ima sigurnosni zid/ogradu, zaštitare i CCTV (TV sistem zatvorenog kruga) itd., dok za carinske zastupnike koji djeluju u vrlo ograničenim poslovnim prostorima dovoljno može biti da imaju adekvatne sigurnosne brave na vratima, prozorima i ormarićima za čuvanje dokumenata.

2.V.3. Odgovarajuće kontrole pristupa

Kako bi se osigurao pristup poslovnim prostorima i spriječilo neovlašćeno rukovanje robom, podnosilac zahtjeva ima „uspostavljene odgovarajuće mjere za sprječavanje neovlašćenog pristupa kancelarijama, otpremnim prostorima, dokovima za utovar i prostorima za teret, kao i drugim relevantnim mjestima“.

Mogu postojati slučajevi u kojima će spoljašnje bezbjedonosne mjere kao što su ograde, ulazi i rasvjeta biti obavezne (kada se roba skladišti izvan objekata, kada se zidovi objekata ne smatraju spoljašnjim neposrednim pristupnim prostorom ili kada cjelokupna zaštita i pristup objektu nisu dovoljno dobro osigurani). S druge su strane, mogući su slučajevi u kojima neće biti moguće da se prostor potpuno okruži spoljnim kružnim zidom, niti će to biti nužno. To može biti slučaj ako podnosilac zahtjeva iznajmljuje djelove industrijskog ili logističkog parka, ako se nikakva roba ne skladišti napolju i ako su drugi zahtjevi u pogledu fizičke sigurnosti, poput sigurnosti objekta, visokog standarda.

Sva se sigurnosno osjetljiva područja moraju zaštititi od neovlaštenog pristupa trećih strana, ali i lica zaposlenih kod podnosioca zahtjeva koja nisu osposobljena za pristup tim oblastima, niti su prošli postupak sigurnosne provjere. To ne obuhvata samo kontrolu pristupa neovlaštenih lica, nego i pristup neovlaštenih vozila i robe.

Trebalo bi da postoje odgovarajuće procedure za reakciju na incidente u pogledu sigurnosti u slučaju neovlaštenog pristupa ili pokušaja pristupa poslovnom prostoru (npr. javljanje lokalnoj policiji, zaposlenima za unutrašnju bezbjednost i, u zavisnosti od slučaja, carinskom organu). U tom kontekstu je takođe važno znati da je cilj koncepta sigurnosti za AEO sprječavanje incidenata. S toga je neophodno unaprijed istaknuti svaku povredu sigurnosti prije nego što ona počne uticati na sigurnost i zaštitu međunarodnog lanca snabdijevanja. Primjer može biti sistem CCTV koji samo snima, ali ga niko ne prati. Iako to može biti dovoljno za druge svrhe, možda neće biti dovoljno za AEOS.

Prilikom provjeravanja ovog uslova od velike je važnosti uzeti u obzir posebna obilježja MSP. Iako MSP moraju ispunjavati iste zahtjeve kao i veliki privredni subjekti u pogledu postupaka unutrašnje kontrole za pristup, njima će možda odgovarati drugačija rješenja u pogledu kontrole pristupa.

Na primjer:

- mali privredni subjekti većinom nemaju dovoljno sredstava da odrede zaposlene koji će pratiti pristup lokaciji. U tom bi slučaju, na primjer, ograda opremljena interfonom trebalo da omogućiti daljinsku kontrolu pristupa lokaciji,
- uputstvo koje podsjeća na obavezu zaključavanja vrata koja vode u otpremna područja i da vrata moraju biti opremljena zvonom za vozače koji žele pristupiti otpremnoj oblasti moglo bi spriječiti neovlašten pristup prostoru za teret,
- dok se od velikih privrednih subjekata očekuje izdavanje identifikacijskih kartica svim zaposlenima i posjetiocima, to možda nije potrebno u slučaju MSP-ova.

2.V.4. Sigurnost tereta

Kako bi se obezbijedila cjelovitost tereta i spriječilo nepravilno postupanje u protoku robe u međunarodnom lancu snabdijevanja, podnosilac zahtjeva obezbjeđuje da su „preduzete mjere za rukovanje robom koje obuhvataju zaštitu od neovlaštenog unošenja ili zamjene robe i nestručnog rukovanja robom, te zaštitu od neovlaštenog mijenjanja jedinica tereta“.

Te mjere, ukoliko su prikladne za predmetni privredni subjekat firmu, obuhvataju sljedeće:

- cjelovitost prevoznih kargo jedinica (uključujući upotrebu plombi i sedam tačaka pregleda-kontrolnih tačaka (spoljašnji pregled, unutrašnja/spoljna vrata, desna i lijeva strana, prednji zid, gornja ivica/krov, dno/unutrašnjost)),
- logističke postupke (uključujući izbor špeditera i prevoznog sredstva),
- dolaznu robu (uključujući provjeru kvalitete i količine, te plombi, ako je potrebno),
- skladištenje robe (uključujući provjeru zaliha),
- proizvodnju robe (uključujući pregled kvalitete),
- pakovanje robe (uključujući informacije na pakovanju),
- utovar robe (uključujući provjeru kvalitete i količine, te plombiranje/označivanje).

Ako je potrebno i izvodljivo, prethodno navedene mjere potrebno je dokumentovati i zabilježiti.

Povredu cjelovitosti tereta / prevozne jedinice treba da se utvrdi u najranijoj mogućoj fazi, o tome treba informisati imenovano odjeljenje ili osoblje zaduženo za sigurnost, a povredu istražiti i zabilježiti u cilju preduzimanja potrebnih protivmjera. S toga je ključno da su nadležnosti i odgovornosti uključenih jedinica i strana jasno opisane i poznate.

Kako je prethodno navedeno u **odjeljku 2.V.2. ovih Smjernica**, sigurnost tereta neodvojiva je od sigurnosti objekata i kontrola pristupa jer je krajnji cilj mjera sigurnosti i zaštite da se osigura roba, naročito sprječavanjem neovlašćenog pristupa teretu (otpremna područja, dokovi za utovar i prostori za teret).

Nadalje, prilikom provjeravanja ovog uslova od velike je važnosti uzeti u obzir posebna obilježja MSP-ova.

Na primjer:

- zatvorena vrata / ograda, znak upozorenja i uputstva mogu biti dovoljni za ograničavanje pristupa zabranjenim područjima samo na ovlaštene zaposlene (ta uputstva mogu biti obuhvaćena opštim postupkom za sigurnost i zaštitu podnosilaca zahtjeva),
- kako bi se spriječio neovlašćeni pristup proizvodnim područjima, otpremnim oblastima, utovarnim prostorima, prostorima za teret i kancelarijama, posjetioci mogu sistemski uvoditi u poslovne prostore uz pratnju i upisivati se u evidenciju na ulazu.

U konačnom, sigurnost tereta neodvojiva je od „sigurnosti poslovnog partnera“ jer je za robu u obliku prevoznih jedinica pri ulasku u lanac snabdijevanja često odgovoran poslovni partner.

2. V.5. Sigurnost poslovnog partnera

2. V.5.1. Opšte napomene

Poslovni partner je pojam koji se koristi da opiše privrednog subjekta sa kojim neki drugi privredni subjekt održava neki oblik poslovnog odnosa na obostranu korist. Za svrhe AEO važni su poslovni partneri koji su direktno uključeni u međunarodni lanac snabdijevanja.

Svi privredni subjekti u međunarodnom lancu snabdijevanja između izvoznika/proizvođača i uvoznika/kupca mogu se, zavisno od određene situacije, međusobno smatrati poslovnim partnerima.

Odnos sa poslovnim partnerima može biti ugovorni odnos ako su prava i obaveze obje strane navedeni u pravnom ugovoru. U protivnom, to može biti vrlo slobodno uređenje bez pravnog osnova ili može biti negdje između te dvije krajnosti (ako postoji dokumentacija, ali je riječ samo o iskazu o činjenicama ili izjavi o namjeri). Postoje i odnosi u kojima jedna strana, npr. vlada koja posjeduje i upravlja saobraćajnom infrastrukturom i postrojenjima zapravo utvrđuje parametre usluga koje druga strana, npr. prevoznik, može ili ne mora prihvatiti, te ima vrlo malo ili nimalo uticaja na te parametre.

Odabir poslovnih partnera od ključne je važnosti, a podnosioci zahtjeva za AEO status treba da imaju i provjerljiv postupak izbora svojih poslovnih partnera.

Iz perspektive AEO-a poslovni partneri, kako je navedeno u članu 9 stav 1 tačka 5, mogu imati mogućnost podnošenja zahtjeva za AEO status, ali ako se ne odluče na to ili ako imaju poslovno sjedište u zemlji u kojoj nije moguće dobiti status AEO-a, trebali bi svom AEO partneru pružiti odgovarajući dokaz da mogu ispuniti prihvatljivi nivo standarda sigurnosti i zaštite. Naravno, idealno bi bilo kad bi maksimalan broj učesnika u

međunarodnom lancu snabdijevanja imao AEO ili jednako važeći status koji su mu dodijelio nadležn organ bilo koje treće zemlje sa kojom je Crna Gora potpisala MRA.

2. V.5.2. Utvrđivanje poslovnih partnera

Kad se ispituje međunarodni lanac snabdijevanja u kontekstu samoprocjene AEO-a, važno je da je uloga svakog poslovnog partnera jasno utvrđena. Uloga poslovnog partnera određuje nivo uključenog rizika, nivo svijesti o sigurnosti i zaštiti koja se od partnera traži ili mjere koje AEO mora sprovesti da bi ublažio utvrđene rizike. Odgovornosti poslovnih partnera AEO-a mogu biti, na primjer, sljedeće:

- **proizvođači i držaoci skladišta** treba da osiguraju i promovišu svijest o tome da bi poslovni prostori treba da budu ispunjavaju prihvatljive standarde sigurnosti kojima se sprječava neovlašćeno rukovanje robom koja je u proizvodnji i/ili u skladištu i neovlašćeni pristup,
- **uvoznici/špediteri/izvoznici/carinski zastupnici** treba da obezbijede da su zastupnici treće strane upoznati sa relevantnim postupcima i sistemima na graničnom prelazu, te sa potrebnom dokumentacijom koja se treba priložiti uz robu u tranzitu i prilikom carinjenja,
- **prevoznici** treba da obezbijede da se prevoz robe nepotrebno ne prekida, da se sačuva cjelovitost robe i da se zaštiti je od neovlašćenog rukovanja dok se nalazi pod njihovim nadzorom.

2.V.6. Sigurnosni zahtjevi za poslovne partnere

Članom 9 stav 1 tačka 4 Uredbe propisano je da se standardi sigurnosti i zaštite u odnosu na poslovne partnere smatraju prikladnima ako je „podnosilac zahtjeva je primijenio mjere koje omogućavaju jasnu identifikaciju njegovih poslovnih partnera i osigurao, kroz implementaciju odgovarajućih ugovornih odredbi ili drugih odgovarajućih mjera u skladu sa poslovnim modelom podnosioca zahtjeva, da njegovi poslovni partneri garantuju sigurnost svog dijela međunarodnog lanca snabdijevanja”.

AEO je prvenstveno odgovoran za svoj dio lanca snabdijevanja, za robu koja je pod njegovim nadzorom i za prostore kojima upravlja. Nakon dodjele, status AEO odnosi se samo na subjekta koji je za njega podnio zahtjev. Međutim, AEO zavisi i od standarda sigurnosti svojih poslovnih partnera kako bi obezbijedio sigurnost robe pod svojim nadzorom. Ključno je da je podnosilac zahtjeva svjestan svih uloga u lancu (lancima) snabdijevanja svojih poslovnih partnera, te da učini sve što može kako bi osigurao da njegovi poslovni partneri ispunjavaju sigurnosne zahtjeve za AEO.

Očekuje se da će se svaki podnosilac zahtjeva pobrinuti da se njegovi poslovni partneri upoznaju sa postojećim obavezama i zahtjevima u pogledu zaštite i sigurnosti, kao i da će nastojati, ako je to potrebno i izvodljivo u odnosu na njegov poslovni model, da obezbijedi postojanje pisanih ugovornih sporazuma ili drugih adekvatnih mjera. Iz tog razloga, podnosilac zahtjeva treba, po potrebi pri sklapanju ugovora sa poslovnim partnerom, da učini sve što može kako bi podstakao drugu ugovornu stranu da procijeni i poboljša sigurnosti svog lanca snabdijevanja, te da uključi pojedinosti o načinu na koji se to treba postići i dostavi dokaze o tome. Upravljanje rizikom vezanim za poslovne partnere je takodje od vitalnog značaja. Stoga podnosilac zahtjeva treba da zadrži dokumentaciju koja se na to odnosi da bi dokazao da je uložio trud kako bi osigurao da njegovi poslovni partneri ispunjavaju te zahtjeve ili da su preduzeli mjere za ublažavanje svih utvrđenih rizika.

Podnosilac zahtjeva treba da zna ko su njegovi novi potencijalni poslovni partneri. Nakon izdavanja odobrenja, a prilikom analize novih potencijalnih poslovnih partnera, AEO treba da pokuša da pribavi podatke o aspektima poslovanja novih potencijalnih partnera koji su važni za status AEO.

Neki od načina na koji AEO ili podnosilac zahtjeva mogu poboljšati sigurnost svog lanca snabdijevanja:

- saradnjom sa AEO ili subjektom koji ima ekvivalentan status,
- ako je to potrebno i izvodljivo u skladu sa njegovim poslovnim modelom, sklapanjem ugovora o sigurnosti sa svojim poslovnim partnerima,
- podugovarači (na primjer, prevoznici itd.) izabrani su na osnovu njihovog pridržavanja određenih sigurnosnih pravila i ponekad primjenjivih obveznih međunarodnih zahtjeva, posebno ako im je u okviru drugih sigurnosnih programa već odobren status KC ili RA,
- ugovori koji sadrže odredbe kojima se podugovaraču onemogućava dalje podugovaranje poslova nepoznatim stranama za koje podugovarač ne može dokazati da imaju procedure za identifikaciju i prikladne sigurnosne mjera. To je potrebno kad god sigurni avionski teret / avionska pošta prevozi poznati pošiljalac,
- plombe se trebaju upotrebljavati za sve načine prevoza, kad god je to moguće, kako bi se otkrio neovlašćeni pristup ulaznom mjestu (mjestima) u odjeljku za kargo. Strana koja puni kontejner odmah nakon okončanja postupka punjenja, natovarene kontejnere treba da osigura plombom usklađenom sa standardom ISO17712,
- natovareni kontejneri pregledaju se u prostorijama podugovarača, terminalu i prostorijama primaoca kako bi se provjerilo jesu li osigurani plombom,
- opšte informacije organa nadležnih za registraciju privrednih subjekata (ako je moguće) i proizvodi partnera (opasna i osjetljiva roba itd.) razmatraju se prije sklapanja ugovora,
- podnosilac zahtjeva / AEO obavlja sigurnosnu kontrolu poslovnog partnera ili za takvu provjeru angažuje treću stranu kako bi osigurao usklađenost sa sigurnosnim obavezama i zahtjevima,
- podnosilac zahtjeva / AEO, ako je to potrebno i izvodljivo s obzirom na njegov poslovni model, traži izjavu o sigurnosti u kojoj su sadržani predmetni poslovni modeli, uloge i odgovornosti obje strane. Primjer izjave o sigurnosti koja se može upotrebljavati nalazi se u [Prilogu 3. ovih Smjernica](#) u slučajevima kada podnosilac zahtjeva pomoću predmetne izjave o sigurnosti određenog poslovnog partnera želi ispuniti zahtjeve navedene u članu 9 stav 1 tačka 4 Uredbe. Međutim, u slučaju da podnosilac zahtjeva s obzirom na svoj poslovni model izabere izjavu o sigurnosti kao odgovarajući i izvodljivi način ispunjenja zahtjeva, on treba biti u mogućnosti da obezbijedi da je predmetni poslovni partner zaista preuzeo i poštuje obaveze koje ta izjava obuhvata.
- podnosilac zahtjeva / AEO angažuje prevoznike i/ili upotrebljava postrojenja regulisana međunarodnim ili evropskim potvrdama o sigurnosti (na primjer RA).
- podnosilac zahtjeva / AEO stupa u neugovorne odnose kako bi utvrdio važna sigurnosna pitanja, posebno ako su procjenom sigurnosti utvrđeni mogući nedostaci.

Carinski organ i privredni subjekti trebali bi uzeti u obzir da su prethodno navedene mjere samo primjeri i da taj popis nije iscrpan. Izbor određene mjere ili kombinacije mjera uveliko zavisi od uloge određenog poslovnog partnera u lancu snabdijevanja, povezanim rizicima i njegovog poslovnog modela.

Bez obzira na mjere koje je podnosilac zahtjeva preduzeo kako bi ispunio taj zahtjev, važno je da su postupci za praćenje sporazuma sa poslovnim partnerima sprovedeni i da se redovno pregledaju i ažuriraju.

Ako podnosilac zahtjeva / AEO posjeduje informacije o tome da jedan od njegovih poslovnih partnera, koji pripada međunarodnom lancu snabdijevanja, ne ispunjava odgovarajuće utvrđene standarde sigurnosti i

zaštite, odmah mora preduzeti sve odgovarajuće mjere u svojoj oči za poboljšanje sigurnosti lanca snabdijevanja.

Što se tiče pošiljki preuzetih od nepoznatih trgovinskih partnera, preporučuje se da podnosilac zahtjeva / AEO preduzme odgovarajuće mjere kako bi sigurnosne rizike povezane sa tom određenom transakcijom sveo na prihvatljivi nivo.

Na primjer, regulisani agent trebao bi pregledati avionski teret / avionsku poštu pristiglu od nepoznatog trgovinskog partnera za kojeg nije moguće dokazati da koristi postupke za identifikaciju i adekvatne sigurnosne mjere.

To je naročito važno ako podnosilac zahtjeva / AEO ima nove ili privremene poslovne partnere ili je uključen u prevoz velike količine pošiljki, kao što je slučaj sa poštanskim i ekspresnim kurirskim društvima.

U slučaju višestrukog podugovaranja odgovornost za obezbjeđenje lanca snabdijevanja prenosi se sa podnosioca zahtjeva / AEO (npr. izvoznika) na njegovog poslovnog partnera (npr. špeditera). Taj poslovni partner se službeno obavezao da ispuni određene zadatke u ime podnosioca zahtjeva / AEO-a. Međutim, ako „podgovarač prvog nivoa“ (npr. špediter) nastavi da koristi druge strane, trebao bi provjeriti kako sljedeći podgovarač(i) (npr. prevoznik ili sljedeći špediter) sprovode sigurnosne mjere.

Ako AEO otkrije poteškoće pri ispunjavanju zahtjeva, bez odlaganja treba da stupi u kontakt sa carinskim organom i upozna ih sa detaljima takvog događaja.

2.V.6. Sigurnost zaposlenih

Sigurnost zaposlenih je, uz fizičku sigurnost, kontrolu pristupa, sigurnost poslovnih partnera itd., jedan od najvažnijih aspekata sigurnosti. Potrebno je napomenuti da taj uslov nije povezan sa „sigurnošću na radu“ jer ona ne pripada oblasti primjene kriterijumuma sigurnosti i zaštite.

Kako bi se spriječila angažovanje neovlašćenih zaposlenih koji bi mogli predstavljati sigurnosni rizik, podnosilac zahtjeva „sprovodi, u mjeri u kojoj to dozvoljava nacionalno zakonodavstvo, sigurnosne provjere potencijalnih zaposlenih koji će raditi na sigurnosno osjetljivim radnim mjestima i obavlja sigurnosne provjere prošlosti zaposlenih na takvim radnim mjestima, u redovnim intervalima ili kada to opravdavaju okolnosti“. S obzirom na praktičnu primjenu tog zahtjeva, carinski organ i podnosilac zahtjeva u obzir treba da uzmu sljedeća važna pitanja:

- svi privredni subjekti trebalo bi da imaju odgovarajući sistem/procedure kako bi bili usklađeni sa ovim zahtjevom, a carinski organ to moraproveriti,
- podnosilac zahtjeva je, kao poslodavac, odgovoran za sprovođenje tih provjera, a carinski organ provjerava da li su te provjere sprovedene i da li su dovoljne za obezbjeđenje usklađenosti, uzimajući u obzir važeće zakonodavstvo,
- obim i svrha provjera trebali bi biti jasni. Treba poštovati načelo srazmjernosti, tj. „postupci ne bi trebali da prevazilaze mjere koje su neophodne s obzirom na njihovu svrhu“.

Obim i procjena ispunjenosti uslova zavisi od veličine, organizacione strukture i vrste poslovne djelatnosti privrednog subjekta. Stoga se određene provjere prilagođavaju predmetnom podnosiocu zahtjeva. Međutim, glavna područja koja bi se uvijek trebala provjeravati uključuju:

– politiku zapošljavanja podnosioca zahtjeva

Opšta organizacija i postupci za zapošljavanje novog osoblja moraju biti jasni, uključujući ko je odgovoran za njih. Politika podnosioca zahtjeva bi posebno trebala da obuhvati sve razumne mjere opreza koje treba uzeti u obzir pri zapošljavanju novih zaposlenih za rad na sigurnosno osjetljivim mjestima kako bi se provjerilo jesu li zaposleni ranije osuđivani za krivična djela u oblasti sigurnosti, carine ili druga krivičnih djela povezanih sa sigurnošću međunarodnog lanca snabdijevanja, kao i redovne sigurnosne provjere postojećih zaposlenih koji rade na sigurnosno osjetljivim radnim mjestima, koliko to dozvoljava nacionalno zakonodavstvo.

Metode provjere mogu obuhvatati osnovne provjere poput provjera identiteta i prebivališta, provjera radne dozvole ako je to potrebno prije zapošljavanja, zahtjev za dostavljanjem potvrda o nekažnjavanju i upiti po osnovu nespornih i/ili službenih elemenata prethodne radne historije i preporuka.

Podnosilac zahtjeva takođe treba da ima uspostavljene sigurnosne zahtjeve u pogledu angažovanja privremeno zaposlenih ili zaposlenih preko agencija. Potrebni su slični sigurnosni standardi za privremeno i stalno zaposlene, kao i za zaposlene preko agencije, uzimajući u obzir bezbjednosnu osjetljivost pojedinih radnih mjesta. Ako se zaposleni angažuju preko agencije za zapošljavanje, podnosilac zahtjeva u ugovorima sa agencijom treba detaljno da opiše i nivo sigurnosnih provjera zaposlenih koje treba izvršiti prije i nakon zapošljavanja na sigurnosno osjetljiva radna mjesta. Carinski inspektori mogu zatražiti provjeru postupka kojim podnosilac zahtjeva provjerava spoljne saradnike. U tom smislu, podnosilac zahtjeva u svojoj evidenciji treba da čuva dokaze o standardima koje primjenjuje

– zaposleni koji rade na sigurnosno osjetljivim radnim mjestima

Pri definisanju „sigurnosno osjetljivog radnog mjesta“ trebalo bi izvršiti odgovarajuću analizu rizika i uzeti u obzir da to nisu samo upravljačka radna mjesta, već i mjesta direktno povezana sa rukovanjem, skladištenjem i kretanjem robe. U tom su kontekstu sigurnosno osjetljiva radna mjesta na primjer:

- mjesta sa odgovornošću po pitanju sigurnosti, carine ili zapošljavanja,
- poslovi povezani sa nadzorom objekata i prijema (repcije),
- radna mjesta, opisana u odjeljku 6. Upitnika za samoprocjenu, povezana sa dolaznom/odlaznom robom i skladištenjem.

Te se provjere mogu odnositi i na angažovanje postojećih zaposlenih iz drugih odjeljenja za koje se ne smatra da su osjetljive prirode sa bezbjednosnog aspekta, a koji se premještaju na ova radna mjesta.

Za visoka i/ili ključna sigurnosna mjesta mogu se zahtijevati policijske provjere brisanih i neizbrisanih krivičnih evidencija. Imenovani zaposleni svoje poslodavce mogu obavijestiti sudskim postupcima koji su u toku i/ili osuđujućim presudama. Takođe bi trebali navesti i sva druga zaposlenja ili djelatnosti koja predstavljaju sigurnosni rizik. Trebalo bi preporučiti i da zaposleni ne budu navedeni na jednoj od crnih lista koje su uspostavljene nacionalnim ili nadnacionalnim zakonodavstvom.

Sve provjere koje treba izvršiti moraju biti u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom o zaštiti podataka o ličnosti kojima se uređuje obrada ličnih podataka u različitim okolnostima. U nizu slučajeva postoje odredbe koje omogućavaju obradu ličnih podataka samo ako predmetno lice za to unaprijed da svoj pristanak. Stoga se, kako bi se postupak pojednostavio za neka radna mjesta, u ugovor o radu može dodati posebna klauzula kojom se od tog lica traži pristanak za postupak tzv. sigurnosne provjere.

– politika i postupci kada zaposleni daju ili dobiju otkaz

Podnosilac zahtjeva trebao bi imati uspostavljene postupke kojima u najkraćem roku ukida pristup sistemima za identifikaciju, poslovnim prostorima i informacionim sistemima zaposlenima sa kojima je radni odnos raskinut.

Kako je navedeno u Pojašnjenjima uz upitnik za samoprocjenu (vidi pitanje 6.11. „*Sigurnost osoblja*“), svi sigurnosni zahtjevi koji se sprovode u pogledu politike zapošljavanja podnosioca zahtjeva moraju biti dokumentovani.

2.V.7. Spoljni pružaoci usluga

Podnosilac može imati i ugovorne poslovne odnose sa drugim stranama uključujući licenca zadužena za održavanje higijene, ugostitelje, ponuđače softvera, spoljne agencije za obezbjeđenje ili zaposlene sa krakoročnim ugovorima. U svrhe AEO-a te se strane nazivaju pružaoци usluga.

Članom 9 stav 1 tačka 6 Uredbe zahtijeva se da je „podnosilac zahtjeva uspostavio odgovarajuće postupke zaštite za sve svoje spoljne pružaoce usluga“.

Iako nemaju direktnu ulogu u međunarodnom lancu snabdijevanja, spoljni pružaoци usluga mogu imati ključan uticaj na sigurnosne i carinske sisteme podnosioca zahtjeva. Stoga, u smislu sigurnosti i zaštite, podnosilac zahtjeva na njih treba da primijeni odgovarajuće mjere, kao i na svoje poslovne partnere.

Ako neke uslove sigurnosti i zaštite koji se odnose na AEO-ove, pružalac usluga ispunjava u ime podnosioca zahtjeva za status AEO, to je potrebno provjeriti tokom kontrole. Tipičan primjer je uslov za kontrolu pristupa kada je podnosilac zahtjeva angažovao agenciju za obezbjeđenje radi ispunjavanja svojih obaveza u toj oblasti. U tom slučaju se provjera vrši procjenjivanjem načina na koji pružalac usluga ispunjava taj uslov u ime AEO. Iako AEO može povjeriti obavljanje tih aktivnosti trećoj strani, AEO jeste i ostaje odgovoran za usklađenost sa kriterijumima za sticanje AEO statusa obezbjeđujući da je pružalac usluge usklađen sa zahtjevima jer partneri djeluju u njegovo ime.

2.V.8. Programi podizanja svijesti o sigurnosti

Kako bi se spriječilo postojanje nedostatka svijesti o sigurnosnim zahtjevima, podnosilac zahtjeva omogućava zaposlenim zaduženim za pitanja sigurnosti i zaštite periodično učešće u programima koji se odnose na podizanje svijesti o tome. Podnosilac zahtjeva treba da razvije mehanizme za obrazovanje i obuku zaposlenih o sigurnosnim politikama, prepoznavanju odstupanja od tih politika i odabir postupaka koje je potrebno preduzeti kao odgovor na sigurnosne propuste.

Podnosilac zahtjeva posebno treba da:

- obrazuje svoje zaposlene i, ako je to potrebno, svoje poslovne partnere, u pogledu rizika u međunarodnom lancu snabdijevanja,
- omogućiti obrazovne materijale, stručno rukovođenje i odgovarajuću obuku o prepoznavanju potencijalno sumnjivog tereta za relevantno osoblje uključeno u lanac snabdijevanja, kao što su osoblje za bezbjednost, zaposleni koji rukuju teretom i zaposleni koji su odgovorni za provjeru dokumentacije tereta, kao i zaposleni u otpremnim oblastima i oblastima prijema robe. Ta bi se obuka trebala sprovoditi prije nego što privredni subjekt podnese zahtjev za AEO status,
- vode odgovarajuću evidenciju obrazovnih metoda, pruženih smjernica i organizovanih obuka kako bi se programi podizanja svijesti dokumentovali,

- osiguraju službu ili osobu (unutarnjeg ili spoljnog saradnika društva) odgovornu za obuku zaposlenih,
- upoznaju zaposlene sa postupcima koji se sprovode unutar društva za utvrđivanje sumnjivih incidenat i njihovog prijavljivanja,
- sprovode posebnu obuku kako bi se pomoglo zaposlenima u održavanju istovjetnosti robe, prepoznavanju potencijalnih unutarnjih prijetnji sigurnosti i zaštiti kontrola pristupa,
- redovno reviduju i ažuriraju sadržaj obuke ako su potrebne izmjene. Sadržaj obuke trebalo bi da održavati sve posebne zahtjeve povezane sa posebnom poslovnom djelatnošću odnosno privrednog subjekta, na primjer, avio teret / avio pošta.

Ne postoji propisana učestalost ponavljanja obuke u pogledu sigurnosti i zaštite. Međutim, s obzirom na to da se zaposelni, objekti, postupci i tokovi mogu često mijenjati, potrebno je zadržati nivo svijesti na način da se obezbijedi redovno unaprjeđivanje i ažuriranje obuke.

Nadalje, odgovarajuća obuka obavezna je za sve nove zaposlenie ili za sve zaposlene privrednog subjekta koji su nedavno prebačeni na položaj povezan sa međunarodnim lancem snabdijevanja.

Prethodno navedeni mehanizmi za obrazovanje i obuku zaposlenih u pogledu sigurnosne politike trebali bi, naravno, odgovarati veličini privrednog subjekta (vidi dio 3. odjeljak III. tačku 3.III.2. „Mali i srednji privredni subjekti“). Na primjer, kod MSP-ova, carinski organi mogu prihvatiti i usmenu obuku, ako je evidentirana, podsjetnik na osnovne zahtjeve u pogledu sigurnosti i zaštite u okviru opštih postupaka sigurnosti i zaštite ili jednostavno obavještenje o svijesti, koju su svojim inicijalima potvrdili predmetni zaposelni.

Istovremeno se učestalost i intenzitet obuke u pogledu sigurnosti i zaštite mogu se razlikovati među različitim zaposlenima kod jednog privrednih subjekta zbog njihovih odgovornosti i pojedinačnih mogućnosti uticaja na sigurnost međunarodnog lanca snabdijevanja.

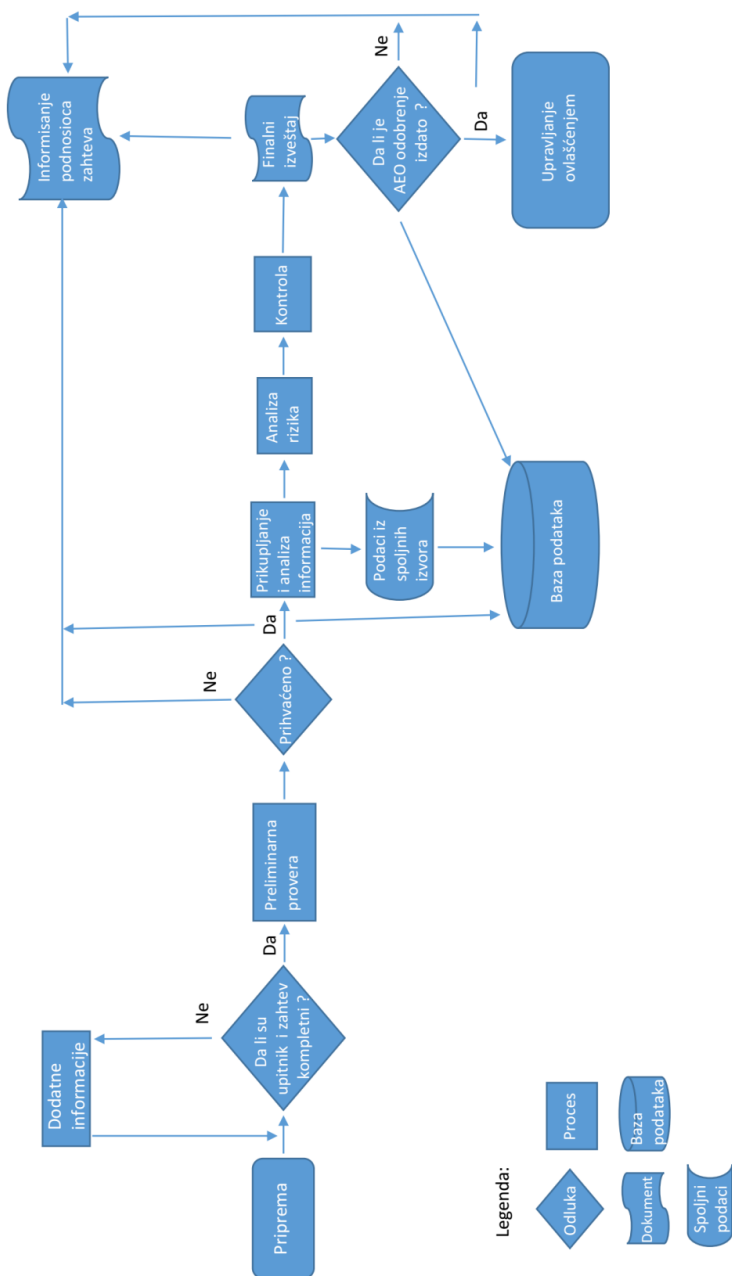
2.V.9. Imenovano lice za kontakt

Članom 9 stav 1 tačka 8 Uredbe predviđeno je da je „podnosilac zahtjeva je je imenovao lice za kontakt u odnosu na pitanja sigurnosti i zaštite.“ To lice za kontakt se mora prijaviti carinskom organu koje izdaje odobrenje. Potrebno je napomenuti da ovaj uslov nije povezan sa „sigurnošću na radu“ jer ona ne spada u oblast primjene kriterijuma sigurnosti i zaštite.

Ta lice bi trebalo biti lice za kontakt za sve probleme koji nastaju unutar društva, ali i one koji proizlaze iz zahtjeva u pogledu sigurnosti i bezbednosti. Bez obzira na to da li je ta funkcija povjerena spoljnim saradnicima ili ne, podnosilac zahtjeva treba bi obezbijedi da je lice u potpunosti svjesno svih specifičnih problema privrednog subjekta u vezi sa sigurnošću, kao i da je ovlašćeno za primanje i dostavljanje sigurnosno osjetljivih materijala.

DIO 3. | POSTUPAK PODNOŠENJA ZAHTJEVA I POSTUPAK ODOBRAVANJA

Slika u nastavu prikazuje pojednostavljen pregled postupka podnošenja zahtjeva i odobravanja AEO statusa.

ODJELJAK I. | CARINSKI ORGAN NADLEŽAN ZA PODNOŠENJE ZAHTJEVA ZA STATUS AEO

3.1.1. Opšte napomene

Zahtjev za status AEO-a se podnosi Upravi carina, Odsjeku za carinske postupke, ulica Oktobarske revolucije 128, Podgorica.

ODJELJAK II. | PRIJEM I PRIHVATANJE ZAHTJEVA

Opšti postupak koji je potrebno slijediti nakon što je zahtjev za status AEO-a podnesen opisan je u članovima 6b i 6c CZ-a i članu 4 Uredbe, Po prijemu obrasca zahtjeva, carinski organ ga pregleda i odlučuju o njegovom prihvatanju ili odbijanju.

U obzir je potrebno uzeti sljedeće opšte okolnosti:

- Zahtjev se mora podnijeti u skladu sa zahtjevima iz člana 8. stav 1 CZ-a i članu 4 Uredbe,
- Upitnik za samoprocjenu podnosi si se sa zahtjevom kako je navedeno u članu 4 stav 2 Uredbe,
- Carinski organ mora imati sve potrebne informacije kako bi mogao obaviti brzu provjeru podnesenog zahtjeva s obzirom na uslove za prijem. Do tih se podataka može doći pristupanjem relevantnim bazama podataka ili traženjem od podnosioca zahtjeva da ih dostavi sa zahtjevom,
- Kad god je to potrebno, carinski organ bi trebao upotrebljavati i druge raspoložive izvore informacija, npr. kontakte sa drugim nadležnim organima, informacije sa *web*-stranica privrednog subjekta itd.,
- u slučaju da su potrebne dodatne informacije, carinski organ ih mora zatražiti od podnosioca zahtjeva što je prije moguće, ali najkasnije 30 dana od datuma prijema zahtjeva u skladu sa članom 11 stav 2 Uredbe,
- Ako carinski organ utvrdi da zahtjev ne sadrži sve potrebne informacije, zatražiće od podnosioca zahtjeva da dostavi te informacije u razumnom roku, koji nije duži od 30 dana (član 11 stav 2 Uredbe),
- carinski organ uvijek mora obavijestiti podnosioca zahtjeva o prihvatanju zahtjeva i datumu prihvatanja (član 11 stav 4 Uredbe), takođe, ga mora obavještavati i u slučaju neprihvatanja zahtjeva i navesti razloge za neprihvatanje (član 11 stav 8 Uredbe),

Čim podnosilac zahtjeva primi obavještenje da je carinski organ prihvatio njegov zahtjev, preporučuje se da učini sve što je u njegovoj moći kako bi se ubrzao cjelokupan postupak. Posebno se preporučuje pregled sljedećih tačaka tokom cijelog postupka prihvatanja zahtjeva:

- *konsolidacija informacija i dokaza različitih jedinica/odsjeka povezanih sa postupkom podnošenja zahtjeva za status AEO-a,*

- *pružanje informacija* – preporučuje se da su odgovorne jedinice svjesne svojih specifičnih odgovornosti u pogledu cjelokupnih zahtjeva za AEO-ove / postupka podnošenja zahtjeva za status AEO-a, te spremne pružiti potrebne informacije,
- *mjere nadzora* – društvo bi trebalo poduzimati mjere za ispravljanje nedostataka otkrivenih tokom ispunjavanja Upitnika za samoprocjenu i ublaživanje povezanih rizika, kao i obavještavati carinski organ o problemima povezanim sa neispunjavanjem kriterijuma. Preporučuje se i obavještavanje carinskog organa o mjerama koje se poduzimaju,
- *savjetovanje sa carinskim organom* – razjašnjavanje svih mogućih spornih pitanja sa carinskim organom kako bi se izbjegao gubitak vremena i novca.

ODJELJAK III. | ANALIZA RIZIKA I POSTUPAK KONTROLE

Potrebno je napomenuti da su pojmom carinske kontrole obuhvaćene različite vrste carinskih provjera ili procjena koje carina carinski organ obavlja kako bi osigurala usklađenost privrednih subjekata sa nacionalnim zakonodavstvom, te zahtjevima u područjima povezanim sa carinom. Kontrolom su obuhvaćene prethodne provjere, naknadne kontrole i ponovna procjena.

Carinski organ obavlja prethodne provjere prije dodjele bilo koje vrste carinskog odobrenja/potvrde. U kontekstu AEO-a prethodna provjera je kontrola koja slijedi nakon podnošenja zahtjeva za status AEO i služi za provjeru ispunjava li podnositelj zahtjeva kriterijume navedene u članu 6c CZ-a. Na osnovu (prethodne) provjere inspektor mora biti u mogućnosti:

- donijeti mišljenje o ispunjavanju uslova za dodjelu statusa AEO,
- utvrditi preostale rizike i predložiti dodatne mjere koje je potrebno preduzeti,
- utvrditi tačke u postupcima subjekata koje je potrebno detaljnije pratiti, te savjetovati podnosiocu zahtjeva poboljšanje ili jačanje predmetnih postupaka i provjera.

Nakon dodjele statusa potrebno je razlikovati nadzor i ponovnu procjenu. Carinski organi neprekidno obavljaju nadzor svakodnevnih aktivnosti AEO uključujući posjete njegovim poslovnim prostorima. Cilj nadzora je rano otkrivanje bilo koje naznake nepoštovanja propis i dovodi do hitnog djelovanja ako se otkriju poteškoće ili nepoštovanje. Ponovna procjena podrazumijeva da je nešto već otkriveno te je potrebno preduzeti mjere kako bi se provjerilo ispunjava li privredni subjekat još uvijek kriterijume za sticanje statusa AEO-a. U tom je kontekstu jasno da nadzor može dovesti do ponovne procjene.

3.III.1. Prikupljanje i analiza informacija

Kako bi se sprovela analiza rizika i pripremila djelotvorna i efikasna kontrola, za carinski organ je ključno dobiti što je moguće više bitnih informacija dostupnih o privrednom subjektu. Informacije se prikupljaju u cilju:

- boljeg razumijevanja poslovanja privrednog subjekta i okruženja u kojem obavlja svoju djelatnost,
- dobijanja najboljeg mogućeg pregleda organizacije poslovanja, procesa i postupaka privrednih subjekata,
- pripreme plana kontrole u skladu sa rezultatima procjene rizika,
- pripreme kontrole (optimalni tim inspektora, predmet revizije itd.).

Informacije koje carinski organi mogu dobiti iz raznih izvora obuhvataju sljedeće:

- interne baze podataka (npr. carinske postupke koje je podnosilac zahtjeva upotrebljavao / deklaracije koje je podnosilac zahtjeva podnio),
- interne informacije (rezultate prethodnih provjera i/ili kontrola, druga izdata ili opozvana odobrenja i prateći dokumenti, pregled prethodno dostavljenih carinskih deklaracija itd.),
- informacije koje su zatražili i dostavili drugi nadležni organi,
- informacije koje su dostavile druge države (postupak informisanja i konsultacija – vidi dio 4. „Razmjena informacija između carinskog organa i drugih državnih organa“ ovih Smjernica),
- informacije koje su dostavili sami privredni subjekti (tj. u Upitniku za samoprocjenu),
- informacije dostupne javnosti (vijesti, internet, istraživanja, izvještaji itd.),
- sve druge bitne informacije uključujući slike, fotografije, videozapise, planove poslovnih prostora itd.

Sve prikupljene informacije potrebno je pažljivo ocijeniti kako bi se procijenila njihova tačnost i relevantnost za ciljeve kontrole. Trebalo bi biti jasno da je prikupljanje podataka dinamičan postupak i da se lako može dogoditi da „informacije zahtijevaju još informacija“. Podnosilac zahtjeva treba da bude svjestan toga i spreman da carini dostavi sve potrebne dodatne informacije. Čak i nakon što provjera započne, inspektori mogu zatražiti i prikupljati dodatne bitne podatke koji će doprinijeti vrijednosti rezultata. Trebalo bi uzeti u obzir i da se informacije mijenjaju i da su ponekad validne jedino u trenutku u kom su prikupljene. Stoga je važno imati najnovije i ažurne informacije. Kako bi se osiguralo da je carinske organ upoznata sa svim događajima koji mogu uticati na rezultat u periodu podnošenja zahtjeva i na mjere nadzora, ključno je imati sistem koji utvrđuje i obavještava podnosioca zahtjeva kada su potrebne dodatne informacije.

Veličina privrednog subjekata, njegove posebnosti i slučajevi u kojima je prošao druge relevantne akreditacijske postupke mogu dovesti do značajnog ubrzanja postupka.

3.III.2. Mali i srednji privredni subjekti

Mali i srednji privredni subjekti definisana su u Zakonu o računovodstvu i reviziji ("Službeni list Republike Crne Gore", br. 69/05, Službeni list Crne Gore", br. 80/08, 73/10, 32/11, 52/16) o definiciji malih i srednjih privrednih subjekata. U toj se definiciji u obzir uzima da li je privredni subjekt dio većeg međunarodnog društva u kom slučaju se taj privredni subjektne može smatrati MSP-om.

U svrhe odobrenja statusa AEO-a i usklađenosti sa zahtjevima treba imati u vidu da su svi MSP-ovi različiti u pogledu veličine, složenosti poslovanja, vrste robe kojom posluju, položaju u međunarodnom lancu snabdijevanja itd.

Na primjer:

- sa podnosiocem zahtjeva sa 51 zaposlenim koji uvozi naočare postupaće se drugačije nego s podnosiocem zahtjeva koji ima 249 zaposlenih, uvozi oružje i koji je već sproveo različite sigurnosne mjere,
- carinski zastupnik sa četiri zaposlena koji posluju kao podugovarači za drugog proizvođača sa 150 zaposlenih takođe predstavlja je primjer raznovrsnosti MSP-ova.

MSP-ovi predstavljaju 99 %² svih crnogorskih privrednih subjekata. Oni tako postaju ključan dio međunarodnog lanca snabdijevanja. U nekim slučajevima mogu predstavljati većinu privrednih subjekata u međunarodnim lancima snabdijevanja, često djeluju kao podugovarači velikih privrednih subjekata.

Uzimajući u obzir moguće poteškoće koje MSP-ovi mogu imati u postupku odobravanja, kako bi im se dodjela statusa AEO-a učinila dostupnijom, u zakonodavstvu koje se odnosi na AEO-ove primijenjena je potrebna fleksibilnost kako bi se smanjili troškovi i opterećenja. Čak i ako se kriterijumi za sticanje statusa AEO-a odnose na sve privredne subjekte bez obzira na njihovu veličinu, član 10 stav 5 propisana je zakonska obaveza da „carinski organi u obzir uzimaju posebne karakteristike privrednih subjekata, posebno malih i srednjih preduzeća“. Posebnosti MSP-ova u pogledu odobrenja AEO statusa u ovim su Smjernicama prikazani su kroz primjere.

3.III.3. Posebne privredne djelatnosti

3. III.3.1. Kurirski servisi

Uloga prevoznika u međunarodnom lancu snabdijevanja opisana je u [dijelu 1. odjeljku II.4.](#) stavu (f) ovih Smjernica. U okviru tog privrednog sektora postoji posebni podsektor: kurirski servisi.

Ovaj podsektor obuhvata relativno mali broj privrednih subjekata, ali veliki obim transakcija; u nekim državama taj podsektor obuhvata oko jednu trećinu svih pošiljki u uvozu i oko 50 % svih pošiljki u izvozu. Taj podsektor ima nekoliko posebnih obilježja:

- veliki broj transakcija,
- važnost brzine prevoza i brzog carinjenja – kratki rokovi isporuke tim su firmama važan marketinški alat, a važni su i njihovim klijentima,
- veliki broj i raznovrsnost poslovnih partnera, od redovnih poslovnih korisnika do jednokratnih privatnih klijenata,
- privredni subjekti uz prevozniku često obavljaju ulogu carinskog zastupnika/predstavnika,
- s obzirom na to da je način prevoza uglavnom vazdušni, ti privredni subjekti djeluju kao RA-i ili KC-i kako je navedeno u Nacionalnom programu za olakšice u vazdušnom saobraćaju,
- prevoz paketa i tereta vlastitim avionima ili osiguranje prevoza posredstvom drugih avio prevoznika,
- privredni subjekti često imaju odobrenja carinskih organa za upotrebu pojednostavljenih carinskih postupaka.

² Na osnovu zvaničnih podataka Uprave za statistiku, u 2018. Crna Gora je imala 33 812 privrednih subjekata od kojih je samo 52 velika privredna subjekta.

S obzirom na ova posebna obilježja, postoji nekoliko rizika specifičnih za taj podsektor koje posebno treba uzeti u obzir kada takvi privredni subjekti podnesu zahtjev za status AEO-a, na primjer:

- nivo prekršaja pri ocjeni kriterijuma usklađenosti s carinskim propisima. Carinski organi moraju uzeti u obzir veliki obim transakcija i procijeniti jesu li prekršaji sistemski, kakav je kvalitet unutrašnjih kontrola privrednih subjekata i postupaka kojima se utvrđuju i ispravljaju greške – vidi dio 2. „Kriterijumi za sticanje statusa AEO-a“ ovih Smjernica.
- sigurnost dobijenih podataka prilikom procjeni sistema upravljanja privrednim i, ako je potrebno, prevoznim evidencijama privrednog subjekata. S obzirom na veliki obim dobijenih podataka, carinski organi moraju razmotriti postojeće mjere za zaštitu sistema privrednog subjekata od neovlašćenog pristupa, kao i pristup dokumentaciji i postupcima za obradu informacija u sistemima koje upotrebljavaju kurirske službe,
- Prilikom procjene odgovarajućih standarda sigurnosti i zaštite:
 - o lokacije ili djelatnosti koje ne pokriva status RA ili KC,
 - o kršenja dogovorenih sigurnosnih mjera s rizikom od dostavljanja nebezbedne ili nezaštićene robe. S obzirom na široki raspon poslovnih partnera, carinski organi moraju procijeniti postupke za izbor poslovnih partnera i upravljanje rizicima povezanim s poznatim i nepoznatim trgovinskim partnerima,
 - o lica koje se uključuju u poslovanje, a mogu predstavljati sigurnosni rizik. S obzirom na veliku količinu posla, carinski organi moraju procijeniti procedure za obavljanje sigurnosnih provjera novih zaposlenih, kako za stalno zaposlene, tako i za one zaposlene na određeno vrijeme,
 - o neadekvatnu svijest o sigurnosnim zahtjevima. Carinski organi moraju procijeniti postupke obezbjeđivanja odgovarajućeg osposobljavanja o rizicima u pogledu sigurnosti i zaštite povezanih s kretanjem ekspresnih pošiljki.

3. III.3.2. Poštanski operatori

Poštanski operator ima svoje posebnosti i potrebno je u obzir uzeti njegova obilježja i s njima povezane rizike. Može se pretpostaviti da se kriterijum dokazane solventnosti procjenjuje na isti način kao i za ostale privredne subjekte pa je težište stavljeno na specifična pitanja povezanim s ostalim kriterijumima za sticanje statusa AEO.

Usklađenost sa carinskim propisima

Poštanski operator bavi se dostavom/otpremom za mnoge male klijente/korisnike čiju pouzdanost nije jednostavno provjeravati. Posljedice toga mogu biti problemi u pogledu carina i usklađenosti sa zahtjevima u pogledu sigurnosti i zaštite. Primjeri područja rizika povezani sa carinskim postupcima su sljedeći:

- veliki broj „malih“ pošiljki, tj. pošiljke male težine/vrijednosti,
- nepouzdanost izjava koje daju klijenti (uglavnom pojedinci): greške i propusti u izjavama o vrijednosti i pogrešni opisi sadržaja pošiljki, nedostatak/neadekvatnost prateće dokumentacije priložene uz carinsku deklaraciju i posljedične poteškoće u ispunjavanju carinski zahtjeva (nedostatak potvrda/dozvola itd.),
- odlaganje dostave zbog prevoznika,
- visoki rizik od „nestručnog rukovanja pošiljkama“ (izgubljenih pošiljki).

Stoga, tokom postupka kontrole kriterijumuma usklađenosti sa carinskim propisima, inspektor, uz veličinu i vrstu privrednog subjekata, u obzir treba uzeti i broj prekršaja u odnosu na ukupni broj transakcija koje se godišnje podnesu, kako bi se ocijenili mogući uključeni rizici. Upravljanje postupkom za unos u evidenciju deklaranta sa oslobođenjem od obaveze podnošenja robe i postupkom carinskog skladištenja najvažniji su elementi koje je potrebno podrobno ocijeniti, uključujući ocjenu preostalih rizika.

Računovodstveni i logistički sistemi

Jedan od rizika koji je potrebno uzeti u obzir je upravljanje izvještavanjem o nedostavljenoj pošti/paketima (kad nije moguće pronaći primaoca ili kad primalac ne podigne paket). U pogledu tog ključnog aspekta nužno je procijeniti troškove skladištenja (i naknadnog uništenja ako je tako propisano pravilima) ili troškove povezane sa vraćanjem pošiljke pošiljaocu. To bi moglo snažno uticati na praćenjekarinskih i računovodstvenih postupaka i uticati na organizaciju logistike i uprave, troškove, sigurnost robe i skladišta.

Takva operativna situacija zahtijeva mogućnost raspolaganja dovoljno sigurnim informatičkim sistemom koji je strukturiran tako da obezbjeđuje kontrolnu praćenjesvih carinskih postupaka, izvoza i uvoza, kao i sigurnost podataka koji se u njima nalaze.

Pri procjeni efikasnosti sistema unutrašnje kontrole važno je provjeriti, osim razdvajanja odgovornosti, postoje li lica nadležna za nadzor usklađenosti sa pravilima u pogledu carinskih postupaka i kako se s time povezani rizici zapravo otkrivaju i rješavaju. Stoga bi trebalo procijeniti uticaj različitih mogućih negativnih događaja na djelatnosti operatora, a pažljivo bi trebalo ocijeniti i djelotvornost postupaka sprovedenih radi rješavanja nepoštovanja carinskih propisa. U vezi sa unutrašnjom kontrolom, važno je provjeriti i koje se baze podataka i informacione procedure upotrebljavaju za arhiviranje podataka povezanih sa klijentima i pošiljkama.

Sljedeći aspekt koji bi trebalo ocijeniti je upravljanje drumskim prevozom, posebno ako se radi o operatorima aerodroma, kada je neophodno procijeniti pouzdanost vozača koji dostavljaju pakete.

Sigurnosni zahtjevi

U tom bi se kontekstu trebalo pažljivo razmotriti zapošljavanje lica. Važno je razmotriti broj povremenih zaposlenih i učestalost njihova angažmana. Što je broj povremenih zaposlenih i učestalost njihovog angažmana veći, veći je i potencijalni rizik od infiltracije sa namjerom izvršenja nezakonitih radnji kao što su bombe u paketima, droge itd. Stoga je potrebno pažljivo ocijeniti kriterijume koji se primjenjuju za odabir pri zapošljavanju radnika koji će raditi na posebnim postupcima, na primjer u direktnom kontaktu sa osjetljivom robom na mjestima čuvanja ili u oblastima visokog rizika.

Takođe je potrebno nadzirati učestalost kojom privredni subjekti sprovode nadzor zaposlenih u mjeri dozvoljenoj zakonom. Potrebno je pažljivo razmotriti ugovore sa zaposlenima.

Svim zaposlenima, bez obzira na vrstu ugovora na osnovu kojeg su zaposleni, trebalo bi garantovati odgovarajuću stručnu obuku, posebno u pogledu carinskih postupaka i propisa. Kako bi se postigao bitan kvalitet u primjeni postupaka sigurnosti i zaštite, nužno je pružiti odgovarajući nivo obuke i za zaposlene odgovorne za skeniranje robe koja se otprema.

Kako bi osigurala sigurnost međunarodnog lanca snabdijevanja, poštanski operator trebalo bi da:

- usvoji smjernice za sigurnost i zaštitu kako bi se zaposleni obavještavali i osposobljavali u pogledu rizika povezanih sa poštanskim poslovanjem,
- raspolažu odgovarajućom unutrašnjom organizacijom koja omogućava povećavanje učestalosti pregleda tokom određenih rizičnih događaja ili nakon određenih obavještajnih izvještaja ,
- osposobi poštanske inspektore koji rade na sigurnosnim kontrolama i osigura im ažurne informacije o tome kako prepoznati potencijalno opasne pošiljke, uzimajući u obzir pokazatelje rizika kao što su:
 - pošiljalac nije naveden,
 - osjetljivi primalaci (diplomatske i političke institucije, finansijski organi, vjerske zajednice, mediji itd.),
 - prisutnost napomena ili naljepnica čija je namjena izbjegavanje provjera: „Ne izlagati rendgenu“, „Povjerljivo“, „Nije potrebna poštanska inspekcija“, „Ne otvaraj“ itd.,
 - neobična makroskopska fizička i hemijska obilježja (npr. pakovanja za zadržavanje toplote, prisutnost neobičnih mirisa, gubitak ili širenje sadržaja, promjene boja pakovanja, masne mrlje, zvukovi u paketu, itd.).

Poštanski operator mora preduzeti i sljedeće mjere za logističku/organizacionu dimenziju prostora koji se upotrebljava za skladištenje pošiljki:

- odrediti posebna područja u kojima se mogu sprovoditi sigurnosne provjere dolaznih ili odlaznih pošiljki,
- fizički razdvojiti robu koja podliježe provjeri od robe koja još nije pregledana,
- od klijenata zahtijevati upotrebu proizvoda čija se praćenje može provjeriti,
- pripremiti plan reakcije za prepoznavanje, izolaciju i neutralizaciju otkrivene prijetnje,
- stvoriti sigurnosnu kontaktnu kancelariju za carinu, policiju, obavještajnu i zdravstvenu upravu u skladu sa vrstom usluge koja se nudi i njenom važnošću.

Konačno, s obzirom na znatnu veličinu i posebna obilježja usluga koje nude poštanski operatori i na broj transakcija, u cilju uspostavljanja pouzdanih postupaka u pogledu carinske logistike, računovodstva i sigurnosti, od ključne je važnosti da su svi postupci standardizovani, sa detaljnim internim proceduralnim protokolima koji se stvarno primjenjuju u svakodnevnoj praksi.

3. III.3.3. Željeznički prevoznici

Uopšteno, naknadna kontrola željezničkog prevoznika ne razlikuje se značajno od kontrole drugih prevoznika. Čak se može smatrati da željeznički privredni subjekti predstavljaju niži rizik zbog prirode načina prevoza. Međutim, za planiranje aktivnosti revizije i procjenu rizika biće korisno detaljnije prikazati nekoliko posebnih obilježja poslovanja željezničkih prevoznika:

- željezničke operatore obavezuju **međunarodni sporazumi** i konvencije (COTIF, CIM). Takvim se sporazumima mogu nametati zahtjevi u pogledu plombi i cjelovitosti tereta. Isto se tako mogu odnositi na obaveze tokom prevoza;
- željeznički promet podliježe **propisima i potvrdama o sigurnosti željeznica** koji se odnose na sigurnost putnika i tereta. Oni mogu uključivati zahtjeve u pogledu sistema upravljanja sigurnošću, sigurnosti osoblja i sistema unutrašnje kontrole.
- željeznički prevoznici posluju u fragmentiranom okruženju s regulatorne tačke gledišta. Nekoliko različitih državnih organa može regulisati i nadzirati željezničko poslovanje,

- poslovno okruženje obuhvata nekoliko elemenata kojima često upravljaju treće strane, odgovorne za infrastrukturu kao što su šine, ranžirne stanice i kontejnerski terminali ili treće strane odgovorne za prevozne jedinice,
- podnosilac zahtjeva može imati složenu organizacionu strukturu, mnogo poslovnih prostora i širok raspon djelatnosti. Djelatnosti se mogu podijeliti i na putničke i teretne.
- željeznički prevoznici mogu raditi sa mnoštvom poslovnih partnera, obično vrlo poznatih. Na primjer, oni mogu uključivati drumske prevoznike, držaoce skladišta, lučke upravnike i pružaoce usluga obezbjeđenja. Utovar prevoznih jedinica / kontejnera na vagone ili njihov istovar može biti u nadležnosti prevoznika. Međutim, utovar i istovar robe obično je obaveza klijenta. Željeznički prevoznici obično samostalno ne utovaruju ili istovaruju prevozne jedinice, niti za to angažuju treće strane. Samo ako i sami željeznički prevoznici nude paketne usluge i druge dodatne logističke usluge, oni mogu imati operativnu odgovornost za rukovanje robom,
- tokom prevoza nekoliko bi lice moglo rukovati dokumentima ili provjeravati prevozne jedinice / vagone. Samo ukoliko i sami željeznički prevoznici nude paketne usluge i druge dodatne logističke usluge, oni rukuju robom na mjestima pretovara, u logističkim centrima ili skladištima.

Tokom procjene rizika i kontrole željezničkog prevoznika koji je podnio zahtjev za status AEO-a pažnju treba posvetiti sljedećem:

- kako bi se bolje razumjelo poslovno okruženje, carinski organ treba od podnosioca zahtjeva da zatraži kratki prikaz propisa, sporazuma i konvencija koje ih obavezuju prije kontrole,
- pri pripremi kontrole inspektori treba da imaju jasan pregled lokacija i poslovnih prostora obuhvaćenih carinskim postupcima i da utvrde da li su oni po nadzorom podnosioca zahtjeva ili ne. Relevantne lokacije su prostori u kojima se rukuje dokumentima povezanim sa carinom, prevoznim jedinicama i robom,
- sprječavanje neovlašćenog pristupa robi i prevoznim jedinicama podrazumijeva odgovarajuće metode sigurnosnog nadzora, pogotovo na ranžirnim stanicama s otvorenim pristupom i tokom prevoza/istovara/utovara i stajanja vozova,
- nadzor prevoznih jedinica, sigurnosni postupci povezani sa graničnim prelazima (nadzorne kamere, skeniranje) i zaustavljanje vozova, vaganje tereta, postupak pregleda u sedam koraka (posebno nakon dugoročnog skladištenja),
- postupci stavljanja plombe uključujući uputstva za kršenje sigurnosti,
- utvrđivanje poslovnih partnera i uvrštavanje sigurnosnih zahtjeva u ugovore, čak i za *ad hoc* partnere. Zbog angažovanja spoljnih saradnika za obavljanje ključnih aktivnosti (utovara/istovara/sigurnosnog nadzora), podnosilac zahtjeva mora upravljati rizicima povezanim sa poslovnim partnerima na način što je takav zahtjev uključiti u ugovore i vršiti nadzor nad njima. Smatra se da u poboljšanju sigurnosti lanca snabdijevanja važnu ulogu imaju i uobičajeni postupci u slučaju kršenja sigurnosti,
- obuka sa ciljem podizanja svijesti o sigurnosti odgovarajuće se sprovodi,
- uobičajeni postupci za obavještanje o kršenju sigurnosti i postupanje u tom slučaju ključan su zahtjev.

3.III.4. Faktori koji olakšavaju postupak dodjele odobrenja

3. III.4.1. Opšte napomene

Privredni subjekti zbog svojih privrednih aktivnosti, osim zahtjeva za AEO-ove, moraju zadovoljavati i različite standarde i propise. AEO programom pokušavaju se uzeti u obzir već postojeći standardi i potvrde/odobrenja i osloniti se na njih, s tim da postojanje drugih potvrda nije preduslov za sticanje AEO statusa.

Dok privredni subjekti ne moraju uvijek imati status AEO-a kako bi dobili odobrenje za pojednostavljenje navedeno u carinskim propisima, za neka pojednostavljena moraju ispuniti određene kriterijume za sticanje AEO statusa kako bi dobili predmetno odobrenje (vidi i [dio 1.III.1. ovih Smjernica](#)).

Kako bi se ubrzao postupak obrade zahtjeva i smanjilo vrijeme potrebno za kontrolu, carinsk organ treba, kad god je moguće, da koriste informacije koje već imaju o podnosiocima zahtjeva. To posebno može uključivati:

- informacije iz prethodnih zahtjeva za carinska odobrenja i rezultate postupka,
- informacije koje su već saopštene carini ili drugim organima državne uprave te su raspoložive/dostupne carini,
- informacije o carinskim kontrolama i njihove rezultate,
- informacije iz carinskih postupaka koje je podnosilac zahtjeva upotrebljavao/deklaracija koje je podnosilac zahtjeva podnio,
- informacije iz postojećih standarda koji se primjenjuju na potvrde/odobrenja koje ima podnosilac zahtjeva,
- informacije iz postojećih rezultata procjena ili kontrola sprovedenih u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom u mjeri u kojoj su relevantni za provjeru kriterijumuma (član 10 stav 2 Uredbe) i postojećih zaključaka relevantnih stručnjaka (član 10 stav 6 Uredbe).

Međutim, zavisno od okolnostima svakog pojedinog slučaja i uzimajući u obzir period na koje se podaci odnose, carinski organ trebao bi da preispita ili zatraži potvrdu od drugih nadležnih organa kako bi provjerili jesu li informacije (u cijelosti ili djelimično) još uvijek validne.

Posebnu pažnju treba posvetiti slučajevima u kojima zakonodavstvo omogućava automatsko priznavanje standarda sigurnosti i zaštite, npr:

- Ako je podnosilac zahtjeva regulisani agent ili poznati pošiljalac smatra se da su kriterijumi sigurnosti i zaštite ispunjeni u pogledu lokacija i postupaka za koje je podnosilac zahtjeva stekao status regulisanog agenta ili poznatog pošiljaoca u toj mjeri da su kriterijumi za dodjelu statusa regulisanog agenta ili poznatog pošiljaoca jednaki ili istovjetni onima utvrđenima u članu 6c stav 1 tačka 5) CZ-a (član 9 stav 2 alineja 2 Uredbe, vidi i [dio 3. odjeljak III. točku 4.2. \(b\)](#) ovih Smjernica),
- Ako je podnosilac zahtjeva korisnik potvrde za sigurnost i zaštitu izdate na osnovu međunarodne konvencije ili međunarodne norme Međunarodne organizacije za standardizaciju ili na osnovu evropske norme evropskog organa za standardizaciju, ta se potvrda uzima u obzir pri provjeri ispunjenosti kriterijumuma sigurnosti i zaštite.
Smatra se da su kriterijumi ispunjeni ako se utvrdi da su kriterijumi za izdavanje te potvrde jednaki ili istovjetni onima utvrđenima u članu 6c stav 1 tačka 5) CZ- a (član 9 stav 2 alineja 1 Uredbe).

Smatra se da su kriterijumi ispunjeni ako je podnosilac zahtjeva korisnik potvrde za sigurnost i zaštitu koju je izdala treća zemlja sa kojom je Crna Gora zaključila sporazum kojim je predviđeno priznavanje te potvrde .

Ovo se odnosi samo za potvrde koje je izdao jedan od međunarodno akreditovanih izdavača potvrda³ ili nacionalno nadležni organ.

³ MLA (Sporazum o multilateralnom priznavanju) ili MRA (Sporazum o uzajamnom priznavanju). Vidi i www.european-accreditation.org.

Osim toga postoji veliki broj međunarodnih i nacionalnih standarda i potvrda kao i zaključaka stručnjaka u oblasti evidentiranja, finansijske solventnosti ili sigurnosti i zaštite koje carinski organ može prihvatiti u skladu sa članom 10 stav 6 Uredbe. U tim slučajevima podnošenje potvrde ne znači da je odgovarajući kriterijum za dodjelu statusa AEO-a automatski ispunjen, te da se on više neće provjeravati. Nadležni carinski organ utvrđuje jesu li kriterijumi ispunjeni i u kojoj mjeri.

U tom je kontekstu potrebno u obzir uzeti različite pokazatelje pri ocjeni jesu li i u kojoj mjeri potvrda ili standard relevantni i bitni, te mogu li biti korisni u postupku podnošenja zahtjeva za AEO status. Neki od tih pokazatelja su sljedeći:

- ko je izdao odobrenje ili ko je nadležan za dodjelu standarda? Je li potvrdu/odobrenje izdao nadležni organ ili treća strana? Je li treća strana međunarodno akreditovana?
- Na koji se način izdaju potvrde/odobrenja? Postoje li provjere koje obavlja nadležni organ (primjeri u dijelu 3. odjeljku III. tački 4.2. ovih Smjernica), samopocjena privrednog subjekata ili provjera koju obavlja nezavisna i akreditovana treća strana?
- Je li sprovedena kontrola na licu mjesta ili samo provjera dokumenata?
- Koji su razlozi podnošenja zahtjeva za potvrdu/odobrenje privrednog subjekata?
- Je li postupak potvrde/odobranja izvršila sama firma ili je angažovala konsultanta?
- Odnosi li se potvrda/odobrenje za cijeli subjekat, određenu lokaciju ili određeni postupak?
- Kada je potvrda/odobrenje izdato? Kada je sprovedena posljednja kontrola? Koji su bili zaključci posljednje kontrole?

Popis standarda i potvrda/odobrenja naveden u nastavku nije sveobuhvatan. Zbog raznovrsnosti privrednih djelatnosti privrednih subjekata i nacionalnih specifičnosti u njemu su sadržani samo oni najčešći.

Podnosioci zahtjeva nadležnom carinskom organu mogu dostaviti informacije o svakom standardu koji ispunjavaju ili potvrdi/odobrenjima koje imaju, a koja utiče na kriterijume za sticanje statusa AEO-a. Nadležni carinski organ provjerava može li se to uzeti u obzir i u kojoj mjeri. To važi i ako je privredni subjekat u slučajevima koji utiču na kriterijume za sticanje statusa AEO-a bio savjetovan od strane nezavisnog organa/ustanova, ali mu nije dodijeljena potvrda/odobrenje (npr. individualno savjetovanje lokalne policije u sprječavanju kriminala na terenu, programi obuke).

Potrebno je napomenuti da nije potrebno imati bilo koju od tih potvrda/odobrenja, niti je potrebno savjetovanje trećih strana za sticanje statusa AEO-a. Ako su dostupne bilo kakve potvrde/odobrenja, carinski organ ih može smatrati korisnima (vidi i [Pojašnjenja uz upitnik za samoprocjenu](#) za odjeljke 3. i 6. povezane sa računovodstvenim i logističkim sistemom, te zahtjevima u pogledu sigurnosti i zaštite).

Potrebno je uzeti u obzir i da je uvijek obaveza podnosilaca zahtjeva dokazati da ispunjava kriterijume za sticanje statusa AEO-a.

3. III.4.2. Potvrde/odobrenja koje su izdali carinski ili drugi državni organi

(a) postojeća carinska odobrenja

Kada privredni subjekat podnese zahtjev za dobijanje statusa AEO-a, u obzir bi trebalo uzeti sva druga carinska odobrenja koja su mu već dodijeljena.

(b) potvrde koje su izdale agencija za civilno avionstvo ili uprave vazdušnog saobraćaja

Uprave vazdušnog saobraćaja izdaju odobrenja privrednim subjektima koji se bave prevozom vazdušnog tereta. Zavisno od uloge u lancu snadbijevanja, spomenuta nadležna tijela subjektima mogu dodijeliti status RA-a ili RC-a, dok RA direktno imenuje provjerenog pošiljaoca (AC).

RA-ovi su privredni subjekti poput agencija, špeditera ili drugih subjekata koji posluju sa vazduhoplovnim društvima i sprovode sigurnosne provjere koje nadležni organ priznaje ili propisuje u pogledu tereta, paketa, ekspresnih pošiljki ili pošte.

Poznati pošiljalac (KC) jest pošiljalac koji šalje teret ili poštu za svoj račun i čiji postupci zadovoljavaju zajednička sigurnosna pravila i standarde u mjeri dovoljnoj da se teret ili pošta mogu ukrcati na svaki avion.

Za RA-a i KC-a kriterijumi sadržani u članu 9 stav 1. Uredbesmatraju se ispunjenima u skladu sa članom 9 stav 2 alineja 2 Uredbe u odnosu na poslovne prostore i predmetne djelatnosti za koje je privredni subjekat dobio status RA-a ili KC-a. Za razliku od programa za AEO-ove status KC-a i RA-a uvijek se izdaje za određene poslovne prostore. Potrebno je napomenuti da status KC-a i RA-a u načelu važi samo za odlaznu robu koja se prevozi avionima. Za dolaznu robu postupci se ne ispituju, niti ne odobravaju.

Poređenjima koje su obavile nadležne Komisijine službe u saradnji s državama članicama EU-a u pogledu kriterijumuma za dodjelu statusa RA-a, KC-a i AEO-a zaključeno je da su zahtjevi tih programa u načelu uporedivi u sljedeće četiri oblasti:

- sigurnost objekta
- odgovarajuće kontrole pristupa
- sigurnost tereta
- sigurnost osoblja

Zbog tog razloga u prethodno navedenim slučajevima vjerovatno će se naći uslovi koji su im zajednički i koji se posljedično ispunjavaju.

Stoga bi, kada je podnosiocu zahtjeva za status AEO-a već odobren status KC-a ili RA-a, trebalo odgovarajuće procijeniti da li podnosilac zahtjeva ima druge poslovne djelatnosti i ako je tako, provjeriti ih. Ne bi trebalo automatski priznavati provjere sigurnosti i zaštite, ali bi istovremeno trebalo izbjegavati dupliranje posla i ponovno provjeravanje istih područja i djelatnosti.

Iako nema pravnog priznanja statusa AC-a, na njega se odnose slični ciljevi pa status AC-a može biti od pomoći i u postupku odobrenja statusa AEO-a.

(c) međunarodna sigurnosna zaštita brodova i lučkih prostora (ISPS)

Međunarodna pomorska organizacija (IMO) je kao dio međunarodne obavezne „Međunarodne konvencije o zaštiti ljudskih života na moru (SOLAS)” donio međunarodni obavezujući kodeks za zaštitu brodova i lučkih prostora- „Međunarodni pravilnik o sigurnosnoj zaštiti brodova i lučkih prostora” (Kodeks ISPS).

Njime su propisane obaveze vlada, brodarskih društava, zapovjednika brodova, osoblja palube, luka, lučkih prostora i zaposlenih u lučkim prostorima da vrše procjenu rizika i analize rizika i da razvijaju, održavaju i poboljšavaju sigurnosne planove za brodarsko društvo i njegova plovila, kao i za luke i lučke prostore radi sprječavanja sigurnosnih incidenata koji utiču na brodove ili lučke prostore koji se upotrebljavaju u međunarodnoj trgovini.

Sigurnosni zahtjevi Kodeksa ISPS obuhvataju fizičke sigurnosne mjere, uključujući kontrolu pristupa brodovima i lučkim prostorima i održavanje cjelovitosti tereta i prevoznih jedinica. Te se mjere moraju propisno dokumentovati u sigurnosnom planu koji se dostavlja imenovanom nadležnom organu za sigurnosnu zaštitu brodova i lučkih prostora. Odobreni sigurnosni plan nije samo koristan alat za procjenu kriterijumuma sigurnosti za AEO, već će i carina, za one elemente u odobrenom sigurnosnom planu koji su identični ili odgovaraju uslovima za sticanje statusa AEO-a, smatrati da zadovoljavaju te kriterijume (član 9 stav 2 alineja 1 Uredbe).

Dok se brodovima i lučkim prostorima koji zadovoljavaju primjenjive zahtjeve Kodeksa ISPS izdaju potvrde kojima se to dokazuje, potrebno je napomenuti da usklađenost brodarskih društava sa relevantnim djelovima Kodeksa ISPS podliježe obaveznom potvrđivanju nacionalnih pomorskih uprava u saradnji sa Evropskom agencijom za pomorsku sigurnost (EMSA); takvu kontrolu brodarskog društva treba uzeti u obzir u kontekstu odobrenja statusa AEO-a.

(d) prihvatljivost Evropskog okvira za procjenu boniteta (ECAF) Evropske centralne banke

Evropskim okvirom za procjenu boniteta (ECAF) Evropske centralne banke utvrđuju se postupci, pravila i tehnike kojima se osigurava da sva prihvatljiva imovina zadovoljava visoke bonitetne standarde Eurosistema.

Pri procjeni bonitetnih standarda Eurosistem u obzir uzima institucionalne kriterijume i karakteristike kojima se korisniku instrumenta garantuje zaštita kao što su garancije. U nekim državama prihvatljivost potvrđuje nacionalne centralne banke. Stalno referentno mjerilo Eurosistema za utvrđivanje minimalnih zahtjeva za visoki bonitetni standard definisan je u smislu ocjene „jednostruko A“, što odgovara minimalnoj dugoročnoj ocjeni „A–“ agencije za kreditni rejting Standard & Poor's ili Fitch Ratings, ocjeni „A3“ agencije Moody's ili „AL“ agencije DBRS.

Stoga se i ocjena agencija za kreditni rejting može uzeti u obzir pri procjeni kriterijumuma o dokazanoj finansijskoj solventnosti.

(e) zakon Sarbanes-Oxley (SOX)

SOX je američki savezni zakon kojim se propisuju novi ili unapređuju postojeći standardi za sve upravne odbore i uprave američkih javnih privrednih subjekata i javne računovodstvene firme. Primjenjuje se i na firme izvan SAD-a čijim se dionicama trguje u SAD-u.

Uglavnom obuhvata propise o sistemu unutrašnje kontrole za računovodstvo, bilanse i financijske izvještaje. Usmjeren je na zahtjeve objavljivanja i odgovornosti uprave.

Čak i ako je društvo u skladu sa propisima SOX-a, ono automatski ne ispunjava kriterijume za sticanje statusa AEO-a. Međutim, to bi trebalo biti pokazatelj koji je potrebno uzeti u obzir pri analizi rizika i u kontekstu odobrenja statusa AEO-a.

(f) programi za AEO-ove ili slični programi u trećim zemljama

U nekim zemljama postoje programi sigurnosti i zaštite koji su u skladu sa konceptom AEO-a iz okvira normi WCO SAFE.

Čak i ako nema međusobnog priznavanja između naše zemlje i određene zemlje, činjenica da je privredni subjekat valjan/potvrđen u okviru takvog programa takođe je od važnosti u kontekstu odobrenja statusa AEO i nadležni carinski organ bi ga trebalo uzeti u obzir postupku provjere za dodjelu statusa AEO-a.

(g) TIR (Transports Internationaux Routiers)

Pod okriljem Privredne komisije Ujedinjenih naroda za Europu (UNECE) donesena je Carinska konvencija o međunarodnom prevozu robe uz primjenu karneta TIR iz 1975. (Konvencija TIR iz 1975.).

Od posebnog interesa za potrebe odobravanja statusa OPS je kontrolisani pristup postupcima TIR, koji čine jedan od stubova Konvencije TIR. Prema članu 6 Konvencije TIR, pristup postupcima TIR odobravaju nadležni organi i to samo prevoznicima koji ispunjavaju minimalne uslove i zahtjeve propisanim u Dodatku 9.2. Konvencije, a oni su sledeći:

- dokazano iskustvo i sposobnost bavljenja međunarodnim prometom,
- dobro finansijsko stanje,
- dokazano znanje o primjeni TIR-a,
- nepostojanje ozbiljnih ili ponovljenih kršenja carinskog ili poreskog zakonodavstva,
- potvrda o preuzimanju obaveze u pisanoj izjavi kojom se obavezuje na usklađenost sa carinskim zakonodavstvom i plaćanje potraživanih iznosa u slučaju kršenja ili nepravilnosti.

Od posebnog interesa za potrebe odobrenja statusa AEO-a može biti i odobrenje drumskih vozila i kontejnera. Konvencijom TIR propisuje se prevoz robe u kontejnerima ili drumskim vozilima čiji je unutrašnji prostor za utovar sagrađen tako da mu je nakon plombiranja nemoguće pristupiti. Ako kontejner ili prostor za utovar udovoljava zahtjevima Konvencije, relevantni nacionalni organi za homologaciju ili organ nadležan za nadzor izdaju tzv. potvrde o odobrenju za drumska vozila ili kontejnere.

(e) ostali

Dokaziva usklađenost sa sigurnosnim zahtjevima i standardima propisanim od strane međuvladinih organizacija, kao što su IMO, UNECE, OTIF, UPU i ICAO, može predstavljati i djelimičnu ili potpunu usklađenost sa kriterijumima za sticanje statusa AEO-a u slučaju da su zahtjevi identični ili uporedivi.

3. III.4.3. Komercijalne norme i sertifikacija

(a) sertifikati u skladu sa normom ISO 27001

ISO 27001 je opšte priznati standard ISO-a za sigurnost informacione tehnologije i zaštitu elektronskih sistema informacija.

Ovaj standard obuhvata propise o informacionoj tehnologiji, sigurnosnoj tehnologiji i zahtjeve o sistemu upravljanja informacionom sigurnošću. Njime se propisuju zahtjevi za proizvodnju, uvođenje, nadzor, održavanje i poboljšanje dokumentovanih sistema upravljanja sigurnošću informacija. Sertifikat ISO 27001 upotrebljava se za različite sektore, npr. zahtjeve i ciljeve za informacionu sigurnost, efikasno upravljanje sigurnosnim rizicima, osiguranje usklađenosti sa zakonima i uredbama.

(b) ISO 9001:2015 (eventualno kombinovan sa sandardom ISO 14001:2009)

Stadard ISO 9001 koju je izradio ISO uključuje bitne prijedloge za poboljšanje upravljanja kvalitetom u privrednim subjektima.

Svrha ovog standarda je povećanje efikasnosti privrednog subjekta i poboljšanje garancije kvaliteta. Stoga, zahtjevima klijenata treba pristupiti s određenim postupkom obezbjeđenja kvaliteta. U konačnom bi se trebalo povećati zadovoljstvo klijenta.

Sertifikat ISO 9001:2015 može biti koristan za postupak podnošenja zahtjeva za status AEO-a, npr. za ocjenu sistema unutrašnje kontrole.

(c) ISO 28000.2007

U skladu sa standardom ISO 28000:2007 privredni subjekt može dobiti potvrdu da imaju odgovarajući sistem upravljanja sigurnošću u pogledu sigurnosti međunarodnog lanca snadbijevanja.

ISO 28000:2007 je okvirni standard, a zahtjevi u pogledu sigurnosti i zaštite u njoj su vrlo uopšteni.

Međutim, drugi ISO standard u seriji ISO 28000 (ISO 28001:2007) sadrži mnogo određenije zahtjeve u pogledu sigurnosti lanca snadbijevanja i usmjeren je na usklađenost sa kriterijumima za sticanje statusa AEO-a u okviru normi WCO SAFE. U skladu sa članom 9 stavom 2 alineja 2 Uredba, usklađenost s normom ISO 28001 carinski organi treba da uzmu u obzir u kontekstu odobrenja statusa AEO-a.

(d) serfitikati TAPA

TAPA je udruženje lica odgovornih za sigurnost i logistiku u područjima proizvodnje i logistike.

Cilj ove međunarodne organizacije je da zaštiti robu velike vrijednosti od krađe i gubitka tokom skladištenja, pretovara i prevoza. Sertifikati TAPA dodjeljuju se na osnovu normi za sigurnost tereta koje su razvile organizacije TAPA. U skladu s tim, provjere u pogledu usklađenosti sa normama sprovode neutralna certifikaciona tijela (sertifikat TAPA A ili B) ili sama društva sprovode samoprocjenu (sertifikat TAPA C). Norme TAPA za sigurnost tereta obuhvataju uputstva za sigurnost u pogledu objekta, opreme i postupaka prilikom skladištenja i prevoza robe.

Uspješna sertifikacija (sertifikati A i B) prema zahtjevima normi za sigurnost tereta TAPA organizacije zahtijeva da se korisnik sertifikata pridržava normi fizičke sigurnosti visokog nivoa.

Međutim, važno je napomenuti da se sertifikati TAPA izdaju za pojedinačne lokacije, a ne za cijelo društvo.

3.III.5. Matična društva / društva kćeri sa zajedničkim sistemom/postupcima

Bez obzira na pravno uređenje određenog društva, u pravilu podnosilac zahtjeva mora ispuniti relevantne kriterijume.

Specifičnosti u slučaju angažovanja spoljnih saradnika već su objašnjene u dijelu 2. „Kriterijumi za sticanje statusa AEO-a“ ovih Smjernica. Ista načela primjenjuju se ako su aktivnosti povjerene grupi povezanih društava.

Međutim, što se tiče matičnih društava/društava kćeri postoje neki faktori koje treba uzeti u obzir i koji mogu uticati na analizu rizika i postupak kontrole. Prvo se mora razjasniti odnos između društava i vidjeti ima li on uticaja na administrativne i/ili operativne postupke.

Postoje slučajevi u kojima matično društvo društvu kćeri odobrava nezavisnost. Često postoje barem ugovori o prenosu dobiti ili slični sporazumi između povezanih društava. U nekim se slučajevima određene aktivnosti povjeravaju unutar grupe pomoću ugovora, što može dovesti do društva koje uopšte nema vlastite zaposlene. U drugim slučajevima specijalizovane jedinice izvršavaju zadatke (zajedničke usluge) za sva društva koja pripadaju jednoj grupi. U svim tim slučajevima odnos među društvima može negativno ili pozitivno uticati na vjerovatnoću pojave rizika i na njegov učinak.

To je relevantno i ako jedna jedinica unutar grupe sprovodi određene aktivnosti za sva povezana društva (zajedničke usluge), kao i kada različita pravna lica unutar jedne grupe upotrebljavaju ista načela (korporativni standardi).

Prilikom ocjene zahtjeva za odobravanje statusa OPS, u slučaju zajedničkih postupaka povezanih društava, često je dovoljno takve postupke provjeriti samo jednom. To može ubrzati postupak kontrole, a stručno znanje može poboljšati kvalitet postupaka. Istovremeno, poznavanje jednog društva grupe uvijek je potrebno procijeniti u svjetlu mogućeg uticaja na povezana društva. Ako sistem unutrašnje kontrole u jednom povezanom društvu sa zajedničkim korporativnim standardima ne djeluje, ne treba automatski pretpostaviti da ne djeluje ni u povezanim društvima, ali carinski organi mogu odlučiti hoće li ponovo pregledati te druge sisteme (u cijelosti ili djelimično).

3.III.6. Rizik i analiza rizika

3. III.6.1. Procjena rizika i upravljanje rizicima privrednog subjekata

Organizacija privrednog subjekta može biti složen sistem koji uključuje mnogo međusobno povezanih postupaka. AEO bi se trebao usredsrediti na postupke, upravljanje rizicima, unutrašnje kontrole i mjere preduzete za smanjenje rizika.

To bi trebalo obuhvatati redovne provjere tih postupaka, kontrole i preduzete mjere za smanjenje ili ublažavanje rizika povezanih sa međunarodnim kretanjem robe. Unutrašnja kontrola je postupak koji sprovede privredni subjekat kako bi spriječili, otkrili i otklonili rizike i na taj način osigurali da su svi relevantni postupci odgovarajući. Organizacija koja ne primjenjuje nijedan sistem unutrašnje kontrole ili za koju postoje dokazi da primjenjuje sistem koji loše funkcioniše po definiciji je izložena riziku.

Sistemi upravljanja zasnovani na riziku su sistemi pomoću kojih privredni subjekat u bilo kojoj industriji procjenjuju, provjeravaju, prate i otklanjaju rizike. Za AEO to znači da privredni subjekat u svojim politikama/strategijama mora jasno odrediti ciljeve u pogledu usklađenosti sa carinskim propisima i u pogledu osiguranja svog dijela lanca snadbijevanja u skladu sa svojim poslovnim modelom. Sistem upravljanja trebalo bi da omogući:

- stalni ciklus utvrđivanja potreba ili zahtjeva,
- procjenu najboljih načina za usklađenost sa zahtjevima,
- sprovođenje postupaka za primjenu odabranih upravljačkih radnji,
- kontrolu uspješnosti sistema,
- vođenje evidencije o primjeni postupaka koji se upotrebljavaju za postizanje ciljeva poslovanja i prepoznavanje prilika za unaprjeđenje poslovanja, uključujući mehanizme izvještavanja o propustima, slučajnim pogreškama i mogućim strukturalnim greškama.

Sve navedeno treba sprovoditi u okviru usklađenosti sa zakonskim i regulatornim zahtjevima koji se primjenjuju na određenu organizaciju ili je obavezuju.

Što je organizacija svjesnija svojih postupaka i rizika povezanih sa svojim aktivnostima, to je vjerovatnije da se postupcima može upravljati na odgovarajući način. To znači da bi organizacija trebala biti svjesna konceptata kao što su upravljanje rizicima, rukovođenje, kontrola (nadzor, ponovna procjena, ponovna primjena postupaka i/ili promjena postupaka) te da primjenjuje relevantne postupke kako bi obuhvatila najvažnije rizike i utvrdile nove.

Unutar organizacije privrednog subjekata, zavisno od njegove veličine i složenosti, trebalo bi da postoji odgovorno lice ili jedinica koja je odgovorna za sprovođenje procjene rizika i prijetnji, te za uvođenje i ocjenu unutrašnjih kontrola i ostalih mjera.

Procjena rizika i prijetnji trebala bi obuhvatati sve rizike relevantne za dodjelu statusa AEO-a, uzimajući u obzir ulogu privrednog subjekta u lancu snadbijevanja i trebala bi uključivati:

- prijetnje za sigurnost/zaštitu poslovnih prostora i robe,
- fiskalne prijetnje,
- pouzdanost informacija povezanih sa carinskim postupcima i logistikom robe,
- vidljivi kontrolni slijed i sprječavanje i otkrivanje prevare i grešaka,
- ugovorne odredbe za poslovne partnere u lancu snadbijevanja.

Procjena rizika i prijetnji za potrebe sigurnosti i zaštite trebala bi obuhvatati sve poslovne prostore koji su relevantni za carinske aktivnosti privrednog subjekata.

3. III.6.2. Carinska analiza rizika i kontrola

Kako je navedeno u prethodnoj tački, privredni subjekt je u najboljem položaju da sam procjeni svoje rizike i da preduzme radnje da ih spriječi. Uloga carinskog organa je da sprovede kontrolu kako bi procijenila efikasnost kojom privredni subjekt rješava takve probleme. Da li je podnosilac zahtjeva svjestan najvažnijih rizika i preduzima li odgovarajuće mjere za njihovo rješenje?

- procijeniti rizik privrednog subjekata,
- pripremiti odgovarajući plan kontrole na osnovu rizika,
- sprovesti kontrolu,
- riješiti sve neprihvatljive rizike sa privrednim subjektom,
- donijeti odgovarajuću odluku o tome da li će odobriti status AEO-a ili ne,
- pratiti i po potrebi ponovno procijeniti predmetni privredni subjekat.

Privredni subjekat treba bi ima odgovarajuće postupke i mjere na upravljačkoj nivou kako bi riješio rizike relevantne za odobrenje statusa AEO-a. U tom kontekstu privredni subjekat treba da bude svjestan da je spoljnim saradnicima moguće povjeriti obavljanje „aktivnosti“, ali ne i „obaveze“. U kontekstu koncepta AEO-a privredni subjekat trebao bi biti svjestan rizika povezanih sa povjeravanjem aktivnosti spoljnim saradnicima i preduzeti radnje kako bi ih riješio, te carinskom organu podnijeti dokaze o tome.

Procjena rizika određenog privrednog subjekata

Prvi korak za carinski organ je da prikupi što je moguće više bitnih informacija kako bi razumjela poslovanje privrednog subjekata (vidi dio 3. odjeljak 3.III.1.). Nakon toga, carinske organ može započeti sa procjenom rizika, razrađujući plan kontrole i sprovodeći kontrolu. Upotrebljavajući sve raspoložive informacije, procjena rizika sprovodi se za sva relevantna područja rizika za djelatnosti privrednog subjekata unutar međunarodnog lanca snabdijevanja u skladu sa poslovnim modelom privrednog subjekata. Ovo treba sprovesti posebno za svako područje, uzimajući u obzir sve rizike povezane sa aktivnostima privrednog subjekata relevantnima za status AEO-a. U toj fazi, rizik se procjenjuje na osnovu svih raspoloživih informacija prije kontrole i procijenjenog postojanja i efikasnosti sistema unutrašnje kontrole u organizaciji privrednog subjekata. Carinski organ inspektorima treba da pruži smjernice za pripremu plana kontrole.

Mapiranje rizika i model COMPACT za AEO-ove

U „Priručniku za upravljanje rizicima“ WCO-a, iz carinske perspektive rizik je uopšteno definisan kao „mogućnost nepoštovanja carinskih zakona“, ali u kontekstu ovih smjernica bolje je imati širi pristup i rizik definisati kao „vjerovatnoću da radnja ili događaj nepovoljno utiče na sposobnost organizacije da bude usklađena sa zahtjevima i kriterijumima za sticanje statusa AEO-a“. Potrebno je razmotriti dvije stvari: vjerovatnoću događaja i njegov uticaj. Te bi se dvije dimenzije uvijek trebale uzeti u obzir kako bi se procijenila važnost relevantnog rizika. Ovi se koncepti mogu prikazati vizualno pomoću tzv. matrice rizika na sljedećoj slici:

Vjerovatnoća	Velika				
	Srednja				
	Mala				
		Mala	Srednja	Velika	
		Uticaj (posledice)			

Rizik se nikada ne može u potpunosti eliminisati, osim kada se u potpunosti odustane od određenog postupka. Ta matrica pokazuje da bi rizik sa velikim uticajem bio neprihvatljiv u svim situacijama, osim u situaciji male vjerovatnoće, dok bi rizik sa srednjim uticajem bio neprihvatljiv u situacijama velike vjerovatnoće. Cilj je smanjiti nivo rizika (uticaj/vjerovatnoću) na prihvatljivi nivo i kroz nadzor osigurati da ne dođe do promjena u nivou.

U pravilu, ako je:

- nivo rizika u crvenom području, smatra se velikim i potrebno je uvesti dodatne protivmjere kako bi se smanjio nivo rizika,
- nivo rizika u žutom području, mogu se predložiti korektivne radnje kako bi se nivo rizika premjestio u zeleno područje, ublaživanjem uticaja ili smanjenjem vjerovatnoće događaja,
- nivo rizika u zelenom području, rizik se može smatrati prihvatljivim, ali se i dalje mogu razmotriti poboljšanja.

Te dvije dimenzije trebalo bi upotrebljavati i za određivanje prioriteta među rizicima i planiranje odgovarajućih protivmjera. Jasno je da rizici mogu imati različitu važnost zavisno od perspektive određenih zainteresovanih strana.

Na primjer, privredni subjekat i carinski organi mogu drugačije shvatati pojam sigurnosti: cilj privrednog subjekata može biti osiguranje tereta od rizika krađe, dok se carinski organ fokusira na zaštitu građana i sprječavanje stavljanja nezakonite ili opasne robe u lanac snabdijevanja. Važno je da procjena prijetnji i rizika privrednog subjekata obuhvata sve rizike poslovanja relevantne za status AEO-a, imajući na umu obim koncepta AEO-a i ulogu privrednih subjekata u međunarodnom lancu snabdijevanja u skladu sa njihovim poslovnim modelom.

Kao dio postupka, privredni subjekat ne samo da mora da sprovodi i upravlja odgovarajućim odabranim mjerama, nego i da se pobrine da te mjere funkcionišu i da ih ponovo ispituje i procenjuje. To znači da privredni subjekat treba redovno da prati relevantne postupke i provjerava može li se postojećim postupcima osigurati

usklađenost s carinskim zahtjevima i standardima sigurnosti i zaštite. Privredni subjekat trebalo bi dokumentovati sprovedene postupke kako bi upravljao sprovođenjem poboljšanja i kako bi to mogao dokazati carinskim organima.

Ukratko, privredni subjekat trebalo bi da ima spremne postupke i mjere kako bi:

- jasno utvrdio sredstva i ciljeve u pitanju (tj. za AEO je usklađenost sa carinskim propisima i osiguravanje vlastitog lanca snadbijevanja važan cilj),
- utvrdio prijetnje koje mogu ugroziti navedena sredstva i ciljeve,
- neprekidno pratio ugrožavaju li utvrđene prijetnje njegova vlastita sredstva,
- procijenio rizik povezan sa svojom ulogom u međunarodnom lancu snadbijevanja u skladu sa svojim poslovnim modelom,
- obuhvatio te rizike poduzimajući radnje i sprovodeći odgovarajuće postupke i
- pratio djelotvornost sprovedenih postupaka.

U cilju dobijanja uporedivih rezultata, postupak procjene rizika trebao bi se zasnivati na priznatom modelu analize rizika. Preporučuje se upotreba Modela COMPACT za AEO-ove⁴.

3.III.7. Sprovođenje kontrole i kontrola zasnovanih na riziku

3. III.7.1. Priprema plana kontrole

Carinski inspektor je odgovoran za planiranje i sprovođenje kontrole kako bi se u razumnoj mjeri utvrdilo da li privredni subjekat ispunjava utvrđene kriterijume. Inspektori treba da utvrde plan kontrole u skladu sa utvrđenim rizicima za određenog privrednog subjekata. Taj plan kontrola predstavlja posebne smjernice koje je potrebno slijediti pri sprovođenju kontrole i u njemu su navedeni ciljevi, obim i metode kontrole. Plan kontrole trebalo bi sastaviti na osnovu procjene rizika, a trebalo bi da sadrži informacije o:

- riziku svakog područja, upućujući na relevantna mjesta/aspekte koje treba provjeriti,
- matrici analize rizika,
- odjeljenjima ili jedinicama koje treba nadzirati,
- članovima uprave i osoblju s kojima će se obaviti razgovori,
- vrsti provjere određene transakcije/sigurnosti koje bi trebalo sprovesti, kao i način i vrijeme sprovođenja.

3. III.7.2. Sprovođenje aktivnosti kontrole

Kontrola je sistemski postupak objektivnog pribavljanja i ocjenjivanja dokaza. Obuhvata i saopštavanje rezultata radi neprekidnog poboljšavanja relevantnih postupaka, te smanjivanja ili ublaživanja rizika povezanih sa specifičnim aktivnostima koje obavlja privredni subjekat na prihvatljivu nivo. Ključni element kontrole je

⁴ Ovlašćeni privredni subjekat, Usklađenost i partnerstvo carine i trgovine (TAXUD/2006/1452)

kontrola efikasnosti procjene rizika i unutrašnjih kontrola koje obavlja privredni subjekat. Privredni subjekat trebao bi se obavezati na procjenu, smanjenje i ublaživanje rizika utvrđenih u pogledu svog poslovanja, te sve to dokumentovati. Važno je imati na umu da bi za MSP-ove potrebni nivo unutrašnje kontrole i dokumentacije trebao da odgovara nivou rizika, zavisno od obima i veličine njihovog poslovanja. Međutim, čak i ako su privredni subjekti izvršili procjenu rizika, njihova se procjena ne mora uvijek poklapati sa prijetnjama i rizicima koje su utvrdili carinski organi.

Kontrola se uvijek mora zasnivati na riziku i mora biti usmjerena na područja visokog rizika, kako bi se mogli ispuniti ciljevi kontrole povezani sa određenim privrednim subjekatom. Kontrola zasnovana na riziku (RBA) predstavlja pristup reviziji kojim se analiziraju rizici kontrole, postavljaju prihvatljivi pragovi na osnovu analize rizika kontrole, te razvijaju programi kontrole kojima se veći dio sredstava kontrole dodjeljuje oblastima visokog rizika. To je važno jer inspektor možda neće moći obaviti detaljne postupke kontrole u svim oblastima kontrole, posebno u slučaju velikih multinacionalnih društava (tj. u slučaju velikog broja poslovnih prostora). Kontrola bi trebala biti fokusirana prvenstveno na utvrđivanje i procjenu najvećih rizika i unutrašnjih kontrola, te mjera za suzbijanje i ublaživanje rizika koje je preduzeo podnosilac zahtjeva, a njome se pruža okvir za smanjenje uticaja utvrđenih rizika na prihvatljivu nivo prije dodjele statusa AEO-a. RBA se prvenstveno smatra revizijom sistema.

3. III.7.3. Upravljanje preostalim rizikom

RBA ukazuje na indikatore rizika koji predstavljaju osnov za mogućnost poboljšanja upravljanja kontrolisanim rizicima i postupcima provjere. To privrednom subjektu pruža priliku da poboljša svoje postupke na osnovu preporuka o rizicima koji trenutno nemaju uticaj u smislu usklađenosti sa carinskim zahtjevima i standardima sigurnosti i zaštite, ali bi dugoročno mogli ugroziti poslovne strategije privrednog subjekata i njegovu uspješnost. Dobrom analizom rizika dobija se okvir za pouzdanost kontrole efikasnosti.

Inspektori bi trebali uzeti u obzir da je plan kontrole živi dokument koji se može mijenjati u skladu sa informacijama koje revizori dobijaju tokom kontrole. Potencijalni rizik koji je u fazi procjene rizika ocijenjen kao nizak, može pri ponovnoj procjeni biti ocijenjen kao visok, nakon posmatranja stvarnog postupka i njegove provjere ne samo na papiru, već i načina na koji se sprovodi. Inspektori bi uvijek trebali ocjenjivati sve dodatne informacije povezane s oblastima koja su svrstane u „zeleno područje“ i moraju biti spremni na provjeru relevantnih postupaka u slučaju da činjenice dovedu u pitanje procijenjeni rizik. Preporučuje se upotreba tablice „Prijetnje, rizici i moguća rješenja“, priložene kao Prilog 2. ovim Smjernicama.

RBA sastoji se od četiri glavne faze, počevši od utvrđivanja i određivanja prioriteta među rizicima, određivanja preostalog rizika, svođenja preostalog rizika na prihvatljivu nivo i saopštavanja rezultata kontrole privrednom subjektu. To se postiže na sljedeći način:

- utvrđivanje različitih djelatnosti privrednog subjekata u cilju utvrđivanja i postavljanja prioriteta među rizicima, uključujući pregled njihovog sigurnosnog plana, ako postoji, te procjenu prijetnji i utvrđivanje preduzetih mjera i unutrašnjih kontrola,
- potvrđivanje strategija i postupaka upravljanja privrednog subjekata te ocjenjivanje i provjere u cilju utvrđivanja preostalog rizika. Ako je potrebno, testirati te provjere,
- upravljanje eventualno preostalim rizicima kako bi se sveli na prihvatljiv nivo (trebalo bi dogovoriti mjere nadzora s privrednim subjekatom u cilju smanjenja uticaja i/ili vjerovatnoće određenog rizika, te premještanja svih rizika u zeleno područje),

- obavještanje privrednog subjekata o rezultatima kontrole. Važno je da revizori podnosiocu zahtjeva jasno navedu sve utvrđene rizike, uključujući preporuke o tome kako ih mogu prevladati,
- nadzor i, po potrebi, ponovna procjena kriterijumuma i zahtjeva.

3. III.7.4. Zapisnik i revizijska dokumentacija

Provjere obavljene tokom kontrole i zaključci inspektora moraju biti tačno dokumentovani. Nužno je dokumentovati sve što je izvršeno, a ne samo prikupljati dokaze i informacije. To je važno za carinske organe tokom postupka dodjele odobrenja, uključujući upravljanje odobravanjem, ali je važno i za privredni subjekat.

Zapisnik i revizijska dokumentacija treba da sadrže sljedeće podatke na jasan i sistemski način:

- jasan pregled privrednog subjekta (njegovo poslovanje, njegova uloga u lancu snadbijevanja, njegov poslovni model, njegove aktivnosti povezane sa carinom itd.),
- jasan i tačan opis preduzetih aktivnosti kako bi se provjerilo ispunjavanje kriterijuma za sticanje statusa AEO-a,
- jasan opis svih razmatranih i provjerenih područja rizika te bilo koja dalja postupanja predložena podnosiocu zahtjeva,
- jasan izvještaj o svakoj poduzetoj aktivnosti ili reakciji podnosioca zahtjeva upućenaj inspektorima,
- jasna preporuka o dodjeli statusa u skladu sa rezultatima kontrole,
- u slučaju nedodjeljivanja statusa AEO-a, navesti potpune i detaljne razloge zbog kojih status nije dodijeljen, uključujući sve informacije primljene od drugih državnih organa,
- pregled prikaza profila rizika AEO-a, a u slučaju dodjele statusa AEO-a, sve preporuke za praćenje i/ili ponovnu procjenu (vidi [dio 5. „Upravljanje odobravanjem“ ovih Smjernica](#)).

Stoga su zapisnik i revizijska dokumentacija vrlo važni dokumenti jer odražavaju sveukupni odrađeni posao (analizu rizika, planiranje kontrole, provjere i posjete poslovnim prostorima podnosilaca zahtjeva, informacije dobijene od drugih država, profil rizika određenog privrednog subjekata itd.) na sažet i sistematičan način, te sa jasnim naznakama budućih postupaka.

Prije sastavljanja zapisnika i revizijske dokumentacije, u slučaju bilo kakvih nejasnoća, inspektor bi trebao sa privrednim subjektom ponovno provjeriti činjenice opisane u zapisniku.

ODJELJAK IV. | ODLUKA O DODJELI STATUSA

3.IV.1. Faktori koje treba razmotriti prije donošenja odluke

Odluka carinskog organa o dodjeli statusa AEO-a zasniva se na informacijama prikupljenim i analiziranim tokom različitih faza postupka odobravanja, od prijema podnesenog zahtjeva do potpunog okončanja postupka kontrole.

Kako bi se carinskom organu omogućilo donošenje odluke, potrebno je uzeti u obzir sljedeće činioce:

- sve prethodne informacije o podnosiocu zahtjeva poznate nadležnom organu, uključujući obrazac zahtjeva za status AEO-a, sa popunjenim Upitnikom za samoprocjenu i svim drugim popratnim

informacijama. Te informacije bi možda trebalo ponovno provjeriti, a u nekim slučajevima i ažurirati, kako bi se uzele u obzir moguće promjene do kojih je možda došlo u razdoblju od datuma prijema i prihvatanja zahtjeva do kraja postupka odobravanja i donošenja konačne odluke,

- sve relevantne zaključke koje su inspektori donijeli tokom postupka kontrole. Carinski organ treba da pripremi i uvede najefikasnije metode internog saopštavanja rezultata kontrole koje su dobili od tima (ili timova) inspektora organizacionih jedinica uključenih u donošenje odluke. Potpuna dokumentacija o izvršenim provjerama i revizorski izvještaji ili drugi odgovarajući dokument/način preporučuju se kao najprikladniji mehanizmi za to,
- rezultate bilo koje druge procjene organizacije i postupaka podnosioca zahtjeva izvršenih za potrebe drugih provjera.

Na kraju postupka i prije donošenja konačne odluke carinski organ obavještava podnosioca zahtjeva, posebno ako postoji vjerojatnoća negativne odluke na osnovu tih zaključaka. U tom se slučaju podnosiocu zahtjeva daje prilika da iznese svoje gledište, odgovori na zaključke i dostavi dodatne informacije s namjerom stvaranja osnova za pozitivnu odluku (član 11 stav 7 Uredbe).

Kako bi se izbjeglo da pravo na saslušanje uzrokuje duga odlaganja, u članu 11 stav 6 Uredbe definisan je period od 30 dana. Podnosilaca zahtjeva mora biti informisan da se izostanak odgovora u datom roku smatra odricanjem od prava na saslušanje. Ako lice navede da se želi odreći prava na saslušanje, tu činjenicu treba evidentirati i sačuvati kao dokaz da je podnosilac zahtjeva imao mogućnost odgovora.

Podnosilaca zahtjeva obavještava se o tome da li je carinski organ na osnovu dostavljenih dodatnih informacija odlučio izmijeniti prvobitnu odluku ili ne.

3.IV.2. Donošenje odluke

U obzir je potrebno uzeti sljedeće činjenice:

- carinski organ će u okviru svoje interne organizacije obrazovati posebnu službu ili odrediti službenike nadležne za donošenje odluke o dodjeli statusa AEO,
- zapisnik nadležnog tima (ili timova) inspektora trebao bi imati ključnu ulogu pri procjeni usklađenosti s posebnim kriterijumima za sticanje statusa AEO, kako je prethodno opisano,
- carinski organ ima 120 kalendarskih dana za donošenje odluke (član 11 stav 3 Uredbe). Taj se rok može produžiti u sljedećim slučajevima:
 - može ga produžiti carinski organ za dodatnih 60 kalendarskih dana ako nije u mogućnosti ispuniti rok od 120 kalendarskih dana. Podnosilaca zahtjeva mora biti obavješten o produženju prije isteka 120 kalendarskih dana (član 11 stav 5 Uredbe),
 - na zahtjev podnosioca zahtjeva i zavisno od dogovora sa carinskim organom. Tokom poslednjeg produženja roka podnosilac zahtjeva sprovodi unapredjenja kako bi ispunio kriterijume i o tome obavještava carinski organ. Period zatraženog produženja roka trebalo bi biti razumano s obzirom na prirodu unapređenja koje je potrebno izvršiti (član 11 stav 3 Uredbe),
 - u slučaju da carinski organ od podnosioca zahtjeva zatraži potrebne dodatne informacije. Podnosilac zahtjeva na zahtjev dostavlja informacije u roku od najviše 30 dana. Podnosilaca zahtjeva obavještava se o produženju roka za donošenje odluke. (član 11 stav 6 Uredbe),

- može ga produžiti carinski organ za 30 dana u slučaju kada se podnosiocu zahtjeva odobri pravo na saslušanje. Podnosilaca zahtjeva obavještava se o produženju (član 11 stav 4 Uredbe).

3.IV.3. Obavještavanje podnosioca zahtjeva

Podnosilaca zahtjeva obavještava se pisanim putem o sljedećim situacijama:

- prijem zahtjeva (član 11 stav 4 Uredbe),
- produženje roka za donošenje odluke kako je navedeno u članu 11 stav 5 Uredbe ,
- produženom roku za donošenje odluke zbog zahtjeva za dostavljanje dodatnih informacija (član 11 stav 2 Uredbe),
- produženom roku zbog prava podnosioca zahtjeva na saslušanje (član 11 stav 7 Uredbe),
- čak i ako nije izričito propisano zakonodavstvom, bilo bi prikladno obavijestiti podnosioca zahtjeva i u slučajevima kad podnosilac zahtjeva zatraži produženje radi izvršavanja unapređenja kako bi osigurao ispunjenje uslova i kriterijumuma (član 11 stav 6 Uredbe),

Carinski organ obavještava podnosioca zahtjeva i o konačnoj odluci u pogledu njegovog zahtjeva. U tom je kontekstu potrebno napomenuti da sve odluke o odbijanju zahtjeva uključuju razloge odbijanja i pravo na žalbu, kako je propisano članom 8 CZ. Prije prihvatanja odluke o odbijanju zahtjeva privrednom se subjektu pruža prilika za izražavanje svog mišljenja (član 11 stav 8 Uredbe).

Carinski organ obavještava privrednog subjekta u pisanom obliku putem bilo kakvih relevantnih sredstava (npr. putem informacionog sistema, e-poštom, službenim pismom itd.).

3.IV.4. Žalbe

U članu 8 stav 2 CZ, propisuje da se protiv prvostepenog rješenja može izjaviti žalba Ministarstvu finansija. U postupcima koje vodi carinski organ primjenjuju se propisi o opštem upravnom postupku, ako Carinskim zakonom nije drugačije određeno.

3.IV.5. Rokovi

Rokovi za izdavanje odobrenja statusa AEO su propisani članom 11 Uredbe.

Carinski organ, u roku ne dužem od 30 dana, od dana prijema zahtjeva provjerava ispunjenost uslova za prihvatanje tog zahtjeva. Ako carinski organ utvrdi da zahtjev ne sadrži sve potrebne informacije za prihvatanje zahtjeva, od podnosioca zahtjeva će zatražiti da u roku, ne dužem od 30 dana dostavi tražene informacije.

Odluka po zahtjevu donijeće se u roku od 120 dana, od dana prihvatanja zahtjeva. Ovaj rok počinje da teče od dana prijema svih podataka potrebnih za prihvatanje zahtjeva, o čemu carinski organ obavještava podnosioca zahtjeva. Ako carinski organ nije u mogućnosti da izda odobrenje statusa ovlašćenog subjekta u tom roku, taj se rok može produžiti za 60 dana, a o razlozima za produženje roka obavještava podnosioca zahtjeva.

Rok za donošenje odluke može se produžiti i ako podnositelj zahtjeva, u toku provjere ispunjenosti kriterijuma i uslova, vrši usklađivanje poslovanja radi ispunjavanja tih kriterijuma i uslova i o tome obavijesti carinski organ.

Ako u toku postupka provjere carinske organ utvrdi nedostatke, o tome obavještava podnosioca zahtjeva i ostavlja mu rok od 30 dana, od dana dostavljanja obavještenja da se izjasni o utvrđenim nedostacima.

O odbijanju zahtjeva sa razlozima za odbijanje, carinski organ obavještava podnosioca zahtjeva u roku propisanom članom 11 stav 8 Uredbe.

DIO 4. | RAZMJENA INFORMACIJA IZMEĐU CARINSKOG ORGANA I DRUGIH DRŽAVNIH ORGANA

ODJELJAK I. | RAZMJENA INFORMACIJA IZMEĐU CARINSKOG ORGANA I DRUGIH DRŽAVNIH ORGANA

Razmjena informacija između carinskog organa i drugih državnih organa vrlo su važni u okviru postupka odobrenja statusa AEO. U zavisnosti od specifičnih slučajeva i odgovarajućeg zakonodavstva kojim su uređeni, nivo i oblik konsultacija i/ili razmjene informacija s drugim državnim organima može biti različita.

Potreba za razmjenu informacija zavisi od brojnih pitanja, na primjer, od vrste privredne djelatnosti podnosioca zahtjeva i uključene robe, mogućnosti provjera koje sprovodi carinski organ zasnovanih na njima dostupnim informacijama radi utvrđivanja ispunjava li podnositelj zahtjeva obaveze koje možda ima na osnovu drugog zakonodavstva (npr. mjere trgovinske politike, posebne zabrane i ograničenja).

Takođe, razmjena informacija sa drugim državnim ostalim nadležnim organima je potrebna kada se priznavanje statusa AEO zasniva na drugim propisima. I u tim se slučajevima carinskim zakonodavstvom definišu nadležni organi i slučajevi u kojima je razmjena informacija s njima obavezna kako bi se osiguralo ispravnog sprovođenje predmetnog predviđenog priznavanja.

Razmjenu podataka se poboljšava kvalitet postupka za odobrenje statusa AEO koji je u toku, te se uzima u obzir odobrenje/potvrda koje izdaje drugi nadležni državni organ kako bi se izbjegle bespotrebne dvostruke provjere privrednog subjekata.

a. informacije koje carinski organi razmjenjuju s odgovarajućim nacionalnim organom nadležnim za zaštitu civilnog vazdušnog saobraćaja

Članom 9 stav 2 Uredbe propisano je da se ispunjavanje sigurnosnih i zaštitnih mjera dokazuje podnošenjem odobrenja statusa izdatog u skladu sa propisima kojima se uređuje vazdušni saobraćaj i bezbjednost vazdušnog saobraćaja, ako je odobrenje izdato na osnovu kriterijuma najmanje ekvivalentnih kriterijumima iz člana 6c stav 1 tačka 5 Carinskog zakona. Carinski organ, u dogovoru sa organom nadležnim za zaštitu civilnog vazdušnog saobraćaja, utvrđuju detaljne postupke za razmjenu svih informacija.

Ako je primjenjivo, posebno u slučajevima kada je status AEO osnov za izdavanje odobrenja *carinski organ može dozvoliti pristup elektronskom sistemu odgovarajućem nacionalnom organu nadležnom za zaštitu civilnog vazdušnog saobraćaja. Pristupom su obuhvaćeni sljedeći podaci:*

- (a) *odobrenja statusa AEOS, uključujući ime korisnika odobrenja, i prema potrebi njihovu izmjenu, ukidanje ili suspenziju statusa ovlaštenog privrednog subjekata te obrazloženje te odluke,*
- (b) *ponovne procjene odobrenja statusa AEOS i rezultati tih procjena.*

Organ nadležan za zaštitu civilnog vazdušnog saobraćaja koji na raspolaganju ima odnosne informacije njima se služi isključivo za potrebe odgovarajućih programa za regulisanog agenta ili poznatog pošiljaoca, te sprovode odgovarajuće tehničke i organizacione mjere za zaštitu tih informacija.

b. **Informacije koje organ nadležan za zaštitu civilnog vazdušnog saobraćaja razmjenjuje sa carinskim organom**

Razmjena informacija između organa nadležnog za zaštitu civilnog vazdušnog saobraćaja s nacionalnim carinskim organom je neophodna kako bi se osiguralo da se status regulisanog agenta ili poznatog pošiljaoca, i sve promjene s time povezane, uzmu u obzir na odgovarajući način pri dodjeli statusa AEO i pri upravljanju njime.

Nadležni organ će carinskom organu staviti na raspolaganje sve podatke koji se odnose na status regulisanog agenta ili poznatog pošiljaoca koji bi mogli biti relevantni za posjedovanje odobrenja AEOS.

Načine razmjene tih informacija uspostavljaju i dogovaraju carinski organa i organ za zaštitu civilnog vazdušnog saobraćaja.

Druga područja razmjene informacija

Carinski organ može uzeti u obzir rezultate procjena ili kontrola sprovedenih u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom u mjeri u kojoj su relevantni za provjeru kriterijumuma.

Primjer razmjene podataka u korist carine, drugih državnih organa i privrednog subjekata jesu informacije relevantne za robe dvostruke namjene.

Državni organ koji odobrava dozvole za robu dvostruke namjene i carinski organ podstiču se na razmjenu informacija o privrednim subjektima kojima je odobren status AEO i korisnicima izvoznih dozvola ako im je to dopušteno nacionalnim zakonodavstvom.

DIO 5. I UPRAVLJANJE ODOBRENJEM

ODJELJAK I. | NADZOR

5.1.1. Opšte napomene

Nadzor koje sprovodi privredni subjekat i obaveza obavještanja o svim promjenama

Redovan nadzor je osnovna obaveza privrednog subjekta i to bi trebalo da bude dio njegova sistema unutrašnje kontrole. Privredni subjekt trebao bi biti sposoban pokazati kako se obavlja praćenje i prikazati rezultate.

Privredni subjekat mora biti u stanju da pregleda svoje postupke, rizike i sisteme kako bi oni odražavali sve bitne promjene u njegovim postupcima. Carinski organ treba da bude obaviješten o tim promjenama.

Postoji i zakonski uslov naveden u članu 6c stav 2 CZ na osnovu kojeg korisnik odobrenja statusa AEO bez oodlaganja obavještava carinski organ o svim činjenicama koje nastanu nakon dobijanja odobrenja, a koji mogu uticati na njegovo održavanje ili sadržaj. Iako popis obavještanja uveliko zavisi od samog AEO, Prilog 4. ovih Smjernica sadrži neke primjere slučajeva u kojima treba obavještavati carinski organ.

AEO obavještava carinski organ koje izdaje odobrenje svim izmjenama povezanim sa svim ostalim relevantnim odobrenjima ili potvrđama koje je dodijelio neki drugi državni organ, a koje mogu uticati na odobrenje statusa AEO-a (npr. ukidanje statusa RA-a ili KC-a).

AEO garantuje da posjeduje originalnu dokumentaciju, uključujući dokumentovane nalaze i izvještaje o ponovnim procjenama jer ih carinski organ može zatražiti.

Kako bi osigurao da je AEO upoznat sa tom obavezom, nadležni carinski organ, na primjer, može:

- navesti primjere informacija o kojima bi trebalo obavještavati carinski organ u pisanoj odluci, dopisu itd. koje se šalje AEO nakon izdavanja AEO odobrenja: u tom bi kontekstu od pomoći mogao biti Prilog 4. ovih Smjernica,
- dodijeliti AEO relevantnu osobu za kontakt unutar carinske uprave za saopštavanje svih informacija povezanih sa njegovim odobrenjem,
- poslati osobi za kontakt u AEO privrednom subjektu poruku e-poštom, naglašavajući tu obavezu i omogućavajući saopštavanje bitnih promjena (npr. u poruci e-pošte kojom carina privrednom subjektu dostavlja logotip AEO-a),
- ako službenici carinskog organa nadležni za praćenje otkriju nenajavljenu promjenu, poslati poruku e-poštom kao „upozorenje“ osobi za kontakt u AEO privrednom subjektu, navodeći da se ta vrsta informacija mora saopštiti carinskom organu,
- redovno (npr. jednom godišnje) osobi za kontakt sa AEO-m (e-poštom) slati kratki upitnik kao „podsjetnik“ (koristeći neka pitanja iz Upitnika za samoprocjenu) o mogućim promjenama u pogledu relevantnih kriterijuma.

Nadzor koji sprovodi carinski organ

Carinski organ kontinuirano sprovodi nadzor, uključujući praćenje svakodnevnih aktivnosti AEO i posjete poslovnim prostorima. Cilj praćenja je rano otkrivanje bilo koje naznake nepoštovanja propisa i treba da obezbijedi hitno djelovanje u slučaju otkrivanja poteškoća ili nepoštovanja propisa.

U skladu sa članom 12 stav 2 Uredbe, status AEO-a podliježe nadzoru. Pored toga, uzimajući u obzir da period važenja AEO odobrenja nije ograničen, vrlo je važno redovno ocjenjivati kriterijume i uslove za sticanje statusa AEO.

Istovremeno, nadzor dovodi i do boljeg razumijevanja poslovanja AEO, što čak može podstaknuti carinske organe da AEO-u preporuče bolji i efikasniji način korišćenja carinskih postupaka ili carinskih propisa uopšteno. Stoga je važno da nadležni carinski organ osigura da se sistem nadzora usklađenosti sa uslovima i kriterijumima za odobrenje razvija u saradnji sa AEO. Sve mjere provjere koje sprovodi carinski organ potrebno je evidentirati.

Ako je AEOS regulisani agent ili poznati pošiljalac, nadležni carinski organ može organu nadležnom za zaštitu civilnog vazdušnog saobraćaja odmah na raspolaganje staviti sljedeće minimalne informacije o statusu AEO-a kojima raspolaže:

- (a) *odobrenje statusa AEOS, uključujući ime korisnika odobrenja i prema potrebi njegovu izmjenu ili ukidanje ili suspenziju statusa ovlašćenog privrednog subjekata, te obrazloženje te odluke,*
- (b) *informacije o tome da li je carinski organ posjetio predmetnu lokaciju, datum posljednje posjete, te je li svrha posjete bila postupak odobravanja, ponovna procjena ili nadzor,*
- (c) *ponovne procjene odobrenja statusa AEOS-a i rezultate tih procjena.*

Carinski organ, u dogovoru sa organom nadležnim za zaštitu civilnog vazdušnog saobraćaja, utvrđuje detaljne postupke za razmjenu svih informacija. Organ nadležan za zaštitu civilnog vazdušnog saobraćaja koji posjeduje odnosne informacije njima se služi isključivo za potrebe odgovarajućih programa za regulisanog agenta ili poznatog pošiljaoca i sprovodi odgovarajuće tehničke i organizacione mjere za zaštitu tih informacija.

Iako se zakonodavstvom u načelu ne zahtijeva poseban oblik uspostavljanja sistema nadzora, najprikladnije je da carinski organ sastavi plan nadzora. Taj plan može sadržati skraćeni prikaz svih nalaza pojedinačnih kontrola te, ako je potrebno, prijedloge za korektivne radnje (čak i ako je subjektu dozvoljen pronalazak rješenja koje se razlikuje od predložene mjere).

Nadzor subjekata koji imaju status AEO, a koje sprovodi nadležni carinski organ može uključivati:

- osiguravanje da je AEO djelotvorno sproveo korektivne mjere,
- mjere nadzora postupaka AEO, mjere nadzora postojećih rizika i sprječavanje nastanka novih rizika.

Bez obzira na koji način carinski organ odluči organizovati nadzor, tj. kao poseban plan ili kao dio završnog izvještaja, u obzir je potrebno uzeti sljedeće:

- **rezultate kontrole** – nadzor treba da bude zasnovan prvenstveno na profilima rizika AEO-a procijenjenih od strane revizora tokom obavljenih aktivnosti provjere, uključujući sve mjere čije je sprovođenje preporučeno AEO-u,
- **primjenu člana 9 stav 2 Uredbe koji se odnosi na korisnike potvrde za sigurnost i zaštitu izdate na osnovu međunarodne konvencije, standarda Međunarodne organizacije za standardizaciju ili na osnovu standarda evropskog tijela za standardizaciju i regulisanih agenata ili poznatih pošiljalaca** – ovo su važne situacije koje je potrebno uzeti u obzir jer su se u tim slučajevima druga relevantna odobrenja ili potvrde koje su izdali drugi državni organi upotrebljavali pri dodjeli statusa AEO (npr. RA-a, KC-a itd.),
- **signali ranog upozorenja** – kao što je prethodno navedeno, AEO je zakonski obavezan da obavještava carinski organ o svim bitnim promjenama. Promjene koje je izvršio AEO mogu podstaknuti carinski organ da donesu odluku o nužnosti ponovne procjene. Važno je da AEO jasno razumije svoje obaveze i način saopštavanja svih promjena carinskom organu.

Potrebno je carinskom organu omogućiti stalnu detaljnu provjeru kontrole privrednog subjekata nad vlastitim poslovanjem, kao i provjeru svih utvrđenih rizika ili svih promjena situacije (Postoje li novi rizici? Jesu li kvalitet administrativne organizacije i sistem unutrašnje kontrole i dalje jednako dobri kao što su bili tokom kontrole?). Postoje razni načini koji carinskom organu omogućavaju otkrivanje ranih naznaka bilo kakvih novih rizika/podataka, tj:

- nasumično provjeravanje deklaracija AEO,
 - sprovođenje fizičkih pregleda robe,
 - analiza raspoloživih informacija u internim carinskim bazama podataka,
 - sve kontrole, osim nadzora AEO-a ili ponovne procjene (tj. kontrola pojednostavljenih postupaka),
 - procjena svih vidljivih promjena u ponašanju društva ili obrascima trgovanja,
- **nadzor rizika** – nove rizike ili nove situacije potrebno je procijeniti na osnovu nadzora. Ako se na osnovu jednog elementa procjene zaključi da privredni subjekat s utvrđenim rizicima (više) ne postupa na odgovarajući način, carinski organ o tome obavještava privrednog subjekta. Privredni subjekat nakon toga treba da preduzme mjere za poboljšanje. Carinski orga je dužan da procijeni odnosne mjere za poboljšanje. Predmetna procjena može dovesti do zaključka da je potrebno izvršiti ponovnu procjenu jednog ili više kriterijumuma i uslova ili da je potrebno suspendovati ili odmah opozvati status AEO.

Aktivnosti nadzora koje je potrebno isplanirati trebalo bi da se zasnivaju na analizi rizika u raznim fazama (provjere prije dodjele statusa, upravljanje izdatim odobrenjima itd.). Brojni su faktori koji na njih mogu uticati:

- vrsta izdatog odobrenja – dok se nadzor nekih kriterijumuma, na primjer dokazane solventnosti, može obaviti u kancelariji, nadzor kriterijumuma zaštite i sigurnosti za AEOS može zahtijevati posjetu lokaciji,
- stabilnost privrednog subjekata – postoje li česte promjene lokacija, tržišta, ključnog osoblja, sistema itd.,
- obim poslovanja i broj lokacija,

- uloga AEO u lancu snabdijevanja – ima li AEO fizički pristup robi ili djeluje kao carinski zastupnik,
- efikasnost unutrašnjih kontrola poslovnih postupaka i povjeravanje poslova spoljnim saradnicima,
- jesu li tokom kontrole AEO predložene bilo kakve mjere nadzora ili manja poboljšanja postupaka ili procedura.

Iz tog razloga se učestalost i priroda aktivnosti nadzora razlikuju u zavisnosti koji AEO je u pitanju i koji rizici su sa njim povezani. Međutim, s obzirom na posebnu prirodu kriterijumuma zaštite i sigurnosti, posjeta lokaciji AEOs preporučuje se barem jednom u svake tri godine.

Posebnu pažnju potrebno je pokloniti slučajevima u kojima je privredni subjekat kom se dodjeljuje status AEO-a osnovan prije manje od tri godine. U tim slučajevima carinski organ mora obaviti nadzor tokom prve godine nakon dodjele statusa AEO-a.

Važno je uzeti u obzir i da se razvoj plana nadzora, a posebno posjete poslovnim prostorima AEO, moraju obaviti u kontekstu njegovih opštih carinskih aktivnosti. Carinski organ mora koordinisati i uvažavati sve druge aktivnosti kontrole/nadzora predviđene za tag određenog privrednog subjekta. Dupliranje provjera treba izbjegavati što je više moguće.

Sve informacije koje na raspolaganje stavljaju drugi državni organi mogu se upotrebljavati pri planiranju svih aktivnosti nadzora kako bi carinski organ i privredni subjekati izbjegli dupliranje kontrola.

Aktivnosti nadzora mogle bi dovesti do posebnih radnji carinskog organa. Te se posebne radnje dokumentuju. Dokumentacija, na primjer, može imati sljedeće oblike:

- ažurirani plan nadzora,
- sažeti revizorski izvještaj,
- opšti zaključci i nalazi tima inspektora itd.

Predmetna dokumentacija će sadržati kriterijume koji su kontrolisani i rezultate tih kontrola.

ODJELJAK II. | PONOVA PROCJENA

Članom 12 stav 3 Uredbe zahtijeva se da carinski organ ponovo procjenjuju da li korisnik AEO sertifikata i dalje djeluje u skladu sa AEO uslovima i kriterijumima :

- u slučaju izmjena propisa koji mogu uticati na odluku;
 - kada postoji osnovana sumnja da ovlašćeni subjekt više ne ispunjava uslove i kriterijume, na osnovu kojih je odobrenje izdato;
 - na zahtjev ovlašćenog subjekta.,– ako je došlo do promjena relevantnog zakonodavstva Unije koje utiču na odluku,

U zavisnosti od razloga za ponovnu procjenu, ona može dovesti do potpune ili djelimične ponovne provjere konkretnih kriterijumuma ili uslova.

5.II.1. Ponovna procjena nakon promjena u zakonodavstvu

Potrebno je izvršiti ponovnu procjenu ako je došlo do promjena u carinskom zakonodavstvu Unije koje se odnosi i utiče na uslove i kriterijume povezane s dodjelom statusa AEO-a.

Takav primjer predstavlja promjena kriterijumuma AEO-a nakon izmjena CZ i njegovih podzakonskih akata, kao npr. novi kriterijum o praktičnim standardima za osposobljenost ili stručne kvalifikacije.

Zakonodavstvom se obično zahtijeva sprovođenje ponovne procjene unutar zadatog prelaznog perioda.

5.II.2. Ponovna procjena nakon rezultata sprovedenog nadzora ili zbog informacija koje je dostavio korisnik odluke ili drugi organ

Polazna osnova za donošenje odluke o ponovnoj procjeni jeste postojanje osnovane sumnje da AEO više ne ispunjava kriterijume. Ta sumnja može proizaći iz različitih okolnosti: kao rezultat nadzora koje obavlja carinski organi, kao rezultat drugih provjera koje sprovode carinski ili drugi državni organi, drugih informacija dobijenih od drugih carinskih organa ili drugih državnih organa, velike promjene u aktivnosti AEO itd. Stoga carinski organ za svaki pojedinačni slučaj odlučuje da li potrebno ponovo procijeniti sve uslove i kriterijume ili samo relevantne uslove ili kriterijume za koje postoji sumnja da su neusklađeni. Tokom ponovne procjene jednog kriterijumuma uvijek se može otkriti da je potrebno ponovo provjeriti i ostale kriterijume.

Ponovnu procjenu obavlja carinski organ.

Iako se sprovođenje ponovne procjene uopšteno može razlikovati od slučaja do slučaja, potrebno je razmotriti sljedeće zajedničke elemente:

- (a) **obim ponovne procjene** – kriterijumi i uslovi koje je potrebno provjeriti uzimajući u obzir razloge za pokretanje ponovne procjene.
- (b) **metoda ponovne procjene** – samo provjera dokumenata ili, po potrebi, provjera dokumenata u kombinaciji s posjetom lokaciji radi ponovne procjene posebnih kriterijumuma.
- (c) **rok** – nema određenog roka za sprovođenje ponovne procjene. Međutim, rok mora biti definisan u zavisnosti od broja kriterijumuma koje je potrebno provjeriti, o tome da li je predviđena posjeta lokaciji i u pravilu ne bi trebalo da bude duži od rokova za donošenje prvobitne odluke o AEO.
- (d) **druga carinska odobrenja na koja utiče ponovna procjena** – nakon ponovne procjene preporučljivo je utvrditi posjeduje li AEO druga odobrenja ili pojednostavljena koja uslovljavaju usklađenost s kriterijumima za sticanje AEO statusa, na primjer odobrenje za primjenu pojednostavljenih postupaka. Ukoliko je to slučaj, to bi trebalo uzeti u obzir i izbjegavati moguće dupliranje posla prilikom ponovne procjene, kako u pogledu carinskih resursa, tako i u pogledu resursa predmetnog privrednog subjekata.
- (e) **izvještaj o ponovnoj procjeni** – što se tiče izvještajea i dokumentacije, potrebno je primijeniti sličan pristup kao i prilikom prvobitne kontrole. Važno je da se predložena naknadna aktivnost navede u izvještaju, tj. suspenzija, ukidanje, mjere koje treba preduzeti i rokovi.
- (f) **raspoloživost rezultata** – potrebno je rezultate ponovne procjene staviti na raspolaganje i, kada je to prikladno, drugim državnim organima, bez obzira na to jesu li bile uključene u postupak konsultacija ili ne.

ODJELJAK III. | IZMJENA ODLUKE

U skladu sa čl. 13, 16 i 17 Uredbe, odobrenje statusa AEO ukida se ili mijenja na zahtjev AEO ili ukoliko jedan ili više uslova za donošenje te odluke nisu bili ili više nisu ispunjeni.

Ukidanje u kontekstu AEO detaljno je objašnjen u dijelu 5.V. ovih Smjernica.

U kontekstu AEO mogući primjeri izmjena su promjene naziva ili adrese. U nekim slučajevima do tih izmjena može doći nakon ponovne procjene ispunjavanja kriterijumuma (npr. novi poslovni prostori u slučaju AEOS-a).

O izmjeni je potrebno obavijestiti AEO). O svim je izmjenama potrebno obavijestiti i, kada je to prikladno, druge državne organe, bez obzira na to jesu li bile uključene u postupak konsultacija ili ne.

Pored toga, potrebno je napomenuti da podnosilac zahtjeva mora obavještavati carinski organ o svim promjenama koje se odnose na zahtjev.

ODJELJAK IV. | SUSPENZIJA STATUSA

Suspenzija statusa AEO-a znači da dodijeljeno odobrenje nije važeće tokom određenog perioda.

U skladu sa 13 i 16 Uredbe carinski organ nadležan za donošenje odluke suspenduje odluku ako AEO:

- a. *ne ispunjava uslove i kriterijume na osnovu kojih je status AEO dobijen,*
- b. *je izvršio radnju zbog koje može da se pokrene postupak zbog kršenja carinskih i poreskih propisa, kao i propisa kojima se uređuje privredna djelatnost koju obavlja ovlašćeni subjekat,*
- c. *zahtijeva takvu suspenziju jer privremeno ne može ispunjavati uslove utvrđene za odluku ili poštovati obaveze koje proizlaze iz te odluke.*

U slučajevima iz tačaka (b) i (c), korisnik odluke obavještava carinski organ nadležan za donošenje odluke o mjerama koje će preduzeti kako bi osigurao ispunjavanje uslova ili poštovanje obaveza, kao i o roku potrebnom za preduzimanje tih mjera“.

Tokom razdoblja suspenzije AEO ne smije imati pristup povlasticama koje mu omogućava status, što za njega može imati ozbiljne posljedice.

Članom 14 stav 2 Uredbe propisano je da suspenzija ne utiče na druga odobrenja izdata ovlašćenom subjektu, osim ako razlozi za suspenziju ne utiču i na ta odobrenja . U skladu sa članom 14 stav 3 Uredbe, ako se odobrenje povezano sa licem koje je i AEOS i AEOC suspenduje zbog neispunjavanja kriterijuma iz člana 6c stav 1 tačka 4 CZ, njegov status AEOC se suspenduje, a njegov statusa AEOS ostaje važeći.

Ako se kombinovano odobrenje suspenduje zbog neispunjavanja kriterijuma iz člana 9 Uredbe (sigurnosne i zaštitne mjere), status AEOS se suspenduje, a status AEOC ostaje da važi .

Suspenzija može biti jedna od posljedica provjere izvršene tokom nadzora ili ponovne procjene prilikom koje su otkriveni ozbiljni nedostaci, što znači da korisnik odobrenja s aspekta rizika u postojećim okolnostima ne

može imati status AEO. Ta sumnja na „nepoštovanje“ može se pojaviti i kao posljedica informacija primljenih od drugih državnih organa, npr. organom nadležnim za zaštitu civilnog vazdušnog saobraćaja.

Prije odluke o suspenziji nadležni carinski organ mora obavještjeti AEO o nalazima i obavljenim procjenama, kao i o činjenici da u skladu s procjenom može doći do suspenzije odobrenja ako se situacija ne ispravi. AEO ima pravo na saslušanje i na mogućnost ispravljanja situacije. Rok za dostavljanje primjedbi i ispravki iznosi 30 kalendarskih dana od datuma saopštenja (član 13 stav 4 Uredbe). Odgovore treba pažljivo procijeniti s aspekta rizika, a osim ako se situacija može smatrati ispravljenom, status se suspenduje na 30 kalendarskih dana. AEO mora o tome biti obaviješten pisanim putem.

U skladu sa članom 13 stav 5 Uredbe, status AEO suspenduje se bez odlaganja, ako je to potrebno iz razloga bezbjednosti, sigurnosti građana, javnog zdravlja i životne sredine. Ovu bi mogućnost trebalo ograničeno upotrebljavati.

U slučaju da korisnik odobrenja koji privremeno nije u stanju ispuniti bilo koji kriterijum za sticanje statusa AEO zatraži suspenziju, AEO mora navesti razloge za traženje suspenzije i, kada je to potrebno, predložiti akcioni plan koji sadrži mjere koje je potrebno preduzeti i očekivani rok za njihovu realizaciju.

Na primjer, privredni subjekat optimizira ili mijenja svo računarski sistem povezan sa proizvodnjom te tokom određenog perioda nije u mogućnosti da prati robu u međunarodnom lancu snabdijevanja. On tada zahtijeva suspenziju i predlaže vremenski plan za sprovođenje.

Status se može suspendovati ako se akcioni plan i razlog za traženje usluge mogu smatrati razumnima. U protivnom, kao mogućnost treba razmotriti ukidanje odobrenja na zahtjev korisnika.

Međutim, treba imati u vidu da je razlika između suspenzija na inicijativu carinskog organa i na inicijativu AEO-a vrlo bitna i jasno određena u zakonodavstvu (član 16 Uredbe). Stoga je AEO ne može upotrebljavati namjerno isključivo kako bi odložio ukidanje ili izbjegao trogodišnje period od dana ukidanja, što bi mu onda omogućilo podnošenje novog zahtjeva.

Nadležni carinski organ mora vrlo pažljivo ocijenjivati dejstvo suspenzije. Suspenzija ne utiče na carinski postupak koji je započeo prije datuma suspenzije i još uvijek nije dovršen.

Kad se otkloni razlog suspenzije, odobrenje treba obnoviti. U protivnom nadležni carinski organ mora razmotriti ukidanje odobrenja.

ODJELJAK V. | UKIDANJE ODOBRENJA

Odredbe o ukidanja odobrenja i slučajevi koji bi mogli dovesti do ukidanja navedeni su u členu 17 Uredbe.

Prema členu 17 Uredbe odobrenje se oduzima ako:

- (a) jedan ili više uslova za donošenje te odluke nisu bili ili više nisu ispunjeni;
- (b) je AEO učinio ozbiljnu povredu carinskih propisa (donijeta konačna odluka);
- (c) AEO ne preduzme potrebne mjere u periodu suspenzije;

(d) na zahtjev korisnika odluke.

Ako je nadležni carinski organ odlučio da ukine odobrenje, novi zahtjev za odobrenje statusa AEO ne može se podnijeti u roku od tri godine od datuma ukidanja .

Ukidanje odobrenja statusa AEO-a ne utiče na povoljne odluke donesene u pogledu istog lica, osim ako je status AEO-a bio uslov za tu povoljnu odluku ili se ta odluka zasnivala na kriterijumu za sticanje statusa AEO-a koji više nije ispunjen (član 17 stav 5 Uredbe).

Ukidanje ili izmjena povoljne odluke donesene u pogledu korisnika odobrenja ne utiče automatski na odobrenje statusa AEO-a tog lica (član 17 stav 6 Uredbe).

Ako je isto lice AEOC i AEOS, te ako se odobrenje oduzima zbog neispunjenja uslova utvrđenih u članu 6c stav 1 tačka 4 CZ (praktični standardi za osposobljenost ili stručne kvalifikacije koje su direktno povezane s aktivnostima koje se obavljaju), AEOC odobrenje se oduzima, dok AEOS odobrenje ostaje na snazi (član 17 stav 7 Uredbe).

Ako je ista lice AEOS i AEOC te ako se odobrenje ukidazbog neispunjenja uslova utvrđenih u članu 6c stav 1 tačka 5 CZ (odgovarajući standardi sigurnosti i zaštite), odobrenje statusa AEOS-a ukida se, a odobrenje statusa AEOC-a ostaje na snazi (član 17 stav 8 Uredbe)).

Potrebno je napomenuti da prije ukidanja na inicijativu carinskog organa privredni subjekat ima pravo na saslušanje. O svim saznanjima, izvršenoj procjeni i činjenicama u skladu sa procjenom zbog kojih može doći do oduzimanja statusa AEO, carinske organ saopštava AEO, izuzev ako je pravo na saslušanje već naznačeno u okviru postupka suspenzije. U slučaju odluke o ukidanju, privredni subjekat ima pravo na žalbu.

DIO 6. I MEĐUSOBNO PRIZNAVANJE

Informacije u nastavku usmjerene su na opšti kontekst i postupak sporazuma o međusobnom priznavanju AEO programa i njihovo sprovođenje.

ODJELJAK I. | SPORAZUMI O MEĐUSOBNOM PRIZNAVANJU

Uzajamno priznavanje je širok pojam koj je ugrađen u SCO SAFE Okvirne standarde, pri čemu jedna radnja ili donijeta odluka ili odobrenje koje je izdala jedna carinska Uprava priznaju i prihvataju druge carinske Uprave u partnerskoj zemlji. Sporazumi o uzajamnom priznavanju (MRA) olakšavaju trgovinu i promovišu sigurnost budući da će dodijeljeni AEO status u jednoj zemlji omogućiti benefite u drugoj zemlji.

Cilj međusobnog priznavanja AEO-a da jedna Uprava carina prepozna zaključke validacije i ovlašćenja za AEO koje je druga Uprava carina izdala u okviru drugog programa i da se složi da obezbijedi značajne, uporedive i recipročne benefite / olakšice zajedničkim priznavanjem AEO-a. Ovo priznanje se generalno zasniva na oba relevantna zakonodavstva i operativne kompatibilnosti oba programa.

Sporazum o međusobnom priznavanju ili dogovoru odnosi se na potpisivanje formalnog dokumenta između dvije Uprave carina u kome se navode uslovi u kojima su programi AEO priznati i prihvaćeni između Uprava carina.

MRA utvrđuje postupak implementacije, procjene, nadzora i podržava međusobna priznanja. Pored toga, MRA definiše pogodnosti koje međusobno pružaju AEO Uprava carina i utvrđuje praktične aranžmane koji Upravama carina omogućavaju da pružaju te benefite. MRA bi trebalo, koliko je to moguće, da objavi benefite kako bi privukli kompanije da se prijave u nacionalnom AEO Programu.

Uzajamno priznavanje između CEFTA zemalja/zainteresovanih strana

CEFTA dodatni Protokol 5 (AP5), Član 3 stav 3, član 25 (Ovlašćeni privredni subjekat(AEO)) i član 26 (Razmjena informacija između zemalja CEFTA o njihovom AEO programu) koji određuje uslove za uspostavljanje uzajamnog priznanja nacionalnih AEO programa između CEFTA zemalja.

Uzajamno priznavanje, kako je predviđeno AP5, ne zahtijeva „istovremeno priznavanje između svih CEFTA zemalja“. Uspostavljanje i implementacija nacionalnog AEO programa jedne CEFTA zemlje može biti priznata od strane ostalih CEFTA zemalja u slučaju kada CEFTA zemlja ispuni sve uslove, dok ta CEFTA zemlja neće morati da prizna AEO programe drugih CEFTA zemalja u slučajevima gdje one ne ispunjavaju uslove.

ODJELJAK II. | KORACI POSTUPKA PREMA MEĐUSOBNOM PRIZNAVANJU

Potrebni su sljedeći koraci kako bi se ostvario međusobno priznavanje:

- službena obaveza uspostavljanja međusobnog priznavanja,
- poređenje zakonodavstva,

- procjena sprovođenja predmetnih programa i razmjena najboljih praksi, uključujući obostrane posjete lokaciji (vidi odjeljak 6.VII. ovih Smjernica – preporuke kako sprovesti nadzor / revizorske posjete) ,
- usuglašavanje o tekstu MRA. Tekst MRA-a uobičajeno sadrži sljedeće ključne djelove: u njemu je navedena kompatibilnost dva programa za AEO-ove i nabrojane su međusobne povlastice koje se odobravaju, što je moguće preciznije. On sadrži podatke koji podliježu automatskoj razmjeni podataka i pravilima o zaštiti podataka. Pored toga, on sadrži procesna pravila, uključujući jednostranu suspenziju povlastice,
- sistem elektronske razmjene podataka .

ODJELJAK III. | SPROVOĐENJE I MJERE NADZORA NAKON POTPISIVANJA MRA

Razvoj i primjena automatizvanog mehanizma za razmjenu podataka ključni su za sprovođenje MRA-a. Drugim riječima, sprovođenje MRA može započeti tek kad je automatizovani mehanizam za razmjenu podataka razvijen i u primjeni.

Nakon što je MRA potpisan, nastavlja se dijalog s partnerskim zemljama. On uključuje česte razmjene informacija o novim promjenama, uključujući saradnju u slučajevima jednostrane suspenzije povlastice MRA-a. Najbolje prakse u pogledu sprovođenja MRA obuhvataju zajedničko uključivanje sektora trgovine na konferencijama i seminarima, te sastavljanje zajedničkih često postavljanih pitanja radi objašnjenja tehničkih aspekata MRA-a.

Kako bi se osiguralo da obje strane zadrže svoje standarde u pogledu postupaka za sticanje statusa AEO-a, snažno se preporučuju obostrane redovne posjete radi nadzora.

ODJELJAK IV. | POVLASTICE MRA KOJE JE SU PREDLOŽENE ZA ČLANOVE PARTNERSKIH AEO PROGRAMA (I OBRNUTO)

Konkretno u povlastice se navode u pojedinačnim sporazumima a mogu se odnositi na sljedeće:

- Manje provjera povezanih sa sigurnošću i zaštitom:** svaki carinski organ, pri procjeni rizika radi smanjenja broja pregleda ili provjera i pri drugim mjerama u pogledu sigurnosti i zaštite, uzima u obzir status člana programa koji mu je odobrio drugi carinski organ.
- Priznavanje poslovnih partnera tokom postupka podnošenja zahtjeva:** svaki carinsko organ pri procjeni zahtjeva za poslovne partnere za podnosiocima zahtjeva iz sopstvenog programa uzima u obzir status člana programa koji mu je odobrio drugi carinski organ kako bi ga tretirao kao sigurnog i zaštićenog partnera.
- Prednost kod carinjenja:** svaki carinski organ uzima u obzir status člana programa koji mu je odobrio drugi carinski organ kako bi se osiguralo prioritarno postupanje, ubrzana obrada, pojednostavljeni postupci i ubrzano puštanje pošiljki u slučajevima koji se odnose na člana programa.
- Mehanizam kontinuiteta poslovanja:** obje strane nastoje uspostaviti zajednički mehanizam neprekinutog poslovanja kako bi se odgovorilo na poremećaje u trgovinskim tokovima usljed povećanog stupnja opasnosti, zatvaranja granica i/ili prirodnih katastrofa,

opasnih kriznih situacija ili drugih velikih nesreća, pri čemu bi carinsk organ mogao u najvećoj mogućoj mjeri olakšati i ubrzati prioritetni teret članova programa.

- (e) **Buduće povlastice MRA-a:** Carinske uprave i trgovina blisko sarađuju kako bi utvrdile i razvile moguće dodatne povlastice za međusobno priznate AEO-ove radi daljnjeg poboljšanja programa.

ODJELJAK V. | SPROVOĐENJE MRA: KAKO OSTVARITI POVLASTICE NA OSNOVU MRA?

Društva kojima je odobren status AEO-a koja imaju sigurnosnu komponentu i žele ostvariti pogodnosti na osnovu MRA potpisanih sa drugom zemljom moraju provjeriti jesu li dostavili svoj pisani **pristanak za razmjenu podataka s partnerskim zemljama sa kojima je potpisan MRA.**

Taj se pisani postupak zahtijeva u Prilogu upitnika za samoprocjenu koji se dostavlja sa zahtjevom za status AEO-a. U svakom slučaju, podnositelj zahtjeva / AEO u bilo kom trenutku može dostaviti ili povući svoj pristanak. Kako bi dostavio ili povukao svoj pristanak AEO mora stupiti u kontakt sa carinskim organom.

ODJELJAK VI. | JEDNOSTRANA SUSPENZIJA POVLASTICE

U okviru MRA-a ne može se isključiti da jedna od partnerskih zemalja može otkriti slučaj incidenta povezanog sa sigurnošću u koji su uključena društva AEO druge strane (npr. zapljena narkotika u kontejneru društva AEO-a).

U tim slučajevima predmetne odluke povezane sa MRA sadrže pravni osnov na osnovu kojeg se objema stranama dozvoljava suspenzija povlastice predmetnih društava AEO. (U tim slučajevima se razmjena informacija sprovodi između imenovanih lica za kontakt na osnovu dogovorenih mehanizama za razmjenu informacija. Ona se sprovodi putem sigurne e-pošte.

ODJELJAK VII. | PREPORUKE ZA SPROVOĐENJE KONTROLE AEO-A

Posjete lokacijama radi kontrole ili nadzora AEO ključni su dijelovi pregovora s partnerskim zemljama u pogledu MRA-a, kao i nadzora kao dijela sprovođenja MRA.

Cilj posjete lokaciji je da se vidi kako se program za AEO sprovodi u praksi. Takve su posjete dio pregovora u pogledu MRA(2. faza) , te dio sprovođenja MRA-a nakon stupanja MRA na snagu. Posjete uglavnom služe kako bi se potvrdilo da se ujednačeno sprovodi zakonodavstvo koje se odnosi na AEO Sastojе se od dva dijela: prvi je dio uvod u nacionalnu organizaciju i strukturu AEO i pregled društva koje se posjećuje, a drugi je dio stvarna posjeta tom društvu.

Rasprava o sprovođenju programa za AEO

Glavni je cilj utvrditi kako se program za AEO sprovodi sa operativnog stanovišta. Rasprava bi trebalo da sadrži kratki pregled:

- carinske uprave uopšteno,
- organizacione strukture AEO, npr. broj članova zaposlenih odgovornog za AEO (zaposleni sa punim radnim vremenom, zaposleni sa nepunim radnim vremenom, sistem obuke, obavještanje poslovne zajednice),
- postupka odobrenja, uključujući zahtjev i Upitnik za samoprocjenu, način procjene sigurnosnih zahtjeva,
- nadzora i razdoblja nakon kontrole.

Posjeta privrednom subjektu

Cilj posjete privrednom subjektu je posmatrati inspektore koji obavljaju kontrolu AEO u poslovnim prostorima podnosioca zahtjeva ili posjetu društvu AEO-a radi nadzora. Predstavnici partnerske zemlje s kojom je potpisan MRA, učestvuju u posjeti lokaciji kao posmatrači.

Ključno je, pri tom, da su privredni subjekti obaviješteni o razlogu posjeta, te da znaju da je njen cilj da se potvrdi da je sprovođenje AEO u skladu sa propisanim standardima.

Posjeta poslovnim prostorima podnosioca zahtjeva / AEO uobičajeno je organizovana na sljedeći način:

- posjeta bi trebalo da obuhvati kontrolu u stvarnim uslovima koju bi izričito trebali sprovesti inspektori AEO-a, a neprivredni subjekt,
- potrebno je unaprijed obavijestiti privredni subjekt o toj posjeti i načinu na koji će biti obavljena,
- inspektori bi trebali obavljati svoje uobičajene zadatke,
- u slučaju kontrole tokom zahtjeva za status AEO-a,
- u slučaju posjeta radi nadzora (postojeće odobrenje statusa AEO-a), tj. postaviti pitanja o novim promjenama koje imaju uticaj na AEO, zatražiti od privrednog subjekta da objasni ili dokaže svoje sigurnosne postupke),
- ako je nužan prevod, potrebno je osigurati vrijeme za prevođenje sadržaja pitanja inspektora i odgovora privrednog subjekta, potrebno je unaprijed obavijestiti privrednog subjekta o tom pristupu,
- posmatrači (iz partnerske zemlje s kojom je potpisan MRA) mogu imati kratak uvid u postupak kontrole/nadzora AEO,
- posjetu radi potvrde trebalo bi zaključiti preporukama podnosiocu zahtjeva,
- kontrola bi trebala biti fokusirana na sigurnost i zaštitu (odjeljak 2.V. ovih Smjernica).